opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 30 גראשען | היינט 24 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 200 | Łódź, Piątek, 26 sierpnia 1932 r. | צענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג כ״ד מנחם אב תרצ״ב | № 200

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

דערמיט מאכען מיר בעקאנט אונזער ג׳ קונדשאפט, אז

דינסטאג, דעם 30-טען אויגוסט ד. י. ערעפענען מיר אונזער פאבריקס-לאגער אונטער א נייער לייטונג אויף

47 פיעטריקאווער 47

ווייל מיר האבען גענצליך ליקווידירט אונזער אלטען לאגער.

אונזער נייע פיליע איז איצט פערזעהען מיט די נייעסטע סחורות, וואס שטאמען פון דער לעצטער פראדוקציע.

אויף לאגער געפינען זיך אויסשליסליך די נייעסטע מוסטערן צו די לעצטע נידריגסטע פרייזען.

מיר בעטען אזוי אונז ווי אויך אונזער נייע לייטונג אויפ׳ן ארט צו שענקען דעם פולען צוטרוי.

GUSTAW MOLENDA i SYN

BIELSKO

Oddział w Łodzi, Piotrkowska 47.

6038

גמנסיה בת שמונה מחלקות לנערים

„בית-אלפא"

PIOTRKOWSKA 111, (Al. Kościuszki 48)

Telefon 176-46.

די איינשרייבונגען פון נייע שילער קומען שוין פארטעגליך פון 1—10 פארמיטאג און 4—7 נאכמיטאג. די איינטריטס-עקזאמענס אין אלע קלאסען קומען פאר דעם 29, 30, 31, שיערפיען.

דאס גימנאזיום געפינט זיך יעצט אין א נייעם לאקאל, וועלכער ענטשפרעכט פולשטענדיג אלע פאדערונגען פון דער נייעסטער שול-היגיענע און פעדאגאגיק. דער שכר-לימוד בעדייטענד רעדוצירט!

די דירעקציע

פ. ס. די פערזענליכע האט בעשטימט צו 4 פרייזע פלעצער אין דער 5 און 6 קלאס פאר פעהיגע און אונבעמיטעלטע שילער.

Doktór

Łagunowski

Piotrkowska 70

i róg Traugutta

Tel. 181-83.

choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe

gabinet światło-Roentgeno-leczniczy

Przyjmuje od 8³⁰ do 9½ rano, od 1-ej do 2³⁰ pp od 6 do 8³⁰ w., w niedziele i święta od 9 do 11³⁰ rano.

Oddzielna poczekalnia dla pań.

Park „JULJANÓW"

שבת, דעם 27-טען אויגוסט ד. י.

3 אזייגער נאכמיטאג קומט פאר

א סימפאנישער קאנצערט

אונטער דער בעוואוסטער לייטונג פון ה׳ לידוויער.

אויפ׳ן ארט א ביר-האלע, לודקעס, טאנץ זאל א. אז. וו.

דער פארק איז בעלויכטען. איינטריט 30 און 60 גר.

די פערוואלטונג.

6037

7-קל. מענער-שולע z pr. szk. państw. פון

ש. שולדענרייך

29 פאלודניאווא 29

עס גן-ילדים איז די געוואונשענע שולע פאר קינדער, וואס די עלטערען ווילען זיי געבען צוזאמען מיט וועלטליכע בילדונג א שטרענגע רעליגיעזע ערציהונג און גרינדליכע לעהרע אין תנ״ך, העברעאיש, ווי אויך אין תלמוד.

דאס לעהר-פערסאנאל בעשטעהט פון די בעסטע פעדאגאגישע קרעפטען. אין פארבערייטונגס-קלאס ווערען אנגענומען שילער פון 5 און א האלב יאהר אהן שום קענטניש.

איינשרייבונגען טעגליך אין אלע קלאסען פון 9—2 און פון 4—6 נ״מ

די למודים הייבען זיך אן דאנערשטאג דעם 1-טען וורזשעשען ד. י.

דער פעראיין פאר

יודישע מיטעלשולען — אין — לאדז

מאכט בעקאנט, אז אנמעלדונגען פון נייע שילער און שילערינס אין די גימנאזיעס פון פעראיין ווערען אנגענומען אין די קאנצעלאריעס:

פון דער ערשטער מענער-גימנאזיע

מאגיסטראצקא 21, טעלעפאן 134-11

פון דער צווייטער מענער-גימנאזיע

מאגיסטראצקא 22, טעלעפאן 134-12

פון דער פרויען-גימנאזיע

פיראמאוויטש 6, טעלעפאן 127-95

אין די אונטערשטע פארברייטונגס - קלאס 0א ביי דער פרויען-גימנאזיע, פיראמאוויטש 6, ווערען אנגענומען קינדער פון ביידע געשלעכטער אין עלטער פון 5 און א האלב יאהר אז.

דער שכר-לימוד אין די נידריגערע קלאסען איז בעדייטענד פערקלענערט געווארען.

SZKOŁA PRZEMYSŁOWA

Towarzystwa Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi

Pomorska 46/48, tel. 163-80

אפטיילונגען: מעכאנישער, עלעקטראטעכנישער און וועבערי.

אנמעלדונגען פון קאנדידאטען אויפ׳ן ערשטען קורס נעהמט אן די קאנצעלאריע פון דער שולע יעדען טאג פון 10 פריה ביז 2 נאכמ. 5068

וויכטיג פאר שניידערס

איך גיב קורסען פון

צושניידען

לויט׳ן בעסטען ענגלישען סיסטעם פאר מענער און פרויען און ווי אויך וועש.

יעדער שילער בעקומט ארויס אן אויסלענדישען דיפלאם.

מיט אכטונג

אינסטרוקטאר מ. הערלינג

שרודמיעסקא 4

ביי וויצמאן

אינפארמאציעס פון 4 ביז 7 נאכמיטאג.

ספעציעלע קורסען פאר טויב-שטומע.

פאר גאלד, בריליאנטען, בישוטעריע

און לאמבארד-קוויטעם

צאהלט די העכסטע פרייזען

איזידאר פיאלקא, פיעטריקאווער 7

ביליגער ווי איבעראל

גוטער **ווײַן** גוטער

צו דעם ביליגסטען פרייז

פון 65 גר. א פערטעל ליטער

בעקומט מען ביי דער לאנגיעהריגער בעוו. פירמע

ע. שיקער

פולנאצנא 1, טעל. 84-107

„יבנה"

41 צעגעלניאנא 41, טעל. 13-134

די לייטונג פון דער שולע מעלדעט, אז איינשרייבונגען אין אלע קלאסען, ווי אויך אין דער פרעבעל-שולע ווערען אנגענומען אין דער קאנצעלאריע יעדען טאג פון 10—2 בייטאג און פון 4—6 נאכמיטאג.

4893

אנאנסן אין נייעם פאלקסבלאט האבן גרעסטען ערפאלג!

די לייטונג
פון די
ערשטע ארטאדאקסישע לעהר-אנשטאלטן
„דרכי נעם"
פון גרשון אלי' ליסם
אין לאדז
ערשטער „דרכי-נעם" קילינסקי 50 טעל. 215-26
צווייטער „דרכי-נעם" אל. 1 מאי 20 טעל. 200-43
מאכט בעקאנט, אז עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען פון תלמודים אין אונזערע פערגרעסערטע
לעהר-אנשטאלטען און גן-ילדים'ס
עס ווערט יעצט אויך פערגרעסערט און פערברייטערט די
מתיבתא לתלמוד והוראה
ביי דער מיטווירקונג פון בעוואוסטע בעלי-הוראה גלייכצייטיג זענען מיר מודיע, אז די
8-קל. גימנאזיאל-קורסען
קאנצענטרירט דורכ'ן קוראטאריום ווערען איצט פערגרעסערט און לויט'ן נייעם שול-אוסטאוו וועלען זיין טעטיג די גימנאזיאל-קלאסען III, IV, V, VI און VII אונטער דער לייטונג און ביי דער מיטארבייט פון בעקאנטע גימנאזיאל-פראפעסארען. אויך מאכען מיר בעקאנט, אז דער
פענסיאן
פאר תלמידים פון דער פרעמד ווערט רעארגאניזירט און וועט זיין אין א ספעציעלען לאקאל אונטער דער לייטונג פון אנ'אנגאזשירטען פאכמאן-ספעציאליסט.
בעמערקונג
נעמענדיג אין אכט דעם שווערען קריזיס, קומען מיר נאך די בקשות פון די עלטערן, וועמענס קינדער האבען געענדיגט אונזערע לעהר-אנשטאלטען, און ווילען זיך ווייטער ווידמען דעם למוד התורה, און זענען נישט בכוח צו צאהלען שכר למוד, – און מיר גיבען זייערע קינדער די מעגליכקייט, פארטצוזעצען זייער למוד התורה ביז היתר הוראה אין דער מתיבתא לתלמוד ולהוראה גאנץ אומזיסט.
איינשרייבונגען ווערען אנגענומען טעגליך פון 9—1 און 4—7 נאכמ. און אויך די 8-קל. גימנאזיאל-קורסען טעגליך פון 4—8 אווענד.
די למודים הויבען זיך אן א' דר"ח אלול (1 ווזשעשיען ה.י.)
די לייטונג.

די יודישע געזעלשאפט פאר לאנד-קענטשאפט אין פוילען
אפט. אין לאדז, וואולטשאנסקא 35
ארדענט איין פאלגענדע אויספלוגען: שבת, ד. 27 אויגוסט ד. י. נאך ניי-גדיניע כעלמי און אומגעגענד (געווינשען מיטצונעמען באד-קאסטיומען) צוזאמענטרעף פינקטליך 14.30 (2.30) נאכמיטאג אויפ'ן באלוטער פלאץ ביי דעם טראמוויי-אנהאלט פון די זגערזשער טראמווייען. אפצאל: פאר מיטגלידער 70 גר. פאר געסט 90 גר.
זונטאג, ד. 28 אויגוסט ד. י. נאך רזשגאוו. מיליטערישען בית-עולם אונטער רזשגאוו, רודע-פאביאניץ און אומגעגענד (צוזאמענטרעף פינקטליך 8.30 פריה אויפ'ן ריימאנט-פלאץ ביים אנהאלט פון די פאביאניצער צופאר-טראמווייען. אפצאל: פאר מיטגל. 1.15 זל. פאר געסט 1.30 (געוו. מיטצונעמען באד-קאסטיומען)
זונטאג, ד. 11 סעפטעמבער ד. י. „מיט'ן ענטוויקלונגס-וועג פון אונזער שטאט" ביי א בעגרעניצטער צאהל אנטיילנעמער.
עס זענען טעטיג ביז'ן 15 סעפטעמבער 1932 פאלגענדע אייגענע קאלאניעס: 1) אין קארוויע אויפ'ן באלטיק (פרייז פאר 2 וואכען 77 זל. 2) אין קאזימיערזש אויף דער ווייסעל. 3) אין אורלע ביי ווארשע. 4) אין זאקאפאנע (יאשטשעראווקע)
אינפארמאציעס ערטיילט און איינשרייבונגען נעמט אן דער סעקרעטאריאט פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנד-קענטשאפט אין פוילען אפט. אין לאדז, וואולטשאנסקא 35
יעדען טאג א חוץ שבת און זונטאג פון 20—22 אווענד. טעלעפאן 121-53.

די בעוואוסטע פריוואטע שולע פון
ב. האמער
לאדז, פילסודסקיעגא 45
מאכט בעקאנט די ג' עלטערן, אז צום שול-יאהר 1932/33 איז ערעפענט געווארען א 6-טע קלאס.
דאס פראגראם פון דער שולע נעמט ארום א חוץ די אלגעמיינע לימודים אויך די העברעאישע שפראך (חומש, תנ"ך, תלמוד) אין ברייטען פערנעהם. די קינדער בעקומען א זארגפעלטיגע פארבערייטונג אין יודישען גימנאזיום זאווי אין אנדערע מיטעל-שולן.
בעמ.: דער לאקאל איז פערגרעסערט און גענצליך רעמאנטירט.
פאר קינדער פון 3—6 יאר איז פערהאן א מוסטערהאפטע פרעבל-שולע
איינשרייבונגען פון נייע שילער אין אלע קלאסען קומען פאר טעגליך פון 10 ביז 2 און פון 3 ביז 7.

Gimnazjum Żeńskie Klary Wolfsonowej
ul. POMORSKA 18, tel. 207-86 (w ogrodzie).
Zapisy do wszystkich klas od wstępnej do ósmej włącznie przyjmuje kancelarja codziennie od 10 do 1 i od 5—7.
Czesne niskie dostosowane do obecnych warunków.
Przy Gimnazjum istnieje wzorowo prowadzone przedszkole i 7-Klasowa Szkoła Prywatna. Lokal został powiększony o 1 piętro.
Uwaga I: Jednocześnie, celem przygotowania uczenic do pracy zarobkowej, zostają otwarte Kursy Przemysłowe dla uczenic tegoż Gimnazjum.
Uwaga II: Dla niezamożnych, a bardzo zdolnych uczenic dwa bezpłatne miejsca w kl. IV (konkurs) 5051

ברכת מזל-טוב חמה ולבבית הנני מברך את חברי וידידי ר'
אברהם מרדכי כ"ץ ומשפחתו
לרגלי חתונת בנם החביב שרגא
עם מרת טובה (יונה) הלטריכט
שיתקיים היום בארץ-ישראל (תל-אביב)
יהי רצון שתזכה לראות מהם רוב נחת אושר ועושר ולזוג הצעיר חייה מאושר.
משה הערשקאוויטש
לאדז, קילינסקיעגא 25 5093

צו דער חתונה פון אונזער חשובן מיטגליד ה'
ירחמיאל
בלאנקאווסקי
מיט פרל. צעשא פרישער
ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען.
חברה „אהבת בחורים", לאדז
בזשעזשינער 5

צו דער חתונה פון אונזער ליבען פריינד
ה' ירחמיאל בלאנקאווסקי
מיט פרל. צעשא פרישער
ווינשען מיר פיל גליק און עוויגעס צופרידנהייט. וועלוול רעדליך
שמואליק גראנקעוויטש
קלמן שיינפארבער 5107

מודעה לאפרושי מאיסורא.
5084 דער הצב
אברהם שיינוואלד
פון גאשטשיבי-דוואור
האט נישט קיין נאמנות אויף כשרות, ווער עס האט ביי איהם נאכטען געקויפט פלייש. אויך ווארשטען-פאבריקען, ברויכען פרעגען א שאלה, וועו ער וועט זיך אונטערגעבען צו פאלגען די כשרות-תקנות וועט מען מפרסם זיין, דערוויילע קען מען ביי איהם נישט קויפען פלייש אלס כשר און א שאלה אויף די כלים.
לאדזער ראבינאט.

די לייטונג פון
חדר דרכי תורה
אם גן ילדים זגערזשער 42
מאכט בעקאנט. אז צום נייעם שול-יאהר ווערט נאך איינגעשריבן תלמידים אין אלע מחלקות.
דרכי תורה איז דאס איינציגע ארטאדאקסישע חדר אין דעם ראיאן פון אלטשטאט, באלוט און ראדאגאשטש ווי עס ווערט געלערנט פון א"ב, תנ"ך, גפ"ת ווי אויך א מחלקה גבוה לתלמוד והוראה אונטער דער אנפיהרונג פון פעדאגאגען ספעציאליסטען.
דרכי תורה בעזיצט אויך א שולע פון 7 אדזיאלען מיט די בעסטע לעהר-קרעפטען ווי עס ווערט גרויס אכט געלייגט אויף די למודים, עס ווערט אויך געלערנט העברעאיש און יודיש.
5092
בעמ.: קינדער בי; 7 יאהר ווערן געבראכט און אפגעפיהרט דורך א ספעציעלען מענש.
די לייטונג.

עקספארט-
העמדער
ווערען ארויסגעגעבען צו נייהען
הערשקאוויטש, ווסכאדניא 27.

א רפואה שלמה
געגען העמאראידען, נירענשטיינער, פערשטאפונג, אלטע ראנעס, לישאיעס
צו בעקומען אין אפטייק-סקלאד
כאנאכאוויטש, פאמארסקא 23

רעשטען
לאדז, נאוואמיעסקא 5
פראנט, 2-טער שטאק
פערשידענע קאמגארנס, ביליצער, טאמאשאווער און לאדזער
אויף אנציגער און פאלטענס
ווי אויך די מאדערנסטע דאמען-שטאפען אויף פאלטנס און קאסטיומען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך, ביי
SZCZĘSLIWY
געדענקט נאר
אין פראנט, II שטאק

קויפט עכטע גוטע און כשר'ע
ווייך
צו די ביליגסטע פרייזען
צו 65 און 75 גר. פאר 1/4 ליטער
ביי דער לאנגיעהריגער בעוואוסטער פירמע
„בארווין"
אינה.: מענדיל בארנשטיין, לאדז
30 נאוואמיעסקא 30
טעל. 210-58

דאס ערשטקלאסיגע
קינדער און שילער-גארדעראבן-אטעליער
„DZIECKOPOL"
16a זאוואדזקא 16a
עמפפעהלט צום בעפארשטעהענדען סעזאן אלערארט קינדער- און שילער-גארדעראבן און מעדכען-מענטעלעך.
שילער-אנצינער פאר אלע שולען שטענדיג אויף לאגער.
בעשטעלונגען ווערן אנגענומען פון אייגענע און אנפערטרויטע ווארען מאלירע אויספיהרונג ערמעסיגטע פרייזען.

Z prawami gimnazjów państwowych
Gimnazjum Żeńskie
JóZEFA ABA w Łodzi
Zielona 10, tel. 124-12
איינטריטס-עקזאמענס אין I—IV אפטיילונג פון דער פאוושעכנער שולע און אין I—VI קלאס גימנאזיום הויבען זיך אן דעם 1-טען סעפטעמבער 1932 י.
אנהויב פון די לעקציעס דעם 1-טען סעפטעמבער.
דער סעקרעטאריאט איז טעטיג פון 10 ביז 1 בייטאג.
די דירעקציע.

דאס בעוואוסטע ארטאדאקסישע רענאמירטע
7-קלאסיגע לעהר-אנשטאלט בית-ספר
№ 1 תורה ודרך-ארץ
העבעך ליטוויז, לאדז, בזשעזשינער 5
טיילט מיט די געערטע עלטערן, אז תלמידים צום נייעם שול-יאהר 1932/33 ווערען אנגענומען טעגליך אין שול-קאנצעלאריע פון 9—2 און 4—7 נאכמ.
די למודים הויבען זיך אן אי"ה א' אלול ד. ה. דעם 1/9 ה. י.
בעמ.: אין גן-ילדים ווערען אנגענומען קינדער פון 4—7 יאהר.
די לייטונג 5048

די לאנג-בעוואוסטע רעליגיעז-נאציאנאלע ערציהונגס-אנשטאלטען
קאצענעלזאן-נאחומאב
7-קלאסיגע מענער-שולע
און רעליגיעזער חדר
8 גאד-לודקא 8
(צווישן נאוואמיעסקא און ווסכאדניא)
טעלעפאן 177 01
ס'ווערען אנגענומען יונגלעך פון 3 ביז 15 יאהר
פון 3 יאר אין גן-ילדים-פרעבלשולע פון $5^1/_2$ יאהר אין א ספעציעלע פארבערייטונגס-קלאס A°
פון 7 ביז 15 יאר—אין אלע 7 קלאסן
איינשרייבונגען גאד-לודקא 8,
טעלעפאן 177 01
אין די שעה'ן 11—2 נאכמ.

7-קלאסיגע
קאעדוקאציאנס-שולע
און בעקאנטע מוסטערהאפטע
פרעבעל-שולע-גן-ילדים
20 פאמארסקא 20
(דורכגאנג דורכ'ן הויף — סאלגא 4)
קינדער פון 3 ביז 15 יאהר
ווערען אנגענומען פון גן-ילדים אן ביז צו דער 7-טער קלאס.
איינשרייבונגען פאמארסקא 20
(דורכגאנג סאלגא 4)
אין די נאכמיטאג-שעה'ן 3—6.

אין דער בעוואוסטער 7-קל. שולע
פון ש. זשעלאנקא,
פילסודסקיעגא 70
(ווסכאדניא) פראנט, 1. שט
ווערען אנגענומען שילער פון 6 יאהר אן גענצליך אהן פארבערייטונג און ווערען גרינדליך צוגעגרייט אין אלע היגע מיטעל-שולען, גרויס געוויכט ווערט געלייגט אויף די רעליגיעזע און העברעאישע למודים, די שולע האט פערגרעסערט דאס לאקאל, ווי אויך דאס גאנצע לעהרער-פערסאנאל, וועלכעס בעשטעהט פון ערשטקלאסיגע פעדאגאגישע קרעפטען.
בעמערקונג: דורכגאנג דורך פיעטריקאווער 44 און 46.
איינשרייבונגען טעגליך אין קאנצעלאריע פון 10—2 און פון 4—6 נ"מ

Dr. Wajnberg
ספעציאליסט פון הארץ- און לונגען-קראנקהייטען
ציגעל-גאס 11, טעל. 126 02
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—4 און 8—9 אווענד.

א פערטעל הויז
צו פערקויפען
אין צענטרום שטאט געגען א מעסיגען פרייז, צו ערפארען, טעל. 172-32 אדער 19-346 מעקלערס
5609 געווינשען.

שטרייק פון ווארשאווער שטאט-בעאמטע

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט)

די אונטערהאַנדלונגען פון דער שטאָטישער מאַכט מיט די בעאַמטע, וועלכע בעקומען שוין זייט 2 חדשים נישט קיין פענסיע, האָבען נישט געבראַכט צו קיין הסכם.

די סיטואַציע ביי די שטאָטישע בעאַמטע איז געוואָרען ממש אַ האָפנונגסלאָזע, און דעריבער איז בעשלאָסען געוואָרען אויף מאָרגען, פרייטאָג צו פּראָקלאַמירען אַ דעמאָנסטראַטיווען שטרייק.

איי דעם דאָזיגען שטרייק וועלען זיך בעטיליגען אַנ'ערך 7 טויזענד בעאַמטע און אַרבייטער פון די אַדמיניסטראַציע-אָפּטיילונגען.

ווען דער מאָרגענדיגער שטרייק זאָל נישט ברענגען צו אַ פּאָזיטיווען רעזולטאַט, ריכט מען זיך אַז צו דער שטרייק-אַקציע זאָלען סאָלידאַריש צוטרעטען אַנדערע אָפּטיילונגען, ווי אויך די טראַמוואַי-און-שטאָט-אויטאָבוס אָנגעשטעלטע.

כדי צו בעצאָהלען די פּערלעגענע שכירות בעדאַרף די שטאָטישע מאַכט צו האָבען 4 מיליאָן זלאָטעס.

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט)

אין דעם היינטיגען פּראָטעסט-שטרייק, וועלכער וועט געדויערען בלויז דעם היינטיגען טאָג, וועלען זיך בעטייליגען 12 טויזענד מאַן.

שפּעטער זאָלען אויך פּערשטרייקען די אָנגעשטעלטע פון די אינסטיטוציעס פאַר עפענטליכען געברויך.

דער שטרייק וועט דאַן דויערען עטליכע טעג.

מיניסטעריאַלע פּעראָרדנונג וועגען דער אַרבייט אין די צוקראַווניעס

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש).

דאָס מיניסטעריום פאַר געזעלשאַפטליכע שוץ האָט אָפּגעזאָגט פּראָיעקטירען אַנ'ערלויבניש אויף אַ 12-שעהדיגען אַרבייטס-טאָג אין 2 שיכטען.

56 שעה וועכענטליך וועלען קענען אַרבייטען בלויז אַזעלכע מענער, וועלכע מען קען נישט פּערטרעטען.

די נאַכט-אַרבייט פון פרויען אין די צוקראַווניעס מוז פּערוועהרט ווערען.

די דאָזיגע פעראָרדנונג בעצוועקט די פערקלענערונג פון אַרבייטסלאָזיגקייט.

געהעכערט די פּרייזען אויף זאַלץ

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש)

ס'איז געהעכערט געוואָרען דער פּרייז אויף זאַלץ.

ביז איצט האָבען 50 קילאָ אינדוסטריע-זאַלץ געקאָסט 2 זלאָטעס, און איצט בעטרעפט עס 3 זל. 75 גראָשען.

אויך בהמה-זאַלץ אין שטיקער און דער פּרייז פון דענאַטוריוּ זאַלץ איז פון 2 זל. אַרויף 2 זל. מיט 75 גראָשען.

METRO — קלאַנג-פילם-טעאַטער — היינט און פאָלג. טעג! — GEORGE O'BRIEN אין ם סענסאַציאָנעלען סאָלאָ-פילם א. נ.: — **ADRIA** — קלאַנג-פילם-טעאַטער — צום ערשטען מאָל אין לאָדז! דער ליבלינג פון פרויען

ד ע ר פאַטאַלער טעות

אויסער'ן פּראָגראַם: „די ליבעלעך פון הערן פירשט" אין דער הויפּטראָלע JOSE MOJICA וועלכער זינגט. — פעראַכטעט און ריהרט! — פּרייזען פּאָפּולערע — דער זאַל איז גוט ווענטילירט.

קינא-טעאַטער SPLENDID נאַרוטאָוויטש 20

אכטונג! היינט אויפ'ן עקראַן נצחון און רעדע פון אונזער בירגער KUSOCINSKI אויף דער אָלימפּיאַדע אין לאָס-אַנזשעלאָס אויפ'ן לויף פון 10 טויזענט מעטער אַ חוץ אויסערגעוועהנליכע אַקטואַליטעטען. — היינט און פאָלגענדע טעג! טריומף פון רעדעווודיגען פילם. — פּראָדוקציע ERYK POMMER

„אויספּאַרשונג"

רעזשי: Robert Siódmak און Henri Chometta א.נ. — לויט דער שאַפונג פון Max Alsberg און Otton E. Hesse

אין די הויפּטראָלען: דער אויסגעצייכ. Jean Perier און Annabella בעקאַנט פון פילם „איהר עקסעלענץ די ליבע". פערקלענערטע פּרייזען פון די פּלעצער

רעוויו-טעאַטער „GONG" אין גאַרטען „SCALA" 17 שרודמיעסקא 17

גרויסע יובילייער-רעוויו א. נ. —

„אַראַבישע אַוואַנטורעס" אָדער (אַוואַנטורעס אין עגיפּטען)

אַזעלכעס איז נאָך נישט געווען! דאָס מוזט איהר זעהען! היינט און פאָלגענדע טעג!

נישט קוקענדיג אויף די גרויסע קאָסטען פון דער אויבגער רעוויו זענען די פּרייזען נישט געהעכערט. אַנהויב פון די פאָרשט. 8 און 10 אָוונד. שבת און זונטאָג—6, 8 און 10 אָוו. כדי צו פערמיידען אַ געדרענג ביי דער קאַסע, ווערט געבעטען צו קומען אויף די פריהערדיגע סעאַנסען. רעזשי: Wł. Sadowski דעקאָר.: Wł. Nowakowski

---

מ. צוקער — ציטעס דער בעסטער ציטס-קאָנפעקציע פאַר גראָבישע אנשטאַלטען דרוקערייען און פערלאַגען פאַבּריקאַנט

די פאַרנעהמסטע אנשטאַלטען אין לאָדז

104 ציצווקס" — טעל.: 241-24

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פאַר וועגערישע הויט-קראַנקה. אין מענער-שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָגישע און נערוועז-קראַנקהייטען. קוואַרץ-לאַמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט לאַמטעטיק.

-- עפענט פון 8 פריה ביז 9 אָוונד. --

פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ. נעמט-אָן אַ פרוי-דאָקטאָר נור קינדער און פרויען, זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.

- בעזונדער וואַרטע-צימער פאַר פרויען

וויזיט 3 זל.

PROSZEK OD BÓLU GŁOWY DLA DOROSŁYCH

„KOWALSKINA"

USUWA NAJSILNIEJSZE

BÓLE GŁOWY

FABRYKA CHEM.-FARMACEUTYCZNA „AD. KOWALSKI" WARSZAWA

ŻĄDAJCIE „KOWALSKINY" ZE ZNAKIEM FABRYCZNYM – SERCE W PIERŚCIENIU — A·K· ZNAK FABR.

Mieszkanie

2 pokoje z kuchnią

z wszelkiemi wygodami

POSZUKIWANE.

Oferty do administracji sub. „J. S." 7884

קויפט נור פון די 1-טע קוועלע

גרויסער אויסוואַהל

שפּאַצירוואַגענס

אייזען - נימעל-

בעטען

מאַטראַצען

ספּרענזינאָווע „Patent"

ווידשימאַטשקעס אַמעריקאַנער

צו בעקומען אין פאַבריקס-לאַגער

„DOBROPOL", Łódź

Piotrkowska 73 (אין הויף)

דער

פּאַביאַניצער רבי שליט"א

אדמו"ר מראַספּשאַ פון שרודמיעסקאַ 44 (פריהער נאַוואָ-צעג. 10) איז צוריקגעקומען

מיטוואָך ביינאַכט פון טשעכאָטשינעק. 5021

MORTIN

PRIMA // W BLASZANYM ROZPYLACZU

NISZCZY DOSZCZĘTNIE KARALUCHY PLUSKWY MUCHY, MOLE PCHŁY I T. P.

Dr. Robinzon

ארדינירט אין **פּאַדעמביץ**

ווילאַ וויעטשאַרקאָווסקי.

דר. מעד. בערמאַן

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149 07.

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקה. מענער-שוואַכע בהאַנדלונג א. סעקסועלע בעראַטונג, נעהמט אָן פון 8–11 פריה און פון 4–8 אָוונד. זונטאָג פון 9–1 בייטאָג. פאַר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פּרייזען

צוריקגעקעהרט

Dr. med. Fischer

אינטערנער או קינדערקראַנקהייטען אלערגיא

נעהמט אָן פון 9 - 10 און פון 5—8 אָוונד

ul. Andrzeja 2

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזען.

Dr. med.

M. TAUBENHAUS

פרויען - און אקושעריע-קראַנקהייטען

זגערזשער 11, טעל. 246-09

נעהמט אָן פון 1–3 און פון 5–8 אָוו.

צאָהן-אַרצט

St. Gelberg

זאַוואַדזקאַ 14, טעל. 108-33

צוריקגעקעהרט

K O M U N I K A T.

Wobec tego, że niektóre składy, prowadząc węgiel opałowy różnych kopalń sprzedają takowy za znany ze swej wysokiej jakości Węgiel Warsz. Tow. Kopalń

„KAZIMIERZ" — „JULJUSZ"

komunikujemy, iż jesteśmy **jedynymi** odbiorcami wyżej wymienionych kopalń dla wozowej sprzedaży z bocznic przy stacji Łódź-Fabr. i że zobowiązaliśmy się na składy nasze węgla opałowego z innych kopalń nie sprowadzać.

Firmy posługujące się nieprawnie nazwą wyżej wspomnianych kopalń będą ścigane sądownie. 450

Składy Opałowy tel. 147-60	**ABRAMOWICZ i WODZISŁAWSKI** Kilińskiego 66	Bocznice kol. tel. 147-60
Składy Opałowe tel. 144-93	**BOLESŁAW NEUGEBAUER** Węglowa 9	Bocznice kol. tel. 144-93.

Z prawami gimnazjów państwowych

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE

Eug. Jaszuńskiej-Zeligmanowej

ul. Południowa 18, tel. 168-82

איינשרייבונגען פון נייע שילערינס אין אַלע קלאַסען נעהמט אָן דער סעקרעטאַריאַט טעגליך פון 11–1 און פון 5–7 אָוונד.

ביים גימנאַזיום אַ פּאָרשולע „Dom milusińskich" פאַר קינדער פון 4 יאָהר אָן

DYREKCJA. 6664

Zapisy do wszystkich klas

pierwszej w Łodzi wzorowej

7 kl. prywatnej koedukacyjnej Szkoły Powszechnej

(prowadzonej metodą szkoły pracy) **oraz do powstającego**

Gimnazjum Męskiego Humanistycznego

Zenona Poznera

przyjmuje kancelarja przy ul. ZAWADZKIEJ Nr. 1, III p. od dnia 1 sierpnia w godz. 10—12 rano i 16—18 po poł. **Tel. 237-27**

Czesne w szkole powszechnej **od 20 zł.** miesięcznie

„ w gimnazjum „ **40 zł.** (IV Kl.)

Do przedszkola przyjmuje się dzieci od **4 lat.** 9664

Dzieci urzędników komunalnych i państwowych korzystają z zniżki.

Z PRAWAMI GIMNAZJÓW PAŃSTWOWYCH

Gimnazjum Żeńskie Tow. „KULTURA"

Łódź, Wólczańska Nr. 123 (tel. 174-85)

Sekretarjat przyjmuje zapisy do wszystkich klas w godz. 10–13. **OPŁATY NISKIE.** Za dzieci pracown. państwowych czesne wpłaca Skarb Państwa. Sekretarjat przyjmuje równocześnie zapisy do klas A,B,C, I, II i III szkoły powszechnej przy Gimnazjum. Czesne w klasach od kl. A do III wynosi 15—25 zł. miesięcznie. Egzaminy wstępne od 1—5 września. Dyrektorka: **H. Manugiewiczowa.**

מיט די רעכט פון רעגירונגס-גימנאַזיעס

מעדעם-גימנאַזיום „ווידזאַ"

פון ל. מאַגאַליף, פּילסודסקיעגא (ווסכאָדניאַ) 62, טעל. 175-38

די איינטריטס-עקזאַמינעס לויט'ן לעקציע-סיסטעם ווי אויך די לעקציעס פאַנגען זיך אָן דעם 1-טען ווערזשעשניע ה. י. איינשרייבונגען פון נייע שילערינס פאַר די קלאַסען A. B. C. ווי אויך פון I ביז VIII נעמט אָן דער סעקרעטאַריאַט טעגליך פון 10–2 און פון 5–7.

דירעקטאָר (—) **B. JUDELEWICZ** 5010

היטלער פערלאזט זיין אמט

דער אויסרייד איז – ער איז קראנק

בערלין, 25 (ספ. טעל.)
עס גייען ארום שטארקע קלאנגען, אז היטלער זאל אפגעשטעלט ווערן אין זיין אמט, אלס פיהרער פון נאציאנאל־סאציאליסטען.
זיין ממלא מקום זאל זיין שטראסער.
גלייכצייטיג גיט מען איבער, אז אין די אונטער־האנדלונגען מיט'ן צענטרום בעטייליגט זיך נישט היטלער נאר דער זעלבער, שטראסער.
די קלאנגען וועגען היטלערס אוועקגיין זענען קלערט מען מיט זיין שטארקער נערווען־קראנקהייט, צוליב וועלכער ער איז געצוואונגען זיך צו פאהרען היילען.

היטלער ערנסט קראנק

ער וועט איינגעארדענט ווערען אין א סאנאטאריום

חלמאי נישט אין א משוגעים־הויז?

בערלין, 25 (ספ. טעל.)
„12־אוהר־בלאט" נאטירט א קלאנג, וואס זאל שטאמען פון נאציאנאל - סאציאליסטישע קרייזען לויט וועלכע היטלער איז ווייט פון צו זיין בקו הבריאה.
די לייטונג פון דער פארטיי ליגט איצט פולשטענדיג אין די הענד פון שטראסער'ן.
היטלער זאל איינגעארדענט ווערן אין א סאנאטאריום פאר נערווען־קראנקע.

היטלעריסטען ארבייטען „קולטור"

בערלין, 25 (ספ. טעל.)
די פאריגע נאכט האבען די היטלעריסטען ארויסגעהאקט די שויבען אין לאקאל פון דער רעדאקציע „מינכענער נייעסטע נאכריכטען".
די אנפאלער זענען ארעסטירט געווארען.
זיי וועלען געשטעלט ווערען פאר אן אויסערארדענטליכען געריכט.

די פערורטיילטע היטלערא[ו]וצעס אין בויטען

לאכמאן (1) פערמשפט צום טויט, גאדאמיר (2) פרייגעשפראכען; האפע (3) 2 יאהר תפיסה; קאנטראלער מילער (4) צום טויט; פאליציאנט נאוואק (5) פרייגעשפראכען; גרויפענער (6) צום טויט פערמשפט; עזאיא (7) פרייגעשפראכען; קויהלען־גרעבער וואלגיצא (8) צום טויט; קאטיש (9) צום טויט פערמשפט.

די קרוין פון שעהנעם אויסזעהן

איז א ריינע געזונדע געזיכטס־הויט

איינע פון די וויכטיגסטע שעהנהייטס־געהיימנישען אויף דער וועלט, איז די ספעציעלע רעצעפט פון Palmolive וואס ווערט אנגעווענדעט דורך אונזערע פאכמענער. צום אויסארבייטען די פאלם־אליוו־זייף ווערען בענוצט די בעריהמטע קאסמעטישע איילען פון אליווען־פרוכט, פאלמען און קאקאס־ניס, וואס זענען פון אלטע צייטען בעקאנט אלס די נאטירליכסטע שענהייט־איילען. שעהנע פרויען פון דער גאנצער וועלט ווייסען. אז דער נאטירליכער אופן פון פלעגען די שענהייט איז דער בעסטער. זיי ווייסען, אז דאס רעגולערע בענוצען די פאלם־אליוו־זייף און וואסער, איז דער גרונד־תנאי פון אמת'ער שעהנקייט, מחמת נאר א ריינע געזיכטס־הויט קען זיין אמת'דיג שעהן. דעריבער טאקי נוצען מיליאנען פרויען טעגליך די פאלם־אליוו־זייף, וואס פלעגט די שעהנקייט אויף א ווירקזאמען אופן און דערביי קאסט ער נישט טייער די ווייכע און בשפע'דיגע מידלינעס בעווייטיגען פון דער הויט יעדע אומריינליכקייט, נישט רייצענדיג זי דערביי פולשטענדיג. אויב איהר, מאדאם, ווילט דעריבער דערהאלטען די פרישע געזיכטס־הויט און יוגענדליכע בויגזאמקייט און די קערניגקייט פון קערפער דארפט איהר נוצען טעגליך די פאלם־אליוו־זייף אויך אלס זייף צו דער באד.

אקאדעמיקער זענען פערביטערט

צוליב דעם אויפגעשריפטן שכר־למוד

ווארשא, 25 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט)
פולשטענדיג בסוד האלט אפ בעראטונגען די צענטראלע פון דער אקאדעמישער „בראטניא פאמאץ", וועלכע האט בעשלאסען צו קעמפען ביז צום לעצטען פאר דער רעדוקציע פון דעם אקאדעמישען שכר־לימוד, וואס איז לעצטענס דורך דער רעגירונג אזוי אויפגעשרויפט געווארען.

קלארא צעטקין זאל דאך עפענען דעם רייכסטאג

בערלין, 25 (ספ. טעל.)
די קאמוניסטישע פראקציע פון דעם 5־טען רייכסטאג האט זיך געווענדעט צום פארזיצער פון'ם פריהערדיגען רייכסטאג, לעבע, מיטדער מעלדונג, אז קלארא צעטקין איז געקומען קיין בערלין, און אז זי וועט עפענען דעם רייכסטאג.

טאמאשאווער כראניק

עהערנעכטען, בעת'ן באדען זיך אין דער „פיליצע" זענען די צוויי חלוצים יעקב הערץ און יצחק קליין, וועלכע האלטען זיך אויף אין דער קבוצה אין ווילאנאוו ביי טאמאשאוו, צוגעשוואומען אויף א טיף ארט און נישט קענענדיג ווייטער שווימען, האבען זיי גענומען טרינקען זיך. דאס האט בעמערקט א דריטער חלוץ, חיים באשצוויטש, וועלכער האט זיי ארויסגעראטעוועט.

אין די נאהענטסטע טעג קומט פאר א זיצונג פון דער אונטער־קאמיסיע פון זאכקענער איסצו־מעסטען הכנסה־שטייער.

עהערנעכטען האט די סאניטאר־קאמיסיע אדורכגעפיהרט א לוסטראציע אין א רייה הייזער אין זייפען, צונויפשטעלענדיג פראטאקאלען פאר אנטי־סאניטארען צושטאנד.

דער היגער פאליצי־קאמיסאריאט איז אויך צוגעטרעטען אדורכצופיהרען א קאנטראל איבער אלע הייזער פון שטאט, צי עס געפינען זיך אויף מעטוב געהעריגע נומערען, אויסצוגען פון אלע לאקאטארען מעלדונגס־ביכער, בעלויכטונג אויף די טרעפ א. אז. וו.

מ'בעט נאך אלץ בעגנעדיגונג פאר די פערורטיילטע היטלעריסטען

בערלין, 25 (ספ. טעל.) די ארגאניזאציע פאר שוץ פון מענשען־רעכט האט זיך געווענדעט צו דער רעגירונג, אז מ'זאל בעגנעדיגען די אויף טויט־פערמשפטע 5 היטלעריסטען.

דאוגאלעווסקי ביי העריא'ן

ווארשא, 25 (ספ. טעל.) דער פרעמיער העריא האט נעכטען אויפגענומען דעם סאוויעטישן אמבאסאדאר דאוגאלעווסקי.
לויט „לע פטיט זשורנאל" זאל מען האבען אויף דער דאזיגער צוזאמענטרעפעניש גערעדט וועגען א פראנצויזיש־סאוויעטישן נישט־אגרעסיע־

ווידער אפגעשטעלט די „ראטע פאהנע"

בערלין, 25 (ספ. טעל.
די קאמוניסטישע „ראטע פאהנע" איז ווידער אפגעשטעלט געווארען אויף 7 טאג.

שטאט־טעאטער, ציגעל־גאס 27
יודיש־דראמאטיש טעאטער אין פוילן
XVII יאר ווילנער טרופע
דיר. מ. מזאה.

פרייטאג 26 אויגוסט	9.15 אווענד אזעף
שבת 27	12 פארמיטאג פרנסה פרייזן פון 50 גר. ביז 1 זל.
	4 נאכמיטאג אזעף פרייזן פון 50 גר. ביז 1 זל.
	9.15 אווענד ארימע מלוכה
זונטאג 28	9.15 אווענד פרנסה
מאנטאג 29	9.15 אווענד ארימע מלוכה
דינסטאג 30	9.15 אווענד פרעמיערע 1000000 צרות הערשעל אין 3 אק. פונקטאיעו

בילעטן צו בעקומען אין קאסע פון שטאט־טעאטער פון 7 אוונט, שבת א גאנצען טאג

דער אויפשטאנד אין בראזיליע פערברייטערט זיך

ריא־דע־זשאנעירא, 25 (ספ. טעל.)
לויט אן אפיציעלען קאמוניקאט פיהרט דאס פעדעראטיווע מיליטער אן ארטילעריסטישען קאמף אויפן שטח פון דער קאמפס־ליניע.
אין דעם שטאט ריא־גראנדע־דע־סול זענען געשאפען געווארען א רייה נייע באטאליאנען.
דער אויפשטאנד האט ארומגעכאפט די געגענדען סאא וויצענטע, סאא פעדרא, ראזאריא א.א.
דער קאמוניקאט פון דער רעוואלוציאנערער רעגירונג איז מודיע וועגען נייע קאמפען אינ'ם ראיאן קונהא, בעת וועלכע דאס פעדעראטיווע מיליטער האט געליטען א מפלה.

גענ. סאן־יוריא פערמשפט צום טויט

דער מלוכה־פרעזידענט האט איהם אבער בעגנעדיגט

מאדריד, 25 (ספ. טעל.)
נעכטען איז אין יוסטיץ־פאלאץ פארגעקומען דער פראצעס געגען דעם גענעראל סאן־יוריא, וועלכער האט ארויסגערופען דעם מאנארכיסטישען פוטש שפאניען.
א שטארקער פאליצי־קארדאן היט אפ דעם געריכטס־בנין, וואס איז ארומגערינגעלט דורך פיל הונדערטער פערזאנען, וועלכע האבען נישט בעקומען קיין איינטריטס־בילעטען.
דער גענ. סאן־יוריא האט גענומען די גאנצע שולד אויף זיך.
סאן־יוריא איז פערמשפט געווארען צו טויט־
דער גענ. לאמעראן — צו אייביגע תפיסה.
דער מלוכה־פרעזידענט, זאמארא האט בעגנעדיגט דעם גענ. סאן־יוריא, צו טויט שטראף. איז פערביטען דעם אורטייל אויף אייביגע קאטארגע.

סענסאציע! וואונדער פון XX יאהרהונדערט!

מיטוואך, דעם 7 סעפטעמבער ד. י. טרעט אויף אין זאל פילהארמאניע מיט א מאטעמאטישן סעאנס
נאר איינאיינציג מאל
דאס 7־יעהריגע וואונדער־קינד
הערשעלע סאכאטשעווסקי
וועלכער איז דער איינאיינציגער אויף דער גאנצער וועלט אין זיינע יאהרען אויפ'ן געביט פון מאטעמאטיק.
ער רעכענט אויפ'ן קאפ אין די הונדערטער מיליאנען, קומט און בעוואונדערט!!!
פארפערקויף פון בילעטען אין גאלאנטעריע־געשעפט ביי ה' קויאווסקי, 11 ליסטאפ. 9 און אין פריזיער־אנשטאלט פולנאצנא 24, ביי ה' ל. ראטמאן.

ריזיגע אינוועסטיציעס אין פוילן

זאלען געמאכט ווערען אונטער דער אויפזיכט פון פעלקערבונד

װאַרשאַ, 25 (ספּ. טעל.) אויף דער העלבסט־טעסיע פון פעלקערבונד וועלען פאָרגעלעגט ווערען וועגען די פּראָיעקטען פון דער פערקעהר־ און טראַנזיט־קאָמיסיע, וועלכע פאָדערט אויס די מעג־ליכקייטען פון מאַכען אינוועסטיציעס אין פערשי־דענע לענדער פון אייראָפּע, דערונטער אויך אין פוילען. די אינוועסטיציעס דאַרפען פינאַנסירט ווע־רען דורך דעם וועלט־קאַפּיטאַל און דער ציל זייערער איז אריינצוברענגען אַן אויפלעבונג אין דער ווירט־שאַפט פון דער וועלט. די פוילישע רעגירונג האָט צוגעשטעלט דער קאָמיסיע אַ ברייטען מעמאָריאַל וואו עס זענען אָנגעצייכענט די אַרבייטען, וועלכע עס וואָלט נויטיג געווען אַדורכצופיהרען אין פוילען. אין מעמאָריאַל איז פאָראויסגעזעהען דאָס בויען פון אַ גאַנצער רייהע באַהנליניעס אויף אַ שטח פון כמעט טויזענט קילאָמעטער, דאַן ווערט פאָראויס־געזעהען פונאַנדערצובויען דעם וואַרשאַוער און דעם קראַקאָווער באַהן־קנופּ. אין די אינוועסטיציעס דאַרף אַריינגעלעגט ווערען אַ ריזיגע סומע פון אַ קנאַפּען מיליאַרד זלאָטעס, וואָס דאָס וואָלט געגעבען בעשעפ־טיגונג פאַר טויזענטער אַרבייטער.

אין 3-טען פליה אין דער סטראטאספערע

וועט זיך פראָפ. פּיקאַר נישט בעטייליגען

ציריך, 25. (ספּ. טעל.) פּראָפעסאָר פּיקאַר האָט ערקלערט, אַז ער פערזענליך וועט זיך אין קיין עקספּעדיציע אין דער סטראַטאָספערע מעהר נישט בעטייליגען, ער נעהמט אַנטייל אין די הכנות צו אַ דריטען פליה אין דער סטראַטאָספערע, אָבער ער האַלט, אַז פליהען דאַרפען אַנדערע, יונגערע פאַר איהם, וועלכע וועלען לייכטער קאָנען איבערטראָגען די שוועריגקייטען פון דער רייזע אין אַזאַ הויכקייט, וואו עס הערשט, ווי בעקאַנט, אַ מוראדיגע קעלט.

אויפ'ן געביט פון דער אויסערן-פאליטיק

זענען אלע דייטשע היטלעראווצעם

אַזוי ערקלערט פּראָפ. איינשטיין

בערלין, 25. (ספּ. טעל.) ווי עס גיבען איבער די פראַנצויזישע בלעטער, האָט פּראָפ. איינשטיין פונקט אַזוי ווי עמיל לודוויג מיט אַ געוויסער צייט צוריק אָנגענומען די שווייצאַרישע בירגערשאַפט. דער גרויסער געלעהרטער האָט בעשלאָסען צו פער־ברענגען דעם זומער אין אַבסאָלוטער רוה און דע־ריבער האָט ער זיך געזעצט אין אַ שטילען קוראָרט אין בעלגיען, פּראָפ. איינשטיין מיידט אויס יעטווידע אונטערוועדונג, און ער האָט געוואָרענט דעם איי־גענטימער פון פּאַנסיאָן, וואו ער האָט זיך בעזעצט אַז ער וועט תיכף פערלאָזען דאָס אָרט, אויב צו איהם וועט צוגעלאָזט ווערען וועלכער עס איז נישט רעפּאָרטער, נישט קוקענדיג דערויף, איז די רע־פּאָרטערען דאָך געלונגען אָפּצוזוכען דעם געלעהר־טען און צו פיהרען מיט איהם אַ שמועס.

וועגען די דייטשע געשעהענישען, האָט איינ־שטיין געזאָגט, קאָן איך זאָגען בלויז איין זאַך: דאָרט הערשט אַ פולשטענדיגער כאָאָס אויב אפילו די איצטיגע מאַכטהאָבער וועלען בעזייטיגען היטלערן, וועלען זיי סיי ווי מוזען אויספיהרען זיין פּראָגראַם, ווייל אין דער הינזיכט פון אינטערנאַצ־יאָנאַלע בעציהונגען זענען אַלע דייטשען היטלער־ראַוועצעס, פון גאַנצען האַרצען ווינש איך עס זאָל געפונען ווערען אַ וועג פרידליך צו לעזען די בע־ציהונגען צווישען פראַנקרייך און דייטשלאַנד, קיינער וועט נישט לייקענען, אַז דער ווערסאַלער טראַקטאַט ענטהאַלט גרויסע פעהלערען, אָבער עס איז נישט מעגליך אַז די פעהלערען זאָל מען נישט קאָנען אויסבעסערען, סיידען דורך אַ קריג, דאָס איז די מיינונג פון אַלע פערנינפטיגע מענשען אין דייטש־לאַנד און אויך מיין אייגענע מיינונג.

מען דאַרף בעמערקען, אַז אין דער דייטשער פּרעסע איז באַך גאַרנישט דערוויל געווען וועגען דעם, אַז איינשטיין זאָל האָבען געענדערט זיין בירגערשאַפט.

דער האנדעל מיט דעם אונגארישען טראָן

ענגלישען צייטונגס-מאַגנאַט האט מען פארגעלעגט די קרוין פון אונגארען

לאָנדאָן, 25. (ספּ. טעל.) דער בעקאַנטער ענגלישער צייטונגס מאַגנאַט לאָרד ראָטערמער פער־עפענטליכט אין דיילי מייל אַ סענסאַציאָנעלען אר־טיקעל, דער לאָרד דערצעהלט אַז מיט פיר יאָהר צוריק האָט ער מצד עהר איינפלוסרייכע אונגאַרישע פערזענליכקייטען בעקומען דעם פאָרשלאָג צו פער־נעהמען דעם קעניגליכען טראָן פון אונגארן. דער בעקאַנטער אונגאַרישער דיכטער ראַקאָטשי זאָל זאָגן האָבען געקומען קיין שאָטלאַנד, כדי צו פיהרען מיט לאָרד ראָטערמער די אונטערהאַנדלונגען וועגען דעם ענין, דער לאָרד האָט אָבער דעם פאָרשלאָג אָפּגעוואָרפען, ווייל ער האָט געהאַלטען, אַז אונגאַרן דאַרף נישט האָבען קיין אויסלענדישען קעניג.

לאָרד ראָטערמער איז אַ בעקאַנטער פריינד פון אונגאַרן און אין זיינע בלעטער האָט ער שטענ־דיג געפיהרט אַ קאַמפּאַניע צו רעווידירען די טראַק־טאַטען, וועלכע האָבען אונגאַרן בע'עוולט אין רעזולטאַט פון קריג.

כאלערע אין מאנדזשוריע

מאָסקווע, 25 (ספּ. טעל.)

אַזוי־ווי אין מאַנדזשוריע הערשט די עפּי־דעמיע פון כאָלערע, האָט די סאָוויעטישע רעגי־רונג אָנגענומען אַ גאַנצע רייהע פאָרזיכטס־מיטלען פאַר די, וואָס פאָהרען קיין אָדער פון מאַנ־דזשוריען.

ארעסטירט א געוועזענעם פאליציי-קאמיסאר

לעמבערג, 25 טעלעפאָניש).

אין לעמבערג איז ארעסטירט געוואָרען דער געוו. פּאָליציי־קאָמיסאר פון וואַרשאָ, אַלעקסאַנדער זאָלאָטאָוו, וועלכער האָט, נישט זייענדיג דערצו בערעכטיגט, געזאַמעלט געלד אויף א פּאָליציי־קאַלענדאַר.

בעמיש-באַקטעריאָלאָגישער
לאבאראטאריום
Inż. Chem. F. SZAC
פּיעטריקאָווער 37. טעל. 230-85
אַלע ארט מעדיצינישע אנאליזען
פון אורין, צואה, פלעגמע, בלוט, מכּות און פליימען.

היינט און פאלגענדע טעג!
דער גרויסער סענטימענטאַלער ליבעס־פילם פון „Fox" רעזשי פון בעקאַנטען Raoul Walsh אונטער'ן נאָמען:
„צוריק צום לעבען"
אין די הויפּט־ראָלען:
JANETTE GAYNOR,
CHARLES FARREL
אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג־צוגאַבן און לאַנד־אַקטואַליטעטען
אָנהויב אין געוו. טעג 5 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג – 2 אַ זייגער בייטאָג. הנחה־בילעטן גילטיג אָהן בעגרענצונגען. דער זאַל איז ווענטילירט און געקיהלט.

אויסטערלישע געשיכטע אין ווילנע

ווי אַזוי ס'האָט זיך „מגייר" געווען דער אווגוסטאָווער פּריץ. — די פּיקטיווע חתונה אין האָטעל „לוואָוו". — וואָס דערקלערט דער פּריץ אין אויספאָרשונגס-אַמט. — דער געיעג מיט א טאַקסי אויף טויזענד קילאָמעטער. — ביים ראַנד פון טויט

ווילנע.

עהערנעכטען שפּעט אָוונט איז צום הויז פון דעם וויל ער אויספאָרשונגס־אַמט אויף סוו. יאַנסקע גאַס צוגעפאָהרען אַ טאַקסי.

פון מאַקסי איז אויסגעשטיגען אַ קריסט אין די מיטעלע יאָהרען, איז שנעל אַריין אין אויספאָרשונגס־אַמט און דערקלערט דעם דיושורנעם פּאָליציאַנט אַז ער האָט צו מאַכען אַ וויכטיגע מעלדונג.

מען האָט דעם שפּעטען אינטערעסאַנט אַריינגע־פיהרט צום דיושורנעם פון ווילנער אויספאָר־שונגס־אַמט פאַר וועלכען דער אומבעקאַנטער האָט זיך פאָרגעשטעלט אַלס

גוט-אינהאבער ניקאדעמסקי

און דערביי דערצעהלט פאָלגענדע געשיכטע:

מיט עטליכע חדשים צוריק ווילענדיגן אין באַ־וואַראָדעק האָט ער זיך בעקענט מיט דער יודישער פריילין פאַניע יאָפע, וועלכע אין איהם שטאַרק געפעלען געוואָרען. ער האָט זיך פון דאַן אָן מיט דער פריילין געטראָפען זייער אָפט, אַזוי האָט געדויערט אַ לענגערע צייט. די בעציהונגען צווישען זיי זענען געוואָרען זעהר פריינדליכע און נאָהענטע. ער איז געוואָרען אין איהר שטאַרק פערליבט און האָט זיך איינמאָל אויסגעדריקט, אַז

ווען פאני וואלט זיך געשמדט וואלט ער מיט איהר חתונה געהאט

פאַניע יאָפע האָט אויף דעם נישט מסכים געווען און האָט פאָרגעלייגט איהם ער זאָל זיך בעסער מגייר זיין, וועט זי ווערען זיין פרוי.

אויף דעם אָבער איז ער נישט איינגעגאַנגען. איז צווישען פערליבטען פּאָרל געבליבען

אפּצושטעלען א פּיקטיווע חתונה

בכדי קיין ביזע צינגער זאָלען דערוויל נישט רע־דען אויף זיי קיין פּליאָטקעס.

צו דעם צוועק האָט די פּעראיינטערע [illegible] משפּחה גענומען פערשפּרייטען אין שטאָט קלאַנגען, אַז אין דער שיינער פאַניע יאָפע האָט זיך פערליבט אַ רייכער פּריץ, וועלכער לערנט זיך העברעאיש און גרייט זיך אויס ליבע צו איהר מגייר צו זיין.

דערנאָך האָט מען שוין איבערגעגעבען פריינד און בעקאַנטע, אַז דער פּריץ איז שוין

געווען אין דאנציג, וואו ער האט זיך „ריין" דארט מגייר געוועזן

אין איין פיינעם פריהמאָרגען איז ער געקומען לויט פאַניעס איינלאַדונג קיין ווילנע און פערפאָהרען צו איהר מוטער, וועלכע האָט איהם אויפגענומען בסבר פּנים יפות.

פון דאַן אָן האָבען די מוטער מיט דער טאָכ־טער זיך עפּעטליך מיט איהם אומעטום בעוויזען און הערנאָך, ווי דער פּריץ דערציילט, איז געוואָרען

אפּגעשפּילט א חתונה-קאמעדיע

אַנ'אָוונט האָט מען מען איינגעלאַדען פריינד און בעקאַנטע. דערנאָך איז געקומען אַ יוד מיט אַ לאַנגער באָרד, — ווי ער איז זיך משער, אַ שמש פון אַ היגער קלויז, — וועלכער האָט

אפּגעשטעלט א חופּה צווישען איהם דעם כלומרשטען גר און פאניען

דערנאָך איז פאָרגעקומען אַ פייערליכע „התונה"־מאָהלצייט און אין עטליכע טעג אַרום איז ער צו־זאַמען מיט זיין כלומרשטער געזעצליכער פרוי אַרויס געפאָהרען קיין אַווגוסטאָוו.

זייער צוזאַמענלעבען איז אָבער נישט געווען קיין גוטער.

דעם פערגאַנגענעם דאָנערשטאָג זענען צו איהם קיין אַווגוסטאָוו פּלוצלונג אַראָפּגעקומען

פאַניע יאָפעס מוטער און א יודישער יונגערמאַן, — ווי ער איז משער, פאַניעס חתן

ער האָט זיי זייער גוט אויפגענומען, בעת מעשה האָט ער נישט פערשטאַנען דעם ציל פון פּלוצלונגדיגען וויזיט. שפּעטער אָבער איז איהם געוואָרען קלאָהר, אַז זיי זענען אַראָפּגעקומען מיט אַ מיין צו שאַנטאַזשירען איהם. פרוי יאָפע האָט נעמליך אין אַ קאַטעגאָרישען פאָרם

געפאָדערט פון איהם געלד

אויפּוויינענדיג, אַז ער האָט פערפיהרט איהר טאָכ־טער און על־פּי־יושר קומט איהר אַ בעפרידיגונג.

ער האָט זיך בעת־מעשה ענטזאָגט צו געבען געלד.

אויף מאָרגען זענען זייניגע געסט פּלוצלונג פער־שוואונדען געוואָרען עטוואָס שפּעטער האָט ער זיך געכאַפּט, אַז צוזאַמען מיט זיי איז אויך פערשוואונ־דען געוואָרען אַ טייל פון זיין ציהרונג און אַנדער־רע ווערטפולע חפצים אין ווערט פון עטליכע טויז־ענד גילדען, ער איז דאַן תיכף אַוועקגעפאָהרען צום וואָקזאַל און דאָרט איז איהם געלונגען צו דערגיין, אַז די געסט זיינע זענען אַרויסגעפאָהרען מיט'ן צוג, וועלכער איז אַפּגעגאַנגען קיין גראָדנע.

ער האָט באַלד גענומען אַ טאַקסי און האָט נאָכיאָגענדיג אַ צוג און איז אַזוי ענדליך געקומען קיין ווילנע, אָנקומענדיג קיין ווילנע איז ער גלייך אַוועק איז אויספאָרשונגס־אַמט און האָט דאָרט גע־מאָלדען וועגען דער גאַנצער געשיכטע.

דעם „גר'ס" מעלדונג איז פּערפּראָטאָקאָלירט געוואָרען און היות ער האָט בעשולדיגט די יאָפעס אין נעמען ביי איהם ציהרונג האָט די פּאָליציי גלייך אַרויסגעגעבען אַ פעראָרדנונג צו פערהאַלטען פרוי יאָפע, איהר טאָכטער און דעם יונגעמאַן בעת־מעשה איז זיי אָבער נישט געלונגען צו גע־פינען און ס'איז פערהאַלטען געוואָרען בלויז יאָ־פּעס זוהן.

ערשט נעכטען אָוונט איז אויך פערהאַלטען געוואָרען פאַניע יאָפע, וועלכע מען האָט געבראַכט 8 אַ זייגער אָוונט אויף אַ פערהער אין אויספאָר־שונגס־אַמט.

בעת'ן פערהער איז דער פערהאַלטענער גע־וואָרען נישט גוט און זי איז אַוועקגעפאַלען אַ האַלב גע'חלש'עט אויף דער ערד.

פאַניע יאָפע דערקלערט, אַז די חתונה איז נישט געווען קיין פּיקטיווע, הגם ס'איז נישט אויס־געשלאָסען, אַז דער פּריץ האָט איהר אָפּגענאַרט אַז ער האָט זיך אין דאַנציג מגייר געווען. אין צו נעמען די ציהרונג איז זיך נישט מודה. און דער־קלערט קאַטעגאָריש, אַז דער פּריץ פּיאָטר באָרי־סעוויטש האָט אויסגעטראַכט אויף איהר און איהר מוטער אַ שקר־בלבול.

פאַניע יאָפע איז נישט פערהאַלטען געוואָרען, נאָר דערוויסענדיג זיך, אַז זי ווערט אַרומגעזוכט האָט זי פרייוויליג זיך געמאָלדען אין ווילנער אויספאָר־שונגס־אַמט צוזאַמען מיט איהר מוטער.

די רעזולטאַטען פון דער ביז־איצטיגער אויס־פאָרשונג בעווייזען, אַז די בעהויפּטונג פון פריילין יאָפע, אַז באָריסעוויטש האָט אויף זיי אויסגעטראַכט אַ בלבול שטימט מיט דער ווירקליכקייט.

דאָס וואָס פאַניע יאָפע האָט דערציילט אין אויספאָרשונגס־אַמט און האָט בעשטעטיגט איהרע רייזע מיט בדיק, וועלכע זי האָט געשריבען בשעתו צו אַ'הר מוטער וואַרפט גאָר אַנ'אַנדער ליכט אויף דער גאַנצער געשיכטע.

ווי ס'ווייזט זיך אַרויס איז זי און איהר מו־טער זענען געווען טיף איבערצייגט, אַז באָריסעוויטש האָט זיך מגייר געווען און זענען געווען איבערצייגט, אַז ער איז פאַניעס געזעצליכער מאַן.

אַזוי שטעלט זיך פאַר דער ענין אין ליכט פון ביידע צדדים.

די ווייטערדיגע אויספאָרשונג איז אין פולען גאַנג.

Casino
pod nową dyrekcją
היינט
פייערליכע ערעפנונג!
„א ווייב אויף א נאַכט"
שאַפונג פון פראַנצויזישער פּראָדוקציע מיט אַ מוזיקאַלישען אונטערשלאַג פון Paweł Abraham שעפער פון די אָפּערעטקעס: „וויקטאָריאַ און איהר הוזאַר", „בלום פון האַוואַי".
אין די הויפּט־ראָלען: Mary Glory, Rene Lefebure און דער בעריהמטער אַרטיסט פון די פראַנצויזישע ביהנעס Jean Dax
ס'גאַנצע לאָדז וועט זינגען די נייעסטע מוזיקאַלישע מעלאָדיעס: "How do Yon do„ „די שטאָט פון טויזענטער חלומות" „אַ ווייב אויף אַ נאַכט".
אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג וואָכען־צוגאַבע פון Paramount לעצטע אויפנאַהמען פון אָלימפּ־יאַדע אין לאָס אַנושעלאָס „דער נצחון פון וואָלאַשעוויטשובנאַ".
אכטונג: זעמטליכע פּאַספּאַרטוס און איינטריטס־קאַרטען ווי אויך פרייקאַרטען אַרויסגעגעבען דורך דער פריהערדיגער דירעקציע ווערען ערקלערט אונגילטיג. אָנהויב 4 נאָכמיטאָג.
5022

דער שידוך
איז זיך צוגאנגען

אין שייכות מיט דער לעצטער סעסיע פון ציוניסטישען אקציאנס־קאמיטעט איז אויפגעוועקט געווארען די פראגע וועגען דעם ווייטערדיגען גורל פון דער פערברייטערטער יודישער אגענץ.

דער שידוך מיט די נישט־ציוניסטען איז געשלאסען געווארען פאר דריי יאהרען.

און איצט וויל דער ציוניזם זיך גט'ן מיט'ן נישט־ציוניזם. דער שידוך איז געווען נישט קיין געראטענער. ס'איז דאך געווען בלויז א געלד־שידוך, אבער, אז די כלה האט דעם נדן נישט אויסגעצאהלט, דארף מען איהר נישט.

ביים דאזיגען גט וועט די גרושה קיין אייביגען טרויער נישט פערגיסען און א סברה, אז די דאזיגע גאנצע גרושה איז באר א פיקציע. געווען א יוד מארשאל מיט פעסטע איבערצייגונגען און מיט א ריזיגער השפעה, וואס האט אנדערש נישט געוואלט העלפען דעם ציוניזם אין זיינע אקציעס, סיידען ער וועט בעקומען געוויסע פריוועלעגיעס. איז גראד מארשאל געשטארבען אויף מארגען נאך דער חופה, און ביי די געבליבענע וועט נישט גאנץ שווער זיין פועל'ן, זיי זאלען קויפען א שקל און ביי א געלעגענהייט האלטען א הונדערט פראצענטיג ציוניסטישע דרשה, ווי, למשל, לעצטענס פעליקס ווארבורג. אזוי ארום אויב שוין יא זיך בענוצען מיט א פיגוראלען אויסדרוק איז שוין גאר במעט נישטא וועמען צו גט'ן, ווייל די פלוניתטע איז שוין געשטארבען....

פערשטעהט זיך, אז יודען וועלען דא פערלירען א גרויס שטיק כבוד און דעה־זאגעניש. כל־זמן זיי זענען „נישט־ציוניסטען", קענען זיי זיך צונויפקלייבען אין דער צאהל פון א האלבען מנין און לייגען א וועטא אויף אלע בעשלוסען פון די ציוניסטישע העכסטע ארגאנען, ווערען זיי אבער ציוניסטען, דעמאלט ווערט זייער דעה בטל באלף, און דער מינדסטער שטעטלשער שניידער איז א גלייכער יחסן מיט זיי. ס'זעהט אבער אויס, אז די דאזיגע יודען זענען כלל נישט להוט נאך כבוד און דעה אין ציוניזם. און טאקע דערפאר, וואס ס'פעהלט זיי דער ציוניסטישער פאנאטישער ברען, זענען זיי ווערט דעם גט.

נישט אלע ציוניסטען טראכטען אזוי. די ארבייטער־אידעאלאגען, למשל, האלטען, אז מ'האט געדארפט די אגענץ נישט מבטל מאכען, נאר, פערקעהרט, איהר איבערשטעלען אויף געזונטערע דעמאקראטישע יסודות, זי זאל נישט זיין אפהענגיג פון עטליכע יחידים, ווי ביז איצט, נאר ס'זאל געשאפען ווערען, אזוי צו זאגען, א צווייטע פארטיי פון נישט־ציוניסטישע ציוניסטען.

אבער דאס איז דאך אן אבסורד ס'איז נאך, דוכט זיך, אין דער וועלט נישט געווען דער פאל, אז א פארטיי, וואס האט פערנומען געוויסע פאזיציעס, זאל בידים שאפען און פערפעסטיגען אן אנדער גרופע, וועלכע זאל זיך מיט איהר טיילען אין די רעכט אויף יענע פאזיציעס, אזוינע פרובען, וואו זיי זענען נאר געמאכט געווארען, ווי למשל, אין בריטען פערנעהם אין ראטען־פערבאנד מיט די ס. ר.'ן, אדער אין א מיניאטור־פערנעהם ביי אינז ארום ציש"א, האבען אומעטום געקראכט מיט'ן קנאק. מעג אפילו דער אביעקט דורכדעם ווערען איינגעשרומפען און אויסגעטריקענט, וועט די פארטיי זיך קיינמאל נישט אפזאגען פון איהרע זכיות, פון איהרע דערגרייכטע השפעות.

און מ'דארף דאך נישט לייקענען. וויצמאן, דער פאטער פונ'ם דאזיגען געדאנק, האט דאך אין דער אמת'ן געהאט גאר אנדערע פערספעקטיווען אויפ'ן דאזיגען שידוך. ער האט דאך געמיינט נישט אזוי דעם נדן, ווי טאקע די כלה גופא. די בעריהמטע פראזע, וואס האט זיך ביי איהם ארויסגעריסען אין ענטשיידענדעם מאמענט, בעווייזט דאך, אז הגם א הונדערט־פראצענטיגער ציוניסט־וועטעראן, וואס האט פאר דער אידעע זיין לעבען געווידמעט, איז ער אין די פאליטישע אספיראציעס געגאנגען נישט קיין סך ווייטער פון יענע נאך־ציוניסטען. ער האט דאך טאקע געהאפט, אז די פערברייטערטע אגענץ וועט שאפען יענע גלייכגעוויכט, א דאנק וועלכער מ'וועט אפשר קענען אויסמיידען א סך איבעריגע אומאנגענעהמליכקייטען.

ער איז אבער ענטשוויגען געווארען, דאס געווארפענע ווארט איז זיך פונאנדערגעגאנגען אין דער לופטען ווי א נישט־אויפגענומענע ראדיא־כוואליע. איז די אידעע פון דער פערברייטערטער אגענץ געבליבען ליגען א טויטע, און וואס איז געבליבען? די יודען פון דער אגענץ וועלען נישט שפילען די ראלע פון געלד־זעק, פון איינגעבעטענע געסט אויף דער חתונה.

און מ'וועט זיך פונאנדערגעהען. געווען א חתונה אהן טענץ און ס'וועט זיין א גט אהן געוויין.

אבער צי דער עצם יודישער אויפבוי פון ארץ־ישראל וועט דערפון עפעס געווינען, — דאס ליגט אונטער א גרויסען פראגע־צייכען.

פ. ק.

דער פאליטישער מאמענט
ערב א סאוויעטיש=אמעריקאנישער דערנעהנטערונג?

אין אונזער לעצטען פאליטישען איבערזיכט האבען מיר ארומגערעדט די נייע שטעלונג פון די פעראייניגטע שטאטען צום קעלאג־פאקט, וועלכער ערקלערט דעם קריג אלס פערברעכען, וואס שטעהט אויסערן געזעץ. מיר האבען אנגעוויזען, אז לויט דער אינטערפרעטאציע פונ'ם אמעריקאנישען שטאטס סעקרעטאר פאר אויסערליכע ענינים, סטימסאן, האבען די מלוכות נישט נאר דאס רעכט, נאר די פליכט ארויסצוטרעטען געגען א לאנד, וואס פערלעצט דעם שלום, און דערמיט פערלירט דער קעלאג־פאקט זיין גארנישט־זאגענדיגע פארוועדיגקייט און בעקומט א וואגיגע ממשות און בעדייטונג. מיר האבען דערביי דערמאנט, אז די אמעריקאנער אויסטייטשונג פון קעלאג־פאקט האט ארויסגערופען א צערודערונג אין יאפאן, וועלכע זעהט דערין איין א דירעקטען אנגריף געגען איהר שטרעבונג צו האבען פולשטענדיג פרייע הענד אויפ'ן ווייטען מזרח. און א כלל איז," אז וואו עס האנדעלט זיך וועגען א פאליטישען אדער ווירטשאפטליכען צוזאמענשטויס צווישען אמעריקע און יאפאן, מוז מען זוכען אין מיטען רוסלאנד.

אין די לעצטע טעג איז טאקע ווידער געווארען זעהר אקטועל די פראגע וועגען א רוסיש־אמעריקאנישער דערנעהנטערונג. מען שמועסט וועגען אונטערהאנדלונגען צווישען אמעריקא און די סאוויעטען. עס ווערט געלעגט גרויס אכט אויף דער רייזע פון שעף פון אמעריקאנישען גענעראל־שטאב גענעראל מעקערטור אין מזרח־אייראפא. עס ווערט איבערגעגעבען, אז פאר'ן פרייז פון אנערקענען די סאוויעטען פאדערט אמעריקא די אנערקענונג פון די צארישע חובות און די ליקווידאציע פון קאמינטערן אלס צענטער פון קאמוניסטישער פראפאגאנדע אין דער וועלט. דאס לעצטע איז שטארק איבערגעטריבען, ווייל עס קען זיך האנדלען בלויז וועגען א פאדערונג אפצושטעלען די קאמוניסטישע פראפאגאנדע אין אמעריקא און א סברה, אז די אונטערהאנדלונגען זענען שוין אוועק גאנץ ווייט און אז מיר שטעהען פאר א דערנעהנטערונג צווישען וואשינגטאן און מאסקווע.

די אמעריקאנישע דיפלאמאטיע קוקט אויף די אינטערנאציאנאלע בעציהונגען ניכטער און מיט א קלאר אויג. אין איהרע לעצטע אויטטריטען אויף דער אינטערנאציאנאלער ארענע קען מען לייכט איינזעהן א ברייטע ווירטשאפטליכע קאנצעפציע. די פאדערונג, וועלכע אמעריקא האט ארויסגעשטעלט בנוגע דער ענטוואפנונג פון די פעלקער און די איצטיגע שטרעבונג צו א דערנעהנטערונג מיט די סאוויעטען האט דעם ציל ערשטענס, צו פערגרעסערען די קויפס־קראפט פון דער וועלט און צווייטענס, צו געווינען פאר אמעריקא נייע אבזאץ־מערק, ווייל ביי אנ'אויסגלייך מיט די סאוויעטען קומט פאר אמעריקא אין בעטראכט נישט נאר דער איצטיגער רוסישער מארק, נאר אויך דער כינעזישער, פון וועלכען יאפאן קען פערדרענגט ווערען מיט דער הילף פון רוסלאנד. די האנדעלס־בעציהונגען צווישען אמעריקא און די סאוויעטען, נישט קוקענדיג דערויף, וואס קיין אפיציעלע פערהעלטנישען זענען צווישען ביידע לענדער נישט פערהאן, זענען שוין איצט זעהר בעדייטענדע. די גראנדיעזע ווירטשאפטליכע פלענער פון די סאוויעטען ווערען אין א גרויסער מאס פערווירקליכט מיט דער הילף פון אמעריקאנישען קאפיטאל און פון אמעריקאנישע טעכנישע מיטלען. אמעריקא האט שוין איצט א גרויסע השפעה אין רוסלאנד, דורך אנקניפען אפיציעלע בעציהונגען רעכענט אמעריקא דעם דאזיגען איינפלוס בעדייטענד צו פערגרעסערען.

עס איז פולשטענדיג קלאר, אז אויף ווייטער וועט אמעריקא מיט דער גאנצער ריקזיכטסלאזיגקייט דערשטיקען ביי זיך די קאמוניסטישע בעוועגונג. אבער דער ביישפיל פון איטאליע האט בעוויזען, אז מען קען ביי זיך פיהרען דעם מערניכטענדסטען קאמף געגען די קאמוניסטען און בכלל געגען דער ארבייטער־בעוועגונג און אין דערזעלבער צייט אויפהאלטען נאהענטע און קארעקטע פאליטישע און ווירטשאפטליכע בעציהונגען מיט די סאוויעטען. מאסקווע וועט דערביי מיט דער פולער גרייטקייט אונטערשרייבען יעטוועדע פערפליכטונג נישט צו פיהרען אין דעם לאנד פונ'ם פארטנער קיין שום קאמוניסטישע פראפאגאנדע, אבי נאר זיך צו דערשלאגען צו א יורידישער אנערקענונג און דערמיט פאר זיך צו עפענען א נייעם רייכען קוואל פון קרעדיטען. וועגען פערוועהרען די טעטיגקייט פון קאמינטערן קען נאטירליך נישט זיין קיין רייד, ווייל דער שטאנדפונקט פון מאסקווע איז, אז דער קאמינטערן איז א פולשטענדיג אומאבהענגיגע ארגאניזאציע און פון דעם שטאנדפונקט וועט די סאוויעטישע רעגירונג נישט אפטרעטען.

אין אמעריקא זענען פערהאן נישט וועהניג איינפלוסרייכע אנהענגער פון א דערנעהנטערונג מיט די סאוויעטען. צווישען זיי פערנעהמט א גאר אנגעזעהענעם ארט דער בעקאנטער סענאטאר בארא. אט די פריינד האבען פיעל מיטגעווירקט דערצו, אז אין דער עפענטליכער מיינונג פון די פעראייניגטע שטאטען זאל פארקומען א ווענדונג לטובת דער אנערקענונג פון די סאוויעטען. די פראפאגאנדע פון סענאטאר בארא און זיינע פריינד איז געפאלען אויף א גינסטיגען באדען. דער שווערער ווירטשאפטליכער קריזיס צווינגט אמעריקא פאר יעדען פרייז צו זוכען נייע אבזאץ־מערק. דעריבער איז דער לאזונג „לאמיר האנדלען מיט רוסלאנד" איצט אין אמעריקא אויסערגעוועהנליך פאפולער. די פראפאגאנדע איז פערלייכטערט געווארען א דאנק די לעצטע דעקרעטען פון דער סאוויעטען־מאכט, וועלכע האבען געשאפען דעם שיין פון פרייען האנדעל, פון פריוואטער איניציאטיוו, פון שוץ פאר'ן פריוואטען אייגענטום א.ד.גל.

מען קען אלזא ערווארטען, אז אינגיכען זאלען מיר שטעהן פאר א סאוויעטיש־אמעריקאנישען האנדעלס־אבמאך און דערנאך זאל אויך קומען א פאליטיש־דיפלאמאטישע אנערקענונג פון די סאוויעטען דורך די פעראייניגטע שטאטען.

כדי לייכטער צו מאכען די ווירטשאפטליכע בעציהונגען צווישען ביידע לענדער און כדי צו פערלייכטערן דער אמעריקאנישער פראדוקציע דאס ארייגדרינגען אויפ'ן רוסישען מארק, איז מצד די אמעריקאנישע קרייזען ארויסגערוקט געווארען די קאנצעפציע מכח די פאר'מלחמה'דיגע חובות אין אמעריקא. די קאמבינאציע דארף בעשטעהן אט אין וואס: די סאוויעטען זאלען א טייל פון די חובות דעקען און אויפ'ן איבריגען טייל זאלען זיי איינלייגען אין דעפאזיט פאנדבריף אין אמעריקא. א העלפט פון די סאוויעטישע בעשטעלונגען אין אמעריקא זאלען שפעטער געדעקט ווערען מיט די דאזיגע פאנדבריף. אזוי־ארום וואלט געוואונען סיי די אמעריקאנישע אינדוסטריע, סיי די סאוויעטען, וועלכע וואלטען א דאנק דעם בעקומען לאנגטערמיניגע קרעדיטען פאר זייערע בעשטעלונגען.

עס איז איבריג צו רעדען וואס פאר א גרויסע בעדייטונג אזא דערנעהנטערונג צווישען די סאוויעטען און אמעריקע קען האבען, ספעציעל פאר די לענדער, וועלכע פיהרען שוין גרויסע געשעפטען מיט די סאוויעטען. נאך וויכטיגער קען זיין דער פאליטישער רעזולטאט פון דער סאוויעטיש־אמעריקאנישער פערשטענדיגונג. עס איז א בעקאנטע זאך, אז די שפאנונג אויפ'ן ווייטען מזרח הערט נישט אויף, און הגם די סאוויעטען בעמיהען זיך פאר יעדען פרייז אויסצומיידען א בעוואפענטען קאנפליקט מיט יאפאן, איז א קריג צווישען די ביידע שכנים נישט נאר נישט אויסגעשלאסען, נאר אפשר אפילו אומפערמיידליך. און אויב געגען יאפאן וועלען אויף דער זייט פון די סאוויעטען שטעהן די פעראייניגטע שטאטען און צו זיי וועט צוקומען די מאכט פון כינע, דאן קען דאס שפיל אננעהמען פאר יאפאן א גאנץ געפעהרליכע א פאטאלע ווענדונג.

פ. פ. ק.

זיי האבען גערעדט אויף פערשידענע שפראכען,
אבער געוועזען זענען זיי פערטרעטער פון איין פאלק
די יודישע וועלט־קאנפערענץ אין די אויגען פון א פרעמדען זשורנאליסט

אין דער ריגער רוסישער צייטונג „סעוואדניא" ברענגט דער רוסיש־לאטווישער פובליציסט ארוועד ארענשטאם, וועלכער איז אקרעדיטירט אין גענף ביים פעלקער־בונד, אנ'אינטערעסאנטען ארטיקעל וועגען דער אלוועלטליכער יודישער קאנפערענץ. מיר נעהמען ארויס פונ'ם ארטיקעל איינציגע אויסצוגען.

די רעד.

זיי האבען נישט קיין איינהייטליכע שפראך. מען האט גערעדט דייטש, פראנצויזיש, ענגליש, רוסיש, יודיש און העבראאיש. דאס איז אבער איין פאלק. דער בעסטער בעווייז, אז נישט די שפראך איז דער סימן פון אנ'איינהייטליך פאלק. א געמיינזאמע געשיכטע, איין בלוט, האט געזאגט דער גרויסער פראנצויז סארעל, שאפט איין פאלק. די ריכטיגקייט פון דער דאזיגער בעהויפטונג האט געפונען א בעווייז אין דער דאזיגער קאנפערענץ. ווען עס וואלט נישט געווען אזוי, ווי אזוי וואלט געקענט געפונען ווערען אזא געמיינזאמער ווילען פון דעם כאאס פון די שפראכען ביי דער פערזאמלונג פון מענשען פון פערשידענע סאציאלע קלאסען? עפעס אייגס אין דעם מין, עפעס מעכטיגעס ענטהאלט אין זיך דאס דאזיגע געפיהל פון נאהענטקייט איינער צום צווייטען. א סך נישט יודישע זשורנאליסטען און בעזוכער פון דער קאנפערענץ האבען זיך נישט אויפגעהערט צו וואונדערען: צי איז דאס מעגליך, אז אין משך פון 2000 יאהר זאל זיך נאך איינהאלטען אט דאס געפיהל? עס איז מעגליך אז דאס איז געשעהן נאר דערפאר, ווייל די נויט איז געווען א געמיינזאמע. עס איז מעגליך דערפאר, ווייל דער אינטערנאציאנאל פון אנטיסעמיטיזם האט צוזאמענגעשמידט דאס פאלק, נישט קוקענדיג אויף אלע מלוכה־גרעניצען. נישט צוליב דעם, כדי צו קעמפען מיט דער וועלט, ווי דאס בעהויפטען די פאנטאזיעס פון די אנטיסעמיטען. די צוזאמענלייטונג איז געווען נויטיג, כדי צו שיצען די רעכט פון יודישען פאלק אויף לעבען און ארבייט.

מען קען נישט פארבעהאלטען: דאס לאנד פון קאנט'ן און געטהע'ן, מאצארט'ן און בעטהאווע'ן איז איצט ארומגעכאפט מיט אנ'אמת'ער פאגראם־שטימונג. מיט איין פעדער־שטריך זענען אלע יודישע בעאמטע בעזייטיגט פון מלוכה־לעבען. די יודישע בעפעלקערונג אין דייטשלאנד פיהלט די אפפרעמדונג פון דער דייטשער געזעלשאפט. אין די אוניווערזיטעטען שוועבט דאס געשפענסט פון פאגראם. עס וואקסען טעגליך, ווי פון דער ערד, אנטיסעמיטישע צייטונגען, זיי טרעטען ארויס מיט די אונגלויבליכסטע בעשולדיגונגען געגען די יודישע בירגער אין דייטשלאנד. ביי דער מאכט איז נאך די רעגירונג פון פאן פאפען: זי איז, אמת, געשטימט אנטיסעמיטיש, נאר עס איז דאך א רעגירונג פון קולטורעלע מענשען, וועלכע וועלען צו קיין פאגראם נישט דערלאזען. נאר וואס וועט זיין מארגען, ווען עס וועט קומען צו דער מאכט היטלער און עפענען די דייטשע גאסען פאר דעם שאוויניסטישען המון? ד"ר לעא מאצקין האט גאנץ דייטליך געזאגט:

„ברידער אין דייטשלאנד, האט קיין שום אילוזיעס נישט. איהר האלט פאר אונמעגליך דאס הרגענען און שלאגען פון אונשולדיגע מענשען אין צוואנציגסטען יאהרהונדערט, נאר צוליב ראסע און גלויבען. אזוי האבען מיר געדענקט אין רוסלאנד, ווען איך בין נאך געווען א קינד... און נאכדעם איז געקומען זשיטאמיר, קישעניעוו און א רייהע אנדערע פאגראמען..."

אזוי האט געענטפערט מאצקין דעם דייטשען דעלעגאט קארעצקי, דעם קאנדידאט אין רייכסטאג מצד דעם צענטער, וועלכער האט ערקלערט, אז אין אויסלאנד פערגרעסערט מען די מאס און די פארשטעלונג וועגען די פאגראם־שטימונגען אין דייטשלאנד..

און אלע זענען געקומען צום אויספיהר, אז די דייטשע יודען שטעהען אונטער דער דראהונג נישט נאר צו פערלירען זייער פערמעגען, מיטלען צים לעבען, נאר אויך דאס לעבען גופא. א בעזונדערען איינדרוק האט געמאכט די דערקלערונג פון ד"ר סטיפען וויז, דעם ניו־יארקער אבער־ראבינער, וועלכער האט געזאגט:

„איך גלויב נאך אלץ, אז געטהע און לעסינג שטעלען מיט זיך ריכטיגער פאר דעם גייסט פון דעם דייטשען פאלק, ווי היטלער און גבעלס".

דער קאנגרעס האט נישט איינמאל ארויסגעוויזען סימפאטיע און סאלידאריטעט מיט'ן דייטשען יודענטום. עס האט געהערשט איינשטימיג די מיינונג אין דעם, אז עס וואלט געווען נידעריגער פאר דעם כבוד פונ'ם יודישען פאלק צו ענטפערן אויף די נידריגע בעשולדיגונגען פון די נאציאנאל־סאציאליסטען.

די קאנפערענץ איז איינשטימיג אויך געקומען צו דער איבערצייגונג, אז די טעאריע פון אסימילאציע האט געליטען א פולשטענדיגע פיאסקא. עס קען נישט זיין קיין שטרייט אין דער פראגע, אז דאס יודישע פאלק שטעלט מיט זיך פאר נישט קיין רעליגיעזע, נאר א פאלקס־פעראייניגונג. עס זענען אין דער אמת'ן ארויסגעטרעטען איינציגע רעדנער, וועלכע האבען ערקלערט, אז זיי שטעהען אויסער דער רעליגיע, נאר פיהלען זיך אלס נאציאנאל־געזאנענע יודען. אדוואקאט גאלדשטיין פון פעטערבורג האט ערקלערט. אז מען קען זיך אמת, אפזאגען פונ'ם אייגענעם פאטער, אבער צוליב דעם הערט מען נישט אויף צו זיין א זוהן פון דעם פאטער. אויך אין דער דאזיגער פראגע האט זיך אלצדינג געדרעהט ארום דייטשלאנד...

עס איז אלץ איינס, צי האט די קאנפערענץ מיט זיך פארגעשטעלט די שטימונג פונ'ם גאנצען יודענטום. זי האט דורכגעפיהרט א זעהר נוצליכע ארבייט. דער קינפטיגער אלוועלטליכער יודישער קאנגרעס וועט בעשטימט שוין אויסדריקען די שטימונג פונ'ם גאנצען יודישען פאלק. נאך דער דאזיגער פארקאנפערענץ ווייסען מיר שוין, ווי די שטימע וועט קלינגען. די יודען וועלען זאגען:

„מיר האבען דאס זעלבע רעכט צו לעבען, ווי אלע איבריגע פעלקער. מיר וועלען זיך אקעגענשטעלען אלעמען, וואס עס וועט פרובירען דאס דאזיגע רעכט ביי אונז אוועקצונעהמען. מיר וועלען אויסציהען אונזערע פריינדליכע הענד די אלע פעלקער, וועלכע אנערקענען אונז פאר פולבערעכטיגטע און פולווערטיגע מיטבירגער".

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
צעגעלביאנא 4, טעל. 90=216
ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוואכע. אלע ארט אנאליזען. עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.
צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 2-8 און פון 5-9 אוונט.
בעזונדער ווארטע־צימער פאר פרויען.

לאָדז, 26 אויגוסט 1932

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 26 אויגוסט 1932

וואָס איז דער מעהר מיט ווייסענבערג'ן?

פון לעאָ קעניג

— 2. —

ווייסענבערגס „אומגליק" איז, וואָס ער האָט אַ צו גרויסען טאַלאַנט. זיין טאַלאַנט, דאָס הייסט, זיין חוש פאַר ווירקליכקייט, איז צו קרעפטיג, צו קערענדיג־ערדיש, ער זאָל קענען מרוצה ווערען מיט דעם ליטעראַריש־קינסטלערישען קאָנווענציאָנאַליזם, מיט וועלכען עס לעבען און „שאַפען" אַזוי צו זאָגען, דאָס רוב קינסטלער און שרייבער, יודישע און נישט־יודישע.

זיין טאַלאַנט איז צו גרויס, ער זאָל זיך קענען בעגנוגענען מיט דעם כבוד'יגען פסעוודאָ שאַפען פון זיינע קאָלעגען־שרייבער און שרייבער בכלל: און נישט גענוג גרויס, ער זאָל, נישט געאַכטעט אויף דער סביבה, געהן ביחידות'דיג אויף זיין אייגענעם וועג.

ווייסענבערג האָט אַ גרויסען טאַלאַנט, אָבער ער האָט נישט קיין גאונות. אָט דערפון שטאַמט הויפטזעכליך זיין טראַגיזם; צופאַסען זיך צו די אָנגענומענע בעדינגונגען, האָט ער נישט געקענט, און איגנאָרירען זיי אויך נישט.

מאַכען ליטעראַרישע פּאָליטיק, אויסנוצען די עקזיסטירענדע בעדינגונגען, האָט איהם זיין צו שטאַרקער חוש פאַר דער ווירקליכקייט נישט געלאָזט; און אויסלאַכען זיך פון זיי, אַריבערקומען זיי האָט ער נישט גענוג שעפערישען כוח געהאַט.

אָט דערפון שטאַמט זיין טראַגיש און אומזיסט בונטעווען זיך: ער איז עטוואָס צו גרויס פאַר זיין סביבה, אָבער ער איז אין גאַנצען פון איהר נישט אַרויסגעקומען.

איך קען זיך פאָרשטעלען, ווי זיין נאָהענטסטער פריינד נאָמבערג, ע"ה (מיט וועמען ער האָט זיך אויך צוקריגט) טענה'ט צו ווייסענבערגען:

— ווייסענבערג, סערדצע, זיי אַ מענש. אַפילו אַ שרייבער מוז מאַכען קאָמפּראָמיסען. עס איז טאַקע אמת, אַז ס'איז דאָ אַ סך פאַלשקייט, פּאָזע און גראַפאָמאַניע אין אונזער וועלטעל. קיין ליטעראַטור בעשטעהט נישט דורכאויס פון טאָלסטאָים. זיי אַ מענש, ווייסענבערג....

אָבער ווייסענבערג קוקט אויף איהם בשעת מעשה פון אַ זייט מיט זיין געוועהנליכען אינסטינקטיווען פערדאַכט.

דער קלוגער מענשליכער נאָמבערג איז געווען פּראַקטיש גערעכט. אָבער דער קרעפטיגער טאַלאַנט שווערט אָפּ און ציהט ווייסענבערגען צו אַן־ערדישען אמת, וועלכען ער קען דאָך נישט איינגאַנצען אַרומנעהמען.

ווייסענבערגס „קאָמפּלעקס" איז שלום אַש. ס'איז נישט שווער צו פערשטעהן, ווי אַזוי דער „אַש־קאָמפּלעקס" איז געקומען צו ווייסענבערגען. ווייסענבערג האָט אַש'ן זעהר ליב (כאָטש אויף איהם פאַלט ער אָן אַממייסטען). און שלום אַש האָט אפשר ווייסענבערגען ליבער ווי אַלע אַנדערע יודישע שרייבער (כאָטש ער ווייס גאַנץ גוט, אַז ווייסענבערג האַלט איהם אין איין זידלען). און זייער ליבשאַפט איז נאַטירליך און פערשטענדליך: אַש און ווייסענבערג זענען די פּוילישסטע פון די יודישע שרייבער; פּוילישער, ווי פּרץ און נאָמבערג, וועלכע זענען געווען קולטור־קינסטלער, און ממילא שוין קאָסמאָפּאָליטישער.

אַש און ווייסענבערג זענען אַמאָל געווען ביי אונז פערעכענט (און מען קען עס נאָך אפשר הייגט אַזוי[illegible] די נאַטירליכסטע טאַלאַנטען, וואָס דאָס פּוילישע יודענטום האָט געגעבען דער יודישער ליטעראַטור.

די יודישע קריטיק (בעל מחשבות, הויפטזעכליך), פלעגט זיי אָפט פערגלייכען, מעסטען איינעם מיט'ן צווייטען, רעדען פון זיי בנשימה אחת. זיי האָבען ווירקליך געהאַט קרובה'שאַפט צווישען זיך. דער באָדען — דאָס אַמאָל זאַפטיגע און געזונדטע פּוילישע יודענטום; די לייבליכע קרובה'שאַפט צווישען דעם „קויהלער־געסעל" מיט „דעם טאַטען מיט די בנים".

אָבער, וואָס נאָך עס האָט זיי אַזוי קרובה'ש געמאַכט, איז זייער אָרגאַנישקייט: זיי זענען געקומען צו דער יודישער ליטעראַטור נישט ווי די עלטערע יודישע שרייבער, אַלס אינטעליגענטען־משכילים — פון אַ זייט (פון העבראַיש, צי פון רוסיש), נאָר זיי — אַש און ווייסענבערג — זענען פון דער יודישער ליטעראַטור נאַטירליך אַרויסגעוואַקסען. אַש און ווייסענבערג האָבען עפּעס אַנדערש ווי יודישע שרייבער נישט געקענט זיין.... זיי זענען נישט איבערגעפלאַנצט געוואָרען צו אונז (ווי עס איז אין אַ געוויסען זין געווען דער פאַל מיט מענדעלען און פּרץ'ן און אפשר אויך מיט שלום־עליכם'ען), נאָר זיי זענען, ווי צוויי שעהנע, יונגע טאָפּאָלען אויסגעוואַקסען פון און אויף אונזער באָדען.

איינער פעסט און נידעריג באַהענגט צו די אייגענע וואָרצלען און באָדען; דער אַנדערער הויך און שלאַנק, מיט אַ זינגענדיגען ווינט צווישען זיינע צובלעטערטע צווייגען.

און די צוויי בוימער האָבען זיך פליב געהאַט, אָנגעקוואָלען איינער פונ'ם צווייטענס זאַפטיגקייט און יוגענד.

אָט אין דעם בעשטעהט די קרובה'שאַפט צווישען אַש און ווייסענבערג, און דערפון שטאַמט די ליבשאַפט צווישען זיי, וועלכע האַלט נאָך אָן.

און אַז פון גרויס ליבשאַפט קען זיך ענטוויקלען אַ שנאה־קאָמפּלעקס, איז שוין אַ בעקאַנטע זאַך אין דער פּסיכאָלאָגיע. און שלום אַש איז איצט ווייסענבערגס הויפּט־קאָמפּלעקס (פיל מעהר ווי אָפּאַטאָשו, ווייל אין אַש'ס טאַלאַנט גלויבט ווייסענבערג, ווייל אַש'ען ווי געזאָגט, האָט ער ליב).

פאַרוואָס־זשע האַלט ווייסענבערג אין איין שטורמען אַש'ן און איין אָנפאַלען אויף אַש'ן: ווייל אין אַש'ן זעהט ער דאָס, וואָס ער האָט געקענט זיין, וואָס ער האָט געקענט ווערען, ווען ער איז נישט אַזוי נאָהענט צו די באָדען־וואָרצלען ווען זיין חוש איז נישט אַזוי שאַרף פאַר דער ווירקליכקייט.

אַביסעל קנאת סופרים — אפשר יאָ — ז'איז דאָך מענשליך; אָבער אויך מיט זיין געזונדטען אינסטינקט האָט ער דערפיהלט, אַז אַש איז פון איהם — אין זיך, אַלס קינסטלער — צו ווייט אַוועק, אַנטלאָפען.

ווייסענבערגען פערדריסט, למשל, „פאַר וואָס אַש וואוינט נישט אין פּוילען". אין תוך גענומען אַ גערעכטע — פון אַ קינסטלערישען שטאַנדפּונקט טענה.

ס'איז נישט די אַלטע טענה, וואָס מאַנכע פון אונזערע קריטיקער האָבען געהאַט צו אַש'ן, פאַר וואָס ער איז אַוועק פונ'ם „שטעטעל", נאָר דער געזונדטער ווייסענבערג־אינסטינקט, וועלכער פיהלט אַז דער קינסטלער מוז ציהען זיין יניקה פון זיין אייגענעם באָדען, און דער ווייסענבערג'ס פּרימיטיווער חשד, אַז דאָס איבערפלאַנצען זיך פון אַ קינסטלער איז אָדער אַנ'אָנשטעל, אַ פּאָזע — און ממילא קינסטלערישע פאַלש — אָדער אַנ'אומגליק.

נאָר דאָ איז נישט די פראַגע, צי ווייסענבערג איז איינגאַנצען גערעכט אין זיינע טענות צו אַש'ן; דער אמת איז, אַז אַש איז נישט פון די וואָרצעלדיגע טאַלאַנטען, פון די טיף־איינגעוואָרצעלטע געוויקסען: אַש'ס שטאָלץ איז זיין צוצווייגטקייט, זיין שעהנע צובלעטערטע קרוין.

צי ער איז געווען שעפערישער, ווען ער איז געווען דורכאויס פּויליש, איז אַ בעזונדערע פראַגע. ווייסענבערג גלויבט, אַז יאָ.

פאַרוואָס־זשע איז ווייסענבערג אַליין געקומען צו אַ שעפערישען שטילשטאַנד, כאָטש ער איז געבליבען זיצען אין וואַרשא, כאָטש ער איז נישט עוקר מן השורש געוואָרען?

סביבה... —

אַ חוץ וואָרצלען, באָדען, מוז דער קינסטלער מעהר נאָך, ווי יעדע אַנדערע בעשעפעניש, האָבען סביבה, לופט, די נויטיגע אַטמאָספערע זיך צו ענטוויקלען און וואַקסען.

אמת'ע ריזען, גאונים, אָט די, וואָס האָבען וועלדער מיט וואָרצלען אונטער זיך, קענען בעקומען אַ שלעכטע אַטמאָספערע, אַ שלעכטע לופט, כאָטש אויך ביי זיי ווערען מאַנכע גלידער, מאַנכע צווייגען פערגיפטעט; אָבער טאַלאַנטען, און אַפילו אַזעלכע עכטע, ווי ווייסענבערגס, מוזען האָבען אַ געזונדטע, נאָרמאַלע לופט זיך צו ענטוויקלען. אין אַ געמאַכטער קינסטלערישער אַטמאָספערע קענען זיי זיך נישט ענטוויקלען.

לאָמיר־זשע זעהן, וואָס איז דאָס פאַר אַ סביבה אין וועלכער ווייסענבערגען, ווי אַלע אַנדערע יודישע שרייבער קומט אויס צו לעבען אין די לעצטע יאָהרען.

ווייסענבערג'ס „ירידה", ווי אייניגע בעצייכענען עס, אָדער ווייסענבערגס „מרידה" געגען דער אַטמאָספערע, האָט זיך אָנגעפאַנגען נאָך פּרץ'ס טויט אומגעפעהר.

מיט פּרץ'ס טויט האָט זיך, קען מען זאָגען, געענדיגט, אין אונזער ליטעראַטור די תקופה פון „ליטעראַרישען אידעאַליזם", והאַלט איך זי אָנגערופען.

איך וועל נישט זאָגען, אַז פּרץ איז געווען דער שאַפער פון דער שעהנער תקופה, צי אַפילו דער רבי (אין דעם זין, ווי אחד־העם איז בשעתו געווען אין דער נייער העבראַישער ליטעראַטור), נאָר פּרץ איז געווען דער סימבאָל פון יענער צייט, איהר יום־טוב'דיגער אימפּעט און שוואונג.

וואָס האָט אַזוי כאַראַקטעריזירט יענע צייט: הויפּטזעכליך אונזער פערליבטקייט אין דער יונגער יודישער ליטעראַטור. דער יודישער שרייבער און דער יודישער לעזער — און ביידע זענען געווען יונגער ווי איצט — האָט זיך געפיהלט יום־טוב'דיג, ווען נאָך אַ גוטע ליד איז אָפּגעדרוקט געוואָרען אין יודיש.

די יונגע יודישע ליטעראַטור איז דאַן אין אונזערע אויגען געווען אַ ווערט פאַר זיך אַליין, כמעט אַנ'אידעאַל. און דער אידעאַל האָט זיך גענומען פערווירקליכען: יונגע טאַלאַנטען זענען צוגעקומען; וואָס מיר זשאַרגאָן, ווער מיר זשאַרגאָן, אַ שפּראַך וואָס גיט אַרויס אַזעלכע שעהנע טאַלאַנטען, ווי אַש, רייזען, נאָמבערג, ווייסענבערג, יונה ראָזענבערג וא. אַנד., איז נישט קיין זשאַרגאָן, נאָר אַ בליהענדיגער, יונגער גאָרטען.

קיין אידעאַלען, צי וועלכע עס איז קלאָרע אָנשויאונגען, האָבען אויך דעמאָלט דער רוב יודישע שרייבער נישט געהאַט. אָבער דערפאַר האָבען זיי געלעבט אין אַ מין אידעאַלער וועלט — און מיט דער יודישער ליטעראַטור.

און פּרץ איז געווען דער שוואונג, דער סימבאָל פון יענער עפּאָכע, און, נאַטירליך, איינער פון די זאַפטיגסטע און פאַרביגסטע פאָרשטעהער פון יענער עפּאָכע.

און מיט פּרץ'ס טויט איז די תקופה פערחתמ'ט געוואָרען און זיך געענדיגט.

דער אמת איז, אַז די יום־טוב'דיגע „שבת זאָל זיין תקופה", והאַלט זיך געענדיגט אַפילו, ווען פּרץ לעבט נאָך איצט.

די וועלט־מלחמה האָט צובראָכען ביי אונז די תורה פונ'ם יונגען ראָמאַנטישען נאַציאָנאַליזם, פּונקט ווי זי האָט צובראָכען אין אייראָפּא (און אַמעריקא) אַלע „קונסט פאַר קונסט"־בעוועגונגען און טענדענצען.

קאַמף צווישען מענשען און אינזעקטען

פון ל. באַראַדולין

זינט עס עקזיסטירען לעבעדיגע אָרגאַניזמען אויף דער ערד, זענען געווען פערשידענע פּעריאָדען, און אין יעדען פּעריאָד האָט אויף דער ערד געהערשט אַנ'אַנדער מין חיות. האָבען זיך דערנאָך אונטערגערוקט זייטיגע אומשטענדען, וואָס האָבען אונטערגעגראָבען די עקזיסטענץ פון דעם הערשענדען מין חיות, און אַנ'אַנדער מין חיות האָט פערנומען דעם אויבענאָן און איז געוואָרען דער הערשער אויף דער ערד.

צווישען די אומשטענדען, וואָס האָבען געפיהרט דערצו, אַז דער הערשענדער מין זאָל אונטערגעהן און אַנ'אַנדער מין זאָל זיין פּלאַץ פערנעמען, איז געווען דער געגענזייטיגער קאַמף פאַר עקזיסטענץ צווישען די בעטרעפענדע מינים און יעדער מין, וואָס איז געווען שטאַרקער און בעסער צוגעפּאַסט צום לעבען, איז געוואָרען דער זיגער און דער הערשער אויף דער ערד.

די צוויי פערשידענע מינים חיות, וואָס עקזיסטירען איצט אויף דער ערד, זענען: דער מענש און די אינזעקטען. צווישען זיי געהט אַן אַנ'אָנגעשטרענגטער קאַמף פאַר'ן לעבען, און דערווייל איז מען נאָך אַלץ נישט זיכער, ווער פון זיי וועט אַרויס דער זיגער, ווער פון זיי וועט מיט זיך אַרויסשטופּען דעם צווייטען.

דער מענש האָט אַלע געלעגענהייטען אַרויסצוקומען דער זיגער אין אָט דעם קאַמף פאַר'ן לעבען,

דער מענש האָט אַלע געלעגענהייטען אַרויסצוקומען דער זיגער אין אָט דעם קאַמף פאַר'ן לעבען, ווייל ער בעזיצט די מעכטיגסטע וואָפען, וואָס אַ לעבעדיגער אָרגאַניזם האָט אַמאָל געהאַט פאַר אַזאַ קאַמף, און אָט די וואָפען, אָדער קאַמפס־מיטעל זענען: שכל און וויסען, אָבער אין זיין פערצווייפעלטען קאַמף מיט די אינזעקטען קאָן דער מענש אַרויס דער זיגער נאָר דאַן, ווען ער וועט אָט דעם מיטעל אָנווענדען אין אַ פולער מאָס. צום בעדויערן אָבער האָט די גרעסטע צאָהל מענשען אַרויס געוויזען אַ זעהר פערדריסליכע גלייכגילטיגקייט צו די אַרומיגע אומשטענדען און צו דער לויערענדער געפאַהר. מען פוילט זיך צו לערנען, מען פוילט זיך צו וויסען, מען פוילט זיך אָפּצוגעבען אַ חשבון וועגען דעם, וואָס עס טוט זיך אַרום, און איינער פערלאָזט זיך אויפ'ן צווייטען. דאָס שוואַכט אָפּ אונזער מענשליכע פּאָזיציע און פערשטאַרקט פּראָפּאָרציאָנעל די פּאָזיציע פון אונזער מעכטיגען שונא — די אינזעקטען.

דער כוח פון די אינזעקטען ליגט הויפּטזעכליך אין זייער געוואַלדיגער צאָהל און אין דער שנעלקייט, מיט וועלכער זיי מעהרען זיך. איין פּאָר פליגען, אַנ„ער" און אַ „זי", קאָנען אין משך פון די פינף חדשים, פון אָנהויב מאַי ביז סוף סעפּטעמבער ווערען די עלטערן און אור־עלטערן פון קאַרגע זעקס טריליאָן פליגען. דאָס איז אַ צאָהל, וואָס בעשטעהט פון אַ זעקס מיט צוועלף נולען.

ווי מאָדנע און נישט גלויבליך עס זאָל נישט אויסזעהן, איז עס אָבער אַ פאַקט, אַז מיר, מענשען, אַליין העלפען די אינזעקטען זיך צו מעהרען, אין אַ זעהר גרויסער צאָהל שאַפען מיר אַליין יענע אומשטענדען, וואָס זענען אַזוי גינסטיג פאַר דער פערמעהרונג פון די אינזעקטען.

אויף וויפיל עס איז נוגע דעם שאָדען, וואָס זיי ברענגען אונז, קאָן מען די אינזעקטען צוטיילען אויף צוויי הויפּט־קאַטעגאָריעס: אַזעלכע, וואָס ווירקען אויף די פעלדער און גערטנער און פערניכטען מאַסען תבואות, פרוכטען און גרינסען; און אַזעלכע, וואָס דרינגען אַריין אין אונזערע היימען, קומען אין אַ דירעקטען קאָנטאַקט מיט מענשען און ברענגען אַ מעהר דירעקטען שאָדען.

צו דער ערשטער קאַטעגאָריע בעלאַנגען הויפּטזעכליך: זשוקעלעך, זומער־פייגעלעך און היישעריקען; און צו דער צווייטער קאַטעגאָריע בעלאַנגען הויפּטזעכליך: מאָסקיטאָס, פליגען, וואַנצען, לייז, מוראַשקעס און פליי.

יעדער פון זיי לייגט אָפּ זיינע אייערלעך אין איין פּלאַץ אָדער אַ צווייטען, וואָס האַלט אין וואַקסען, און דערנאָך מאַכען זיי קאַליע, אָדער פערניכטען אַ סך תבואות, פרוכטען און גרינסען.

צוליב די אינזעקטען האָבען מיר ווייניגער שפּייז. שפּייז אין פאָרם פון תבואות, פרוכטען און גרינסען.

די צווייטע קאַטעגאָריע אינזעקטען ברענגט אונז אַ מעהר דירעקטען שאָדען: זיי פערשפּרייטען פערשידענע קראַנקהייטען צווישען מענשען.

די אַזוי־גערופענע אַנשטעקענדע קראַנקהייטע, וואָס ווערען פערשפּרייט דורך אינזעקטען.

די דאָזיגע אַנשטעקענדע קראַנקהייטען ווערען פעראורזאַכט אויסשליסליך פון באַקטעריען, אָדער אַנדערע מיקראָבען. דאָרטען, וואו עס זענען קיין באַקטעריען און מיקראָבען נישטאָ, קאָנען נישט זיין קיין טובערקולאָז, טיפוס, כאָלערא, מאַלאַריא און אַנדערע אַנשטעקענדע קראַנקהייטען. און אַנשטעקענד זענען די קראַנקהייטען דערפאַר, ווייל די באַקטעריען אָדער מיקראָבען געהען אַריבער פון איין מענשען צום צווייטען.

אין דער גרעסטער צאָהל פאַלען געהען אַריבער, אָדער פערשפּרייטען זיך די מיקראָבען דורך דער לופט, דורך וועש, דורך קליידער אָדער דורך פערזענליכער בעריהרונג; אָבער נישט קליין זענען אויך די פאַלען, ווען אינזעקטען טראָגען אַריבער די מיקראָבען פון איין אָרט צום צווייטען, אָדער פון איין מענשען צום צווייטען, געוויסע מינים מאָסקיטאָס, זענען די איינציגע פערשפּרייטער פון מאַלאַריא און געלען פיבער.

אַ צווייטער מין זעהר שעדליכע אינזעקטען זענען די היימישע פליגען. זיי זענען זעהר שמוציגע בעשעפענישען. זיי ווערען געבוירען און וואַקסען אויף אין שמוץ, הויפּטזעכליך אין דעם אָפּפאַל פון היימישע חיות. זייערע הויפּט־קוואַלען פון שפּייז זענען די שמוציגסטע פּלעצער און די שמוציגסטע זאַכען, וואָס מען קאָן זיך נאָר פאָרשטעלען. אין דערזעלבער צייט אָבער דרינגען זיי אַריין אין אונזערע היימען און קומען אין בעריהרונג מיט די מענשען און מיט זייערע קליידער און שפּייזען. די קערפּערס זייערע זענען בעדעקט מיט געדיכטע קליינע הערעלעך, צו וועלכע עס קלעבען זיך צו ברעקעלעך שמוץ, מיקראָבען און באַקטעריען. און פליהענדיג פון איין אָרט צום צווייטען טראָגען די אַריבער אָט די מיקראָבען, און זענען די הער־שפּרייטער פון אַנשטעקענדע קראַנקהייטען.

און אַזוי מיט אַלע איבעריגע אינזעקטען, וואָס דרינגען אַריין אין די היימען און קומען אין בעריהרונג מיט די מענשען, זייערע קליידער און שפּייזען.

די אינזעקטען זענען אונזערע גרעסטע שונאים אויף דער ערד, און מיר צאָהלען זיי זעהר הויכע ציגזען: אין בעקוועמליכקייט, ענערגיע, צייט און אין [illegible] לעבענס. אינסטיטוטען און לאַבאָראַטאָריעס, וואָס גיבען זיך ספּעציעל אָפּ מיט שטודירען זייער לעבען, אויפפיהרונגען און דעם אופן לאַנד און פערזייהען אַזוי פיל מינים פלאַנצען און דורך דעם, וואָס מיר קולטיווירען אַזוי פיל ווערען אויסגעאַרבייט מיטלען צו אַ קאַמף מיט זיי. פרוכטען, העלפען מיר פיל מינים אינזעקטען צו מעהרען זיך, דער קאַמף מיט די היימישע אינזעקטען וואָלט געווען אַ סך דערפאָלגרייכער, ווען יעדער בירגער בעזונדער זאָל עס האָבען אין זינען און זאָל בעזייטיגען אָדער האַלטען צוגעדעקט אַלע קופּעס אָדער בערגלעך מיסט, וואו עס פלאָדיען זיך און מעהרען זיך די אינזעקטען. אַ גוטער מיטעל אין קאַמף מיט אַנשטעקענדיגע קראַנקהייטען איז נישט לאָזען אָפען שפּייזען, אָדער שמוציגע כלים, די אַלע זאַכען ציהען צו פערשידענע היימישע אינזעקטען, וואָס פערשפּרייטען די מיקראָבען פון קראַנקהייטען. שפּייזען און כלים, וואָס זענען נאָך נישט געוואַשען געוואָרען, מוזען זיין שטענדיג צוגעדעקט.

—:)X(:—

שפּראַך אין קאַמף געגען אַסימילאַציע

פון ד״ר ח. זשיטלאָווסקי

אַנ׳אַסימילאַטאָרישער פּראָצעס בכלל קומט פאָר אומעטום, וואו עפּעס ווערט איבערגעאַנדערשט אַזוי, אַז דאָס זאָל ווערן גלייך, ווי אַן אַנדער זאַך, אין וועלכער דאָס עפּעס ווערט אויפגענומען און אַריינגענומען. אין דער פיזיאָלאָגיע, צ. ב., רעדט מען וועגען אַסימילירן די שפּייז אין אַ לעבעדיגען אָרגאַניזם. עס ליגט, זאָגען מיר, אַ פונט פלייש דרויסען פון איהם. ס׳איז אַ גאַנץ אַנדער זאַך, איידער ער. אָבער דאָס פלייש ווערט געגעסען, געקייעט, אַראָפּגעשלונגען און איבערגעקאָכט, דאָס הייסט. פערענדערט אַזוי, אַז ער ווערט גלייך צו די אַנדערע טיילען פון דעם אָרגאַניזם, מיר. זאָגען דעמאָלט אַז די שפּייז איז „אַסימילירט״ געוואָרען פון איהם און אין איהם.

אין דער קולטור־וועלט, אין דעם צווישען־פעלקערליכען לעבען קומען פאָר אַסימילאַטאָרישע פּראָצעסען אויף שריט און טריט: איין פאָלק נעהמט עפּעס אַריבער פון אַן אַנדער פאָלק און ווערט אין אַט דעם פּרט אויסגעגליכען מיט איהם. דאָס קאָן פאָרקומען און קומט פאָר אין אַלע צווייגען פון דעם קולטורעלען לעבען; אין שפּראַך אין שריפט, אין מנהגים און זיטען, אין גלויבונגען און מיינונגען, אין קאַלענדער און קליידונג וכו׳, וכו׳, וכו׳.

ווען אַ יוד וואַרפט אַראָפּ זיין לאַנגע קאַפּאָטע, שערט אָפּ די פּאות און טוט זיך אָן, ווי אַ „דאַטש״ אין אַ קורצען רעקעל; ווען ער שרייבט: דעם 5. סעפּטעמבער 1910״ אנשטאָט „היום, יום ב׳ ערב ראש השנה, שנת תר״ע״. ווען ער געהט אין טעמפּעל, וואו ער זיצט אין איינעם מיט זיין פרוי און דאַווענט אָהן היטעל, האָבען מיר פאַר אונז פערווירקליכטע אַסימילאַציע. און ווען זשאַבאָטינסקי וויל אַריינפיהרען דעם לאַטיינישען אלף־בית אין דער העברעאישער ליטעראַטור און איך האָב דאָס אייגענע שטרעבען בנוגע יודיש, שטרעבען מיר ביידע גאַנץ פּאָזיטיוו, צו אַ קלאָרען און בולט׳ען אַסימילאַטאָרישען אַקט. און פונדעסטוועגען קען מען קיין נאַציאָנאַליסטיש־געזונטען יוד, וואָס געהט געקליידט ווי אַ „דאַטש״, בענוצט דעם קריסטליכען קאַלענדער און וויל אַפילו איינפיהרען דעם לאַטיינישען אלף־בית אין העברעאיש אָדער יודיש נישט בעטראַכטען פאַר אַנ„אַסימילאַטאָר״.

דערפון איז געדרונגען, אַז עס האָט קיין זין נישט צו חקירנ׳ען זיך וועגען אַסימילאַציע בכלל. מען דאַרף תמיד האָבען אין זינען די „אַסימילאַציע לאותו דבר״, אַנ׳אַסימילאַטאָרישען פּראָצעס אויף אַ גאַנץ בעשטימטען פעלד פון דעם צווישען־פעלקערליכען לעבען. רעדט מען אין דער מאָדערנער פּאָליטיק וועגען „אַסימילאַציע״ און „אַסימילאַטאָרישקייט״, האָט מען אַ גאַנץ בעשטימטע זאַך אין אויג. דאָס ווערט גערעדט וועגען יענעם בעוואוסטזיניגען אָדער אומבעוואוסטזיניגען קאַמף, וואָס אַ נאַציאָנאַלע גרופּע פיהרט פאַר איהר נאַציאָנאַלער עקזיסטענץ און איהר נאַציאָנאַלער ענטוויקלונג ענטקעגען אַ פרעמדער נאַציאָנאַלער בעהערשענדיגער מאַכט. דאָס פרעמדע בעהערשענדיגע פאָלק שטרעבט דערביי, צו „אַסימילירען״ יענע נאַציאָנאַלע גרופּע און מאַכען זי „גלייך״ — אין געוויסע וויכטיגע פּרטים — צו זייַנע אייגענע קינדער.

אין פּרייסען איז צו ביסמאַרקס צייטען געווען אַ פּאָליטישע פּאַרטיי אָדער ריכטונג, וואָס האָט זיך גערופען די „האַ־קאַ־טיסטישע״. זי האָט געשטרעבט צו „גערמאַניזירען״ די דייטש־פּוילישע פּראָווינצען ד. ה., אויסצוקויפען די לענדערייען ביי די פּאָלאַקען און פערקויפען זיי צו דייטשען. זייער שטרעבען האָבען זיי בערעכטיגט מיט דעם פאַקט, וואָס „די פּאָלאַקען ווילען זיך נישט אַסימילירען״, וואָס האָט דאָס בעטייט? זיי האָבען נישט פערלאַנגט, די פּאָלאַקען זאָלען דורך געמישטע חתונות זיך אויסמישען מיט די דייטשען און פערלירען זייער פּוילישע ראַסע; זיי האָבען נישט געפאָדערט, די פּאָלאַקען זאָלען אָננעהמען אַ וואָסער עס איז „דייטשען״ גלויבען אָדער וועלכע עס איז פאָרמען פון דעם דייטשען לעבען. געשטאָכען אין די אויגען האָט זיי דער פאַקט, וואָס די פּאָלאַקען ווענדען אָן אַלע מיטלען, כדי נישט צו פערלירען די אייגענע פּוילישע שפּראַך. און אַז די דייטשע בילדונגס־אינסטיטוציעס זענען נישט ביכולת, צו ברעכען אַט דעם פערעקשנ׳טען פּוילישען שטרעבען, דער עיקר ביי דער אַגראַרישער בעפעלקערונג. די פּאָלאַקען ווילען זיך נישט „אַסימילירען״ מיט גוטען, דאַרף מען זייער לאַנד „גערמאַניזירען״ מיט געוואַלד: אַראָפּטרייבען די פּאָלאַקען פון יענער ערד, אין וועלכער עס איז איינגעוואָרצעלט זייער נאַציאָנאַלע עקזיסטענץ.

אין רוסלאַנד האָט די צאַרישע רעגירונג געפיהרט אַנ׳„אַסימילאַטאָרישע״ פּאָליטיק בנוגע רוסיש־פּוילען. זי האָט געוואָלט פערוואַנדלען פּוילען אין אַ ריין רוסישער פּראָווינץ. האָט זי געטראַכט אַראָפּצוטרייבען די פּאָלאַקען פון זייערע לענדערייען, ווי דאָס האָבען געשטרעבט די האַקאַטיסטען אין פּרייסען? ניין, זי האָט געהאָפט דורכצופיהר׳ען די „רוסיפיקאַציע״ פון פּוילען דורך פערוועהרען די פּוילישע שפּראַך אין אַלע עפענטליכע אנשטאַלטען.

פאַר דער זעלביגער „אַסימילאַטאָרישער״ פּאָליטיק האָט זיך די צאַרישע רעגירונג געהאַלטען בנוגע אַלע נישט גרויס־רוסישע פעלקער: די אוקראַאינער, די יודען. אומעטום האָט זיך דער ענין „אַסימילאַציע״ געדרעהט אַרום איין און דער זעלביגער אַקס, אַרום דער שפּראַכען־אַקס. די נישט גרויס־רוסישע פעלקער זאָלען „אַסימילירט״ ווערען מיט די גרויס־רוסען.

לעניך, האָט מוטיג געקעמפט ענטקעגען זיי. איז לעניך געווען געגען אַסימילאַציע? ניין. ער האָט אָבער נישט געוואָלט, זי זאָל זיין אַנ׳אַרויפגעצוואונגענע. אין דעם פּרט פון רעכט האָט ער געפאָדערט נאַציאָנאַלע גלייכבערעכטיגונג פאַר אַלע רוסלענדישע פעלקערשאַפטען, גלייכע מעגליכקייטען פאַר זייער נאַציאָנאַלער עקזיסטענץ און ענטוויקלונג. ווי זאָל דאָס דערגרייכט ווערען? דורך ראַיאָנע אויטאָנאָמיעס אין דער ערשטער ליניע, אָבער אויך: דורך אָפּשאַפען אַלע פּריווילעגיעס, וואָס זענען פערבונדען מיט דער גרויס־רוסישער שפּראַך, דורך דער פאָדערונג, אַז ווען אין אַ וועלכער עס איז געגענד געפינען זיך „נאָר דריי קינדער״, וואָס געהערען נישט צו דער שפּראַך־ספערע פון יענער געגענד, זאָל די רעגירונג זיין מחויב צו האַלטען פאַר זיי אַ לעהרער, וואָס זאָל זיי דערציהען אין זייער אייגענער שפּראַך. וועט זי דאָס נישט טוהן, וועט זי בעגעהען דעם חטא פון אַסימילאַטאָרישקייט.

אין שווייצאַריע קעמפט אַ קליין פעלקעלע פון אַ האַלבען מיליאָן, — די רעטאָ־ראָמאַנער, — פאַר זייער נאַציאָנאַלער גלייכבערעכטיגונג און ענטקעגען זייער אַסימילאַציע מיט דער דייטשער מאַיאָריטעט. אַרום וואָס דרעהט זיך זייער קאַמף? נישט אַרום קיין אַנדער זאַך, ווי נאָר אַרום די שפּראַכען־רעכט פון די רעטאָ־ראָמאַנער אין דעם שווייצאַרישען בונדעס־שטאַאַט.

אין דעם איצטיגען פּוילען קומט פאָר אַ שטאַרקער „אַסימילאַציע״־פּראָצעס אין דעם לעבען פון די גרויסע יודישע מאַסען. אַ בעדייטענדיגע ראָלע אין דעם שפּילען די פּוילישע שולעס, געבויט דירעקט פאַר יודען, די „פּאָוושעכנע״ שולעס. אין וואָס ליגט זייער אַסימילאַטאָרישע קראַפט? ווילען זיי אָפּשפּעניג מאַכען די יודישע קינדער פון דער יודישער רעליגיע? חס וחלילה! דער פּאָלאַק האָט דעם גרעסטען רעספּעקט פאַר דעם אַלט־יודישען גלויבען. די אַסימילאַטאָרישע קראַפט פון דער „פּאָוושעכנע״ ליגט אין דער פּוילישער שפּראַך. ווי קעמפען יודען ענטקעגען דער פּוילישער אַסימילאַציע? — דורך דער אויסבילדונג פון אַנ׳אייגענעם שול־סיסטעם אין דער העברעאישער אָדער יודישער שפּראַך.

שטודירט די געשיכטע פון די נאַציאָנאַלע קאַמפען אין דעם אַלטען עסטרייך־אונגאַרן. וואָס איז געווען די צענטראַל־אַקס, אַרום וועלכער עס האָט זיך געדרעהט דער קאַמף? ד״ר אַדאָלף פישהאָף איז געווען איינער פון די ערשטע, וואָס האָט שוין אין די זעכציגער יאָהרען אַרויסגעדעסטילירט דעם תמצית פון דעם קאַמף. עס איז אַ קאַמף אַרום שפּראַכען־רעכט האָט ער אויסגעפונען, די נאַציאָנאַלע פראַגע איז אַ שפּראַכען־פראַגע. אַסימילאַציע איז דאָס שטרעבען אויפצוזופּען דעם אַנדערנס שפּראַך. דער ענטפער אויף דער נאַציאָנאַלער פראַגע אין די גרעניצען פון איין שטאַט איז גלייכע רעכט און גלייכע ענטוויקלונגס־מעגליכקייטען פאַר אַלע שפּראַכען.

דאָס זעלבע איז, ווען איהר ווערט בעקאַנט מיט די קאַמפען פאַר און געגען דער „אַסימילאַציע״ אין דער געשיכטע פון אונזער אייגענעם יודישען פאָלק פאַר די לעצטע הונדערט און פופציג יאָהר. די אָסיפ ראַבינאָוויטשעס, ליעוואַנדאַס, די אָרשאַנסקיס און די באַגראָווס פון די זעכציגער און זיבעציגער יאָהרען אין רוסלאַנד האָבען געשטרעבט צו דער „רוסיפיקאַציע״ פון די יודען אין רוסלאַנד און געהאַט אין אויג דער עיקר: יודען זאָלען פערלאָזען זייער יודיש און אָננעהמען רוסיש. ווען מען האָט ראַבינאָוויטשען דערלויבט אַרויסצוגעבען אַ זשורנאַל אין יודיש, האָט ער נישט געוואָלט: דווקא אין רוסיש.

די שפּראַך איז די צענטראַל־אַקס, אַרום וועלכער עס דרעהט זיך דער קאַמף אַנטקעגען אַסימילאַציע און פאַר אַנ׳אייגענעם נאַציאָנאַלען קיום. דאָס איז אמת פאַר אַלע פעלקער און אַלע לענדער אין אייראָפּע און אַמעריקע פאַר די לעצטע צוויי הונדערט יאָהר.

חנה ביילע לערנט בוכהאַלטעריע!...

מאָנאָלאָג פון אַ לאָדזער סוחר

פון י. אָבערזשאַנעק

טאָמער איז אויפגעלעגט אַנ׳אומגליק, קומט עס אייך גלייך אין דער שטוב אַריין. טאָמער האָב איך געהאַט ווייניג די ביז איצטיגע מאַיאָנטקאָוועס, דאָכאָדאָוועס, זאַליטשקעס, ראַטעס זעזנאַניעס און וועזוואַניעס, נאַדיר אַ ניי אַנשיקעניש — ביכער! אַ פונק נייע גזרה — איך מוז פיהר׳ען האַנדעלס־ביכער! און טאָמער וועל איך נישט פיהרען קיין „שנאָרעוואַנע״ ביכער, וועט מען מיך בעקליידען מיט אַ פאָר גרויע לייוועטענע תחתונים, און מ׳וועט מיך „בעזעצען״ אויף אומזיסטע קעסט....

איך זאָל פיהרען ביכער! פרעג איך אייך: אויף וואָס זאָל איך פיהרען ביכער? פערשרייבען דעם דלות, מוז איך האָבען שנאָרעוואַנע ביכער? אַז דער דלות וועט זיין פערשריבען אין אַ געוועהנליך בוך, בין איך נישט יוצא? והשנית, פון וואַנען זאָל איך קענען פיהרען ביכער, פון וואַנען? ווען האָט עס אַ לאָדזער סוחר געפיהרט ביכער? פּאָזנאַנסקי האָט געפיהרט ביכער, שייבלער האָט געדאַרפט בוכהאַלטעריע. אשר קאָהן, עטינגאָן — אָבער קבצנים, דליתים, אביונים, — פענטאַקעס מיט שנאָרעוואַנע האַנדעלס־ביכער!...

ווער האָט עס געדאַרפט ביכער, ווער? אויף וועלכע כפּרות, האָט איהר בעדאַרפט האָבען די גאַנצע בוכהאַלטעריעס? אַ סוחר האָט נאָר געדאַרפט האָבען צוויי הויזען־טאַשען און באַסטאַ! די רעכטע טאַש איז געווען דער „פּשיכאָד״ און די לינקע הויזען־טאַש — דער „ראָסכאָד״. האָט מען געוואָלט מאַכען אַ בילאַנס, האָט מען איבערגעדרעהט ביידע טאַשען; איז אין דער רעכטער טאַש געווען מעהר געלד ווי אין דער לינקער, איז דער בילאַנס געווען אַ גוטער, טאָמער נישט, טאָמער איז אין דער פּשיכאָדאָווע טאַש געווען ווייניגער ווי אין דער ראָסכאָדאָווער האָט מען באַלד איבערגעמאַלעוועט די שילד אויף דער שוויגערס נאָמען, און ווייטער געפאָהרען!...

ווער האָט געדאַרפט די בוכהאַלטעריע, ווער? און וואָס ווייסט איהר, אַז איהר פיהרט שוין שנאָרעוואַנע ביכער? איהר ווייסט פון אייער חיות צוזאָגען. איהר זעהט ציפער׳ען מיט פּאַסקעלעך, מיט שטרייכעלעך, און טאָמער שטימט נישט, רוקט מען אייך אַריין אַ פּאָזיציע מיט אַ נאָמען פון די עשרת בני המן, און נעמען האָבען זיי, די בוכהאַלטאָרען געגנוג. זיי האָבען אַזעלכע נעמען, ווי: „סום פּשעכאָדניך״, „ניע פּשעווידזשאַנע ווידאַטקי״. „רוזשנע ווידאַטקי״, „דראָבנע ווידאַטקי״ — נו, געה ווייס, וואָס דאָס איז אַזוינס „סום פּשעכאָדניך״?

וועט איהר דאָך פרעגען אַ קשיא: וויבאַלד מ׳ווייסט נישט וואָס אין דער בוכהאַלטעריע טוט זיך, טאָ, אויף וועלכע כפּרות דאַרף מען די גאַנצע בוכהאַלטעריע, צו וואָס? דאָס אייגענע פרעג איך דאָך טאַקע: אויף וועלכע כפּרות דאַרף איך די בוכהאַלטעריע? פערשרייבען דעם דלות מוז איך דווקא אין שנאָרעוואַנע ביכער?

די דאָזיגע קשיא, האָב איך טאַקע די היינטיגע וואָך געפרעגט דעם נאַטשעלניק פון „סקאַרב״: קשעגני? יאָ פּשעשטשעש יעסטעם גאָלי יאַק טורעק ביע דליאַ פּאַנאַ פּאָווידזשאַווּשי״! (כ׳בין דאָך גאָלע ווי אַ טערעק, נישט פאַר אייך געדאַכט)...

— פּאַניע נאַטשעלניקו, האָב איך איהם געפרעגט, „פּאָצאָ טאַקעגאָ קאַבצאַניאַקאַ, שנאָרעוואַנע

וואָס מיינט איהר, האָט ער מיר געענטפערט, מיין חכם, דער נאַטשעלניק? — „אָבאָוויאָנזקאָוואָ״! ד. ה. אַז איך מוז פיהרען ביכער, — „אַ וו׳ראַזשעניע״ — האָט ער מיר געגעבען צו פערשטעהען — „טאָ פּאַן פּוידזשע דאָ טשופּי״ — טאָמער וועל איך נישט פיהרען קיין שנאָרעוואַנע ביכער, וועל איך בעקומען אַנ׳אומזיסטע דירה אויף דער מילשאַ...

האָב איך דאָך געזעהען, אַז ס׳איז ביטער, וואָס טו איך טאַקע, אַז מ׳גיט מיר אַ טוראַן אַזעלכע גרויע לייוועטענע תחתונים? האָב איך מיך גענומען צו דער בוכהאַלטעריע!

נאָר ווי אַזוי הייבט מען דאָס אָן? אַז איך ווייס נישט מיט וואָס מען עסט דאָס! צו פיהרען שנאָרעוואַנע ביכער, דאַרף מען דאָך האָבען אַ בוכהאַלטער? פון וואַנען נעהם איך אַ בוכהאַלטער?

— וואָס טוט מען?

— ווייסט וואָס, הערש בער — האָט צו מיר געזאָגט מיין חנה ביילע — איך האָב אַ פּלאַן.

— דהיינו? וואָסערע פּלאַן האָסטו? — האָב איך געפרעגט מיין יודענע.

— איך וועל מיך לערנען בוכהאַלטעריע — האָט זי געענטפערט — אַ גרויסע קונץ, זאָגט זי, איז בוכהאַלטעריע!

— ביזט טאַקע גערעכט — האָב איך געזאָגט — אָבער ווער וועט דיך לערנען?

— וואָס הייסט, ווער? — אַ בוכהאַלטער!

און פון דאָ הייבט זיך אָן דאָס ריכטיגע:

מיין חנה ביילע האָט זיך צוגענומען אַ בוכהאַלטער, אַ יונג מיט אַ שוואַרצע טשופּרינע, מיט אַ גלאַט־ראַזירטע טראָמבע, מיט פייערדיגע אייגעלעך, און יעדען טאָג גיט ער מיין חנה ביילען לעקציעס בוכהאַלטעריע.

און עפּעס אַ מאָדנער בוכהאַלטער איז ער, דער יונג מיט דער שוואַרצער טשופּרינע, מיט דער גלאַט־ראַזירטער טראָמבע און מיט די פייערדיגע אייגעלעך. עפּעס אַ מאָדנעם סיסטעם פון לערנען, האָט ער, דער בוכהאַלטער.

קודם־כּל, זאָגט ער, מוז בעת דער לעקציע זיין שטיל. ד. ה. אַז אַ חוץ ער מיט דער שילערין, טאָר זיך קיינער מעהר אין דער שטוב נישט געפינען.

פערשטעה איך דאָך, אַז דאָס מיינט ער מיך, לאָז איך איבער דעם לעהרער מיט דער שילערין, און טראָג מיך אַרויס פון דער שטוב.

איך קום צוריק אַהיים, זעה איך, ווי דער לעהרער האַלט מיין חנה ביילען אויף דער שויס.

— פרעג איך איהם: פּאַניע בוכהאַלטער, וואָס איז דאָס?

— דאָס איז דער „נייעסטער סיסטעם״ פון דער בוכהאַלטעריע — האָט ער געענטפערט.

מילא, טראַכט איך מיר, אַז ס׳איז אַזאַ סיסטעם אין דער בוכהאַלטעריע, העלפט דאָך נישט.

אַ צווייט מאָל, איך קום צוריק פון דער גאַס, זעה איך, ווי דער בוכהאַלטער קושט מיין חנה ביילען, און מיין חנה ביילע קושט דעם בוכהאַלטער.

— וואָס איז דאָס סאָרע גאַנג? — האָב איך ווידער געפרעגט דעם בוכהאַלטער.

— דאָס הייסט אין דער בוכהאַלטעריע „ראַכונעק אַטוואַרטי״

פּו, אויב דאָס האָט אַ שייכות מיט דער בוכהאַלטעריע, איז דאָך פערפאַלען — מוז מען אַלץ פערליב נעהמען.

די היינטיגע וואָך, איך קום אַהיים, זאָגט מיר די דינסט:

— זאָל דער הער איצט נישט אַריינגעהען.

— פאַרוואָס? — פרעג איך די דינסט אַ פערוואונדערטער.

— די [illegible] האָט אָנגעזאָגט ס׳לעבען, כ׳זאָל קיינעם נישט אַריינלאָזען.

— ווער איז דען דאָרט? — פרעג איך די דינסט.

— דער בוכהאַלטער!

בין איך דאָך שוין געוואָרען אין כעס — וואָס הייסט דאָס? געה איך צו צו דער טיר און קלאַפּ־אָן.

— ווער איז? פרעגט מיך מיין חנה ביילע.

— איך, הערש בער — האָב איך געענטפערט.

— מ׳קען איצט נישט אַריינגעהען — האָט מיר מיין חנה ביילע געענטפערט.

— פאַרוואָס קען מען נישט אַריינגעהען? — האָב איך נישט פערשטאַנען איהר ענטפער.

— ווייל, מ׳האַלט ביים בילאַנס.

— אַהאַ! בילאַנס! יאָ, זי איז גערעכט. מיט׳ן בילאַנס מוז מען זיין „אָסטראָושנע״. אַ בילאַנס איז נישט קיין קלייניגקייט — האָב איך מיר געטראַכט און בין אַוועק.

איך וואָלט אָבער קיינמאָל נישט געגלויבט, אַז מיין חנה ביילע האָט אַזאַ פערשטאָפּטען קאָפּ. אַ גאַנצע וואָך, ווען איך קום אַהיים איז די טיר פערמאַכט און ווען איך קלאַפּ־אָן אין דער טיר, ענטפערט זי מיר דאָס אייגענע:

— מ׳קען נישט אַריינגעהען — מ׳מאַכט דעם בילאַנס!...

אַ יודענע זאָל האָבען אַזאַ פערשטאָפּטען קאָפּ! אַזוי לאַנג דאַרף מען לערנען, מאַכען דעם בילאַנס!..

איהר הערט רבותי, טאָמער איז אייך אויפגעלעגט אַנ׳אומגליק, קומט עס אייך גלייך אין שטוב אַריין. טאָמער האָב איך געהאַט ווייניג צרות. האָב איך געדאַרפט שנאָרעוואַנע ביכער, און מיין חנה ביילע זאָל זיך דאַרפען לערנען בוכהאַלטעריע, און גאַנצע טעג זיך מוטשען ביים בילאַנס!..

דער קונדס

הומאר • סאטירע

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאגע צום נייעם פאלקסבלאט נומער 200 פרייטאג, דעם 26 אויגוסט 1932

דאס „ליכט“ לעשט זיך!...

ווערטלעך און שטעכווערטלעך

אַנ'אויסלענדישע צייטונג שרייבט וועגן דעם וואַהל־רעזולטאַט אין בערלין:

פאַר די היטלעריסטען זענען אָפּגעגעבען געוואָרען 43 פראָצ. שטימען, די רעשט ליגען אין די שפּיטאָלען.

* * *

אין שיקאַגאָ האָט מען געעפענט אַ בית־עולם, וואו ס'ווערען בעגראָבען אַלטע ,נישט מעהר נוצליכע אַפּאַראַטען, אויטאָס, מאַשינען א. אַז. וו.

ווי מ'שמועסט, זאָל אויך אין לאָדז געעפענט ווערען אַזאַ מין בית־עולם, וואו ס'וועלען בעגראָבען ווערען: אייזערנע קאַסעס, קאַסעטקעס, פאַרטעפעלען, בייטלען און אַנדערע נישט נוצליכע זאַכען.

* * *

צו דער 18־טער יאָהרצייט פון אויסברוך פון דער וועלט־מלחמה, האָט באַליוויע און פאַראַגוויי אַרויסגעשיקט בעגריסונגס־דעפּעשען צו דער פּאַציפיסטישער פעלקער־ליגע.

ער א שטומער — זי א טויבע

אויפגעכאַפּטע סצענע אין „גראַנד קאַפע“

אין „גראַנד קאַפע“ זיצט אַ מאַן מיט א פרוי, צו זיי קומט צו אַ פאָרעל מיט אַנ'אָפּצייכנונג פון „לינת הצדק“.

— איהר וועט עפּעס שפּענדען פאַר דער באַפּטפאַגאַטאָוויע? — זאָגט דער זאַמלער צו דעם מאַן.

ער ענטפערט נישט. דער זאַמלער זאָגט נאָך אַמאָל:

— איהר וועט דאָך נישט אָפּזאָגען אַ פּאָר גראָשען פאַר „לינת הצדק“.

— ער ענטפערט נישט. די פרוי פערענטפערט איהם:

— ענטשולדיגט מיין מאַן איז אַ שטומער.

— אויב אַזוי, אפשר וועט איהר עפּעס שפּענדען? — פרעגט ער דער פרוי.

זי ענטפערט נישט.

דער זאַמלער פרעגט דריי מאָל דאָס אייגענע, און זי ענטפערט נישט.

— ענטשולדיגט — האָט זי דער מאַן פערענטפערט — איהר זעהט נישט, אז מיין פרוי איז אַ טויבע?

אין גיהנום

א סצענע אויף יענער וועלט

ביסמאַרק (בעמערקט אַ בעקאַנטען דייטש פון בערלין):

ענטשולדיגט, הער מילער, וואָס הערט זיך עפּעס אין מיין געליבט דייטשלאַנד?

מילער פון בערלין: זעהר וויכטיגע נייעס. היטלער וויל צוריק ברענגען ווילהעלם דעם 2־טען אויפ'ן דייטשען טראָהן.

ביסמאַרק: אויפסניי דעם דאָזיגען פלאַפּלער אויפ'ן טראָהן! (רופט) אייער קייזערליכע הויכקייט ווילהעלם דער ערשטער, קריך נאָר אַרויס פון דיין סמאָלע קעסעל!

ווילהעלם דער 1־טער: וואָס איז געשעהען?

ביסמאַרק: דער אייניקעל פון אייער קייזערליכער הויכקייט, דער שלימזל, נעהמט ווידער איבער דעם דייטשען טראָהן.

ווילהעלם דער 1־טער (פאַלט אַוועק אין חלשות, דער גיהנום־שמש דערמונטערט איהם מיט אַ שעפעלע הייסע סמאָלע, נאָך דעם ווי ער קומט צו זיך): הער אויס, אַלטער פריינד ביסמאַרק: זאָל נאָר דער בלאָזשען דאָ אַהערקומען, וועלען מיר שוין מיט איהם לערנען בלק.

אויך מיר א פאַך!

אונטערגעהערטער געשפּרעך אין פאַניאַטאָווסקי־פּאַרק

ער: זי דאַרפט וויסען, פאַנע סטעפע, אַז איך בי'ן אַ קאַסיר אין דער פ. באַנק.

זי: אַ וואַזשנע פאַך, האָבען זי זיך אויסגעקליבען; וואָס מישטיינסגעוואָגט, קען מען היינטיגע צייטען אין אַזאַ בענקעל צוגראַטשען!..

האָבען, וויל איך מיט מיין פרוי מאַכען אַ גאַנץ חתונה־רייזע.

בעל־הבית: האָט איהר דאָך געקענט אויסנוצען אייער אורלויב. אויף דער רייזע?

אַנגעשטעלטער: כ'האָב מיר נישט געוואָלט קאַליע מאַכען דעם אורלויב....

א געבילדעטע לאָדזער פאַנגע

וואָס רעדט אויף זעקס שפּראַכען

זאָגען זי מיר, פרוי גוטע, איהנס טאָכטער קען עפּעס פרעמדע שפּראַכען?

— אַבּיסעל! זי קען אויף זעקס שפּראַכען ענטפערען „יאָ“, ווען אַ יונגערמאַן ערקלערט זיך איהר אין ליבע.

א גערעכטע טענה

די טעג איז געשטאָרבען די פרוי פון אַ בעקאַנטען לאָדזער גאָרן־סוחר. נאָך דער לויה האָט דער דאָקטאָר איהם איבערגעגעבען אַ רעכענונג פון 500 זל.

— ענטשולדיגט — האָט דער סוחר אַ דענערווירטער געזאָגט צום דאָקטאָר, איהר האָט מיין פרוי געזונד געמאַכט?

— ניין, — האָט דער דאָקטאָר געענטפערט.

— איהר האָט זי געזונד געמאַכט?

— ניין.

— טאָ, פאַר וועלכען טייוועל קומט אייך געלד?

געכעכט!

אַנגעשטעלטער (צום בעל־הבית): איך בעט 3 טעג אורלויב.

בעל־הבית: איהר האָט דאָך ערשט געהאַט אַ גאַנצען חודש אורלויב?

אַנגעשטעלטער: אָבער איצט געה איך חתונה

שוין איינמאָל א קריזיס!

דער קריזיס אין לאָדז איז אַזאַ שטאַרקער, אַז ביים איצטיגען אוגערקע־סעזאָן, האָט מען נישט אויף קיין אוגערקע.

לאָדזער כראָניק

פאַרפאַל מיט אַ לאָדזער פאַבריקאַנט

דער רעיענט וועזוואַלסקי האָט אַרויסגערופען די פאָגאָטאָווע, צום היגען פאַבריקאַנט מאַקס שוויגדעראַט, וועלכער איז געקומען צו איהם אַרויסנעהמען אַ פּראָטעסט.

דער דאָקטאָר האָט ביים פאַציענט פעסטגעשטעלט סמנים פון משוגעת...

האַרץ־קלאַפּונג

צו דער פרוי פון היגען „פּויזנער פאָהרער“ יאָסעל לאַמפּאַס איז די פּאָגאָטאָוויע אַרויסגערופען געוואָרען דריי אַ זייגער ביינאַכט, ווייל זי האָט בעקומען האַרץ־קלאַפּונג, לויט דער ערקלערונג פון חולה האָט זיך איהר געדאַכט, אַז דער מאַן קלינגט ביים טויער „אומסגעזאָגט“.

אַזוי ווי דער דאָקטאָר האָט איהר געוויזען דעם פאָהר־פּלאַן פון די פּויזנער צוגען, איז זי געקומען צו זיך און דער פּולס האָט זיך געבעסערט.

געשלעג צווישען סוחרים

אויף פּיעטריקאָווער גאַס האָט אויסגעבראָכען אַ געשלעג צווישען עטליכע הונדערט סוחרים, פון וואָס אַ סך זענען שווער פערוואונדעט געוואָרען, ווי ס'האָט זיך אַרויסגעשטעלט, זענען די אומגליקליכע זיך צונויפגעלאָפען צוליב אַ „פאַלשען קלאַנג“, אַז די באַנק האָט בדעה דעם דאָזיגען טאָג צו דיסקאָנטירן — אַ חוץ די פערוואַלטונגס־מיטגלידער, אויך אַ וועקסעלע פון סתם־אַנ'אַקציאָנער און צוליב דעם, וואָס יעדער האָט געוואָלט זיין דער „גליקליכער“ איז אויסגעבראָכען אַ בלוטיגע מלחמה, וואָס ס'האָט געקאָסט קרבנות.

נאָכדעם, ווי דער דאָקטאָר האָט דעם אויפגערעגטען, צובלוטיגטען עולם אָנגעוויזען ווי מ'קריגט געמאַכט צו 2/21, האָט זיך די מאַסע געלאָזט מיט צעבלוטע קעפּ אויף דעם אָנגעוויזענעם אַדרעס.

אַ טאָפּעלט־בראָך

צו די שותפים בראַכמאַן עט קאָמפּ. איז אַרויסגערופען געוואָרען די פּאָגאָטאָוויע, ווייל זיי האָבען בעקומען אַ „טאָפּעלט בראָך“.

דער דאָקטאָר האָט ערקלערט, אַז אַזוי לאַנג ווי בראָכען בראָכען זיך איז נאָך אַזאַ בראָך נישט געווען.... די שותפים שטעהט נעבעך פאַר אַ „געפעהרליכע אָפּעראַציע“. ווער ווייסט צו זיי וועלען איבערהאַלטען“.

א מיינונג וועגען פרויען

מיט וועלכע דער „קונדס“ איז נישט מסכים

צוויי מינים פרויען זענען דאָ: אַזעלכע, וואָס פערראַטען די מענער, און אַזעלכע, וואָס זאָגען, אַז דאָס איז נישט אמת.

אין פילהאַרמאָניע

אין פילהאַרמאָניע זיצט אַנ'עלטערער מענש און הערט זיך אויפמערקזאַם צו צום קאָנצערט.

נעבען איהם זיצט אַ פּאָרעל און האַלטען אין איין רעדען.

— ענטשולדיגט — זאָגט דער עלטערער מענש צו דעם פּאָרעל — איך הער דאָך נישט אַ וואָרט!

— צי וואָס דאַרפט איהר דען הערען, וואָס איך רעד מיט מיין חתן — האָט דאָס מיידעל דענערווירטע געענטפערט.

—):O:(—

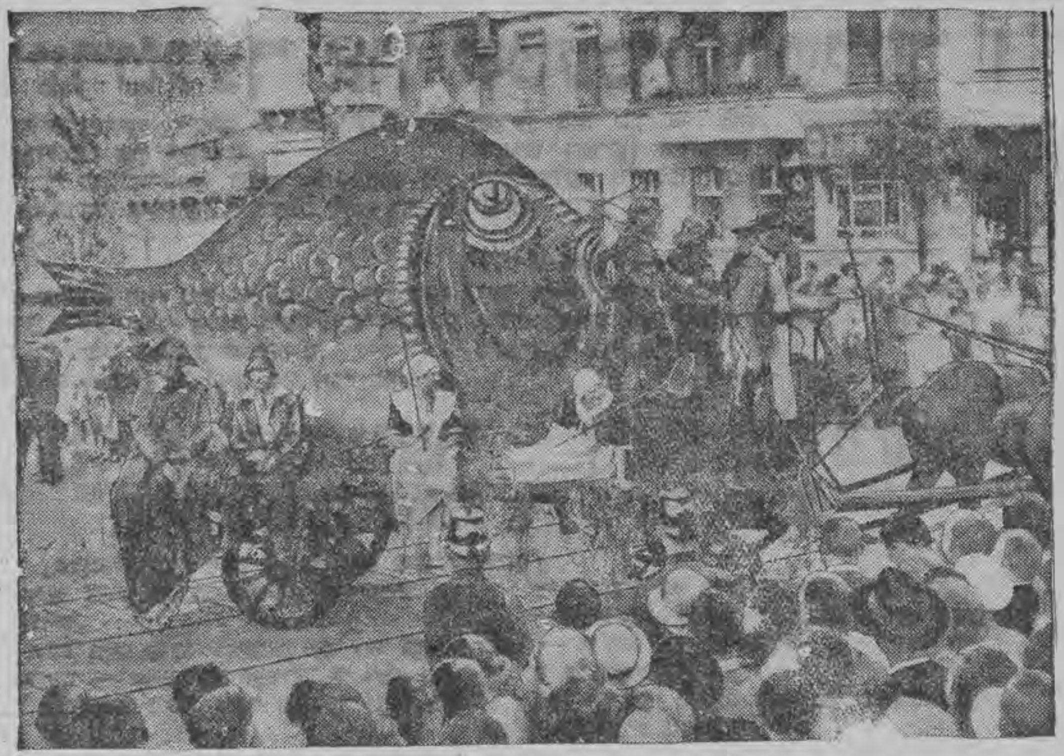

אויבען רעכטס: דער לופט-פליהער א־דעט (לינקס) האט ארויסגעראטעוועט דעם געלעהרטען ד״ר זארגע, וועלכער האט זיך געפונען אין שווערע בויט צווישען די אייזבערג פון גרענלאנד

אין דער זייט רעכטס שטאטסעקרעטאר ליבהעלבורג גיט זיך אז אין דימיסיע צוליב די ענדערונגען אין דער דייטשער [illegible] פאליטיק

אין דער זייט לינקס: פראפ. ג׳מבעל פון דער היידעלבערגער אוניווערזיטעט האט געקריגען דימיסיע פאר זיינע צו לינקע איבערצייגונגען

אין אוואל: דער גרויסער ענגלישער פילאזאף לאק, צו זיין 300־שטען געבוירענס־טאג

אונטען איבערמיט: די פראנצויזישע שיף „אערא פאסטאלע 2 אין אונטערגעגאנגען מיט 22 מענשען

אויבען איבערמיט: גיאבע ווינט איבער איהרע קינדער. די בעריהמטע אלטגריכישע סקולפטור, אויף וועמענס נאמען עס איז אנגערופען די שיף „גיאבע“, וועלכע איז נישט לאנג דערטרינקען געווארען

אויבען לינקס: א צוג פון פישער־יום־טוב אין שטעטעל שטראלאו ביי בערלין

אין דער זייט רעכטס: ד״ר פראנץ בראנדל וועט איבערנעהמען די לייטונג פון דער ווינער פאליציי אויפ׳ן ארט פון פערשטארבענעם שאבער

אין דער זייט לינקס: לארד קילסאנט, שעף פון דער שיף־געזעלשאפט ראיאל מאיל איז געהאט פער׳משפט געווארען פאר פעלשען א בילאנס אויף 12 יאהר טורמע, איצט איז ער בעפרייט געווארען פאר זיין גוטער אויפפיהרונג אין תפיסה

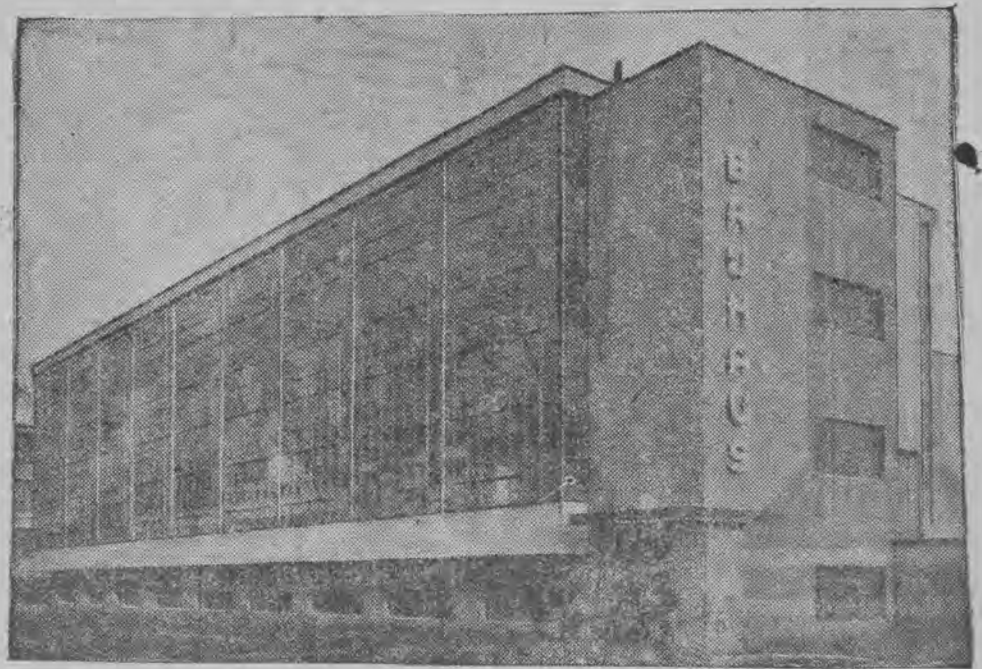

דאס „בויהויז“ אין דעסאו, די שולע פון ארכיטעקטור און מאלעריי ווערט געשלאסען

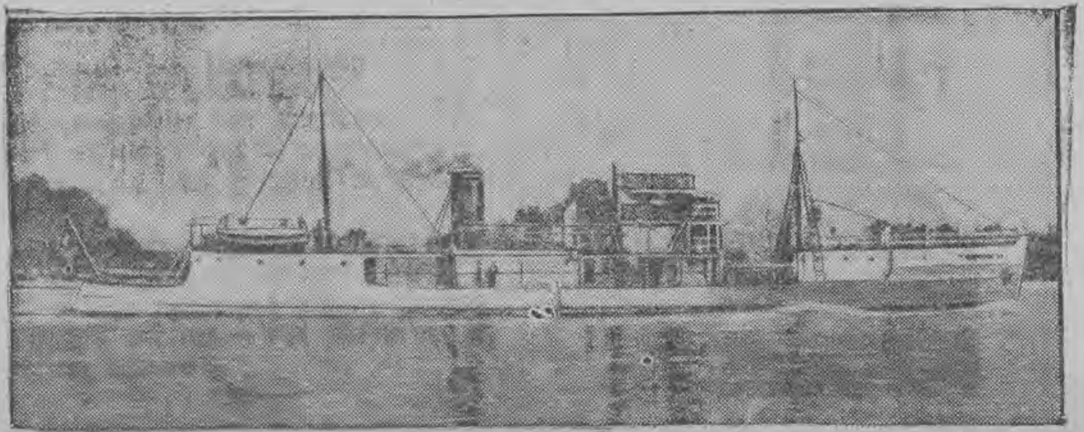

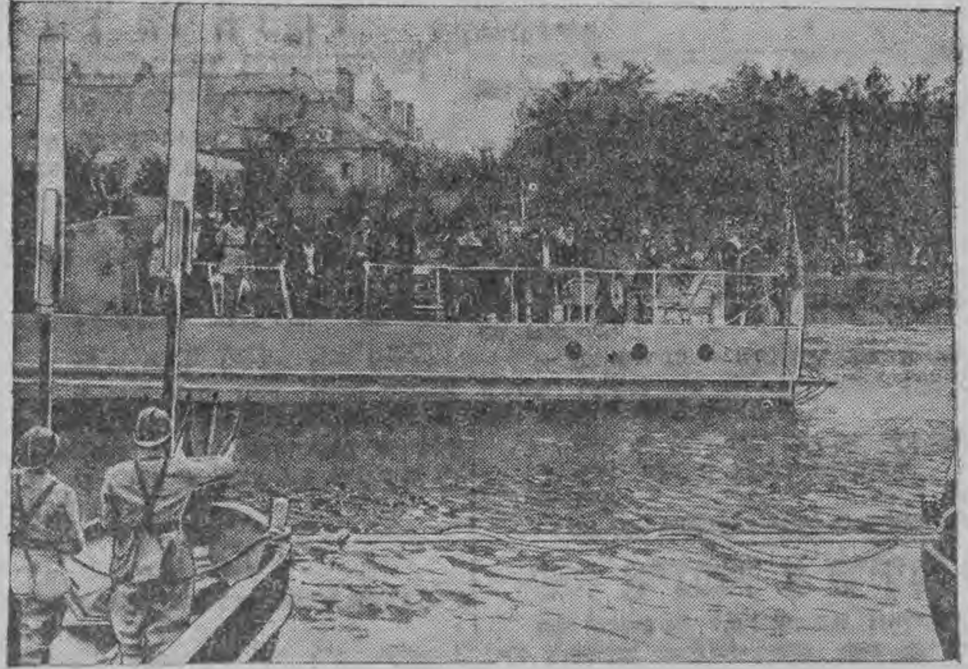

די פייערליכע ערעפנונג פון נייעם פראנצויזישען קאנאל צווישען מעץ און סטראסבורג

אויבן רעכטס: אַ שולע אין דער וויסטע. שרייבן שרייבט מען אין זאַמד

אין דער זייט רעכטס: דער עסטרייכישער קאַנצלער דאָלפוס שטעהט פאַר דער געפאַהר פון דימיסיע, ווייל דער בונדעסראַט וויל נישט ראַטיפיצירן זיין אָפּמאַך וועגן אַ אינטער־נאַציאָנאַלער הלוואה פון עסטרייך

אונטען רעכטס: אין דער געגענד פון דעם טייך עלבע האָט אַ געוואַלדיגער שטורעם אָנגעמאַכט גרויסע פערוויסטונגען. ריזיגע ביימער זענען אַרויס־געריסען געוואָרען מיט די וואָרצלען

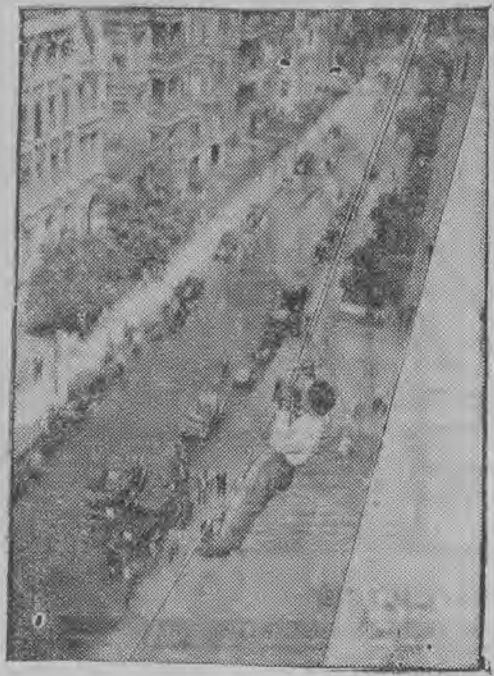

אַ נייע וויכטיגע ערפינדונג: אַ רעטונגס־גאַרטעל מיט וועלכע מ׳קאָן זיך אַראָפּלאָזען פון פענסטער אין פאַל פון אַ שרפה

דער אינטערנאַציאָנאַלער לופט־פליה אַרום אייראָפּע. סטאַרט פון די פליהער אויפ׳ן טעמפעלדאָרפער פלאַץ אין בערלין

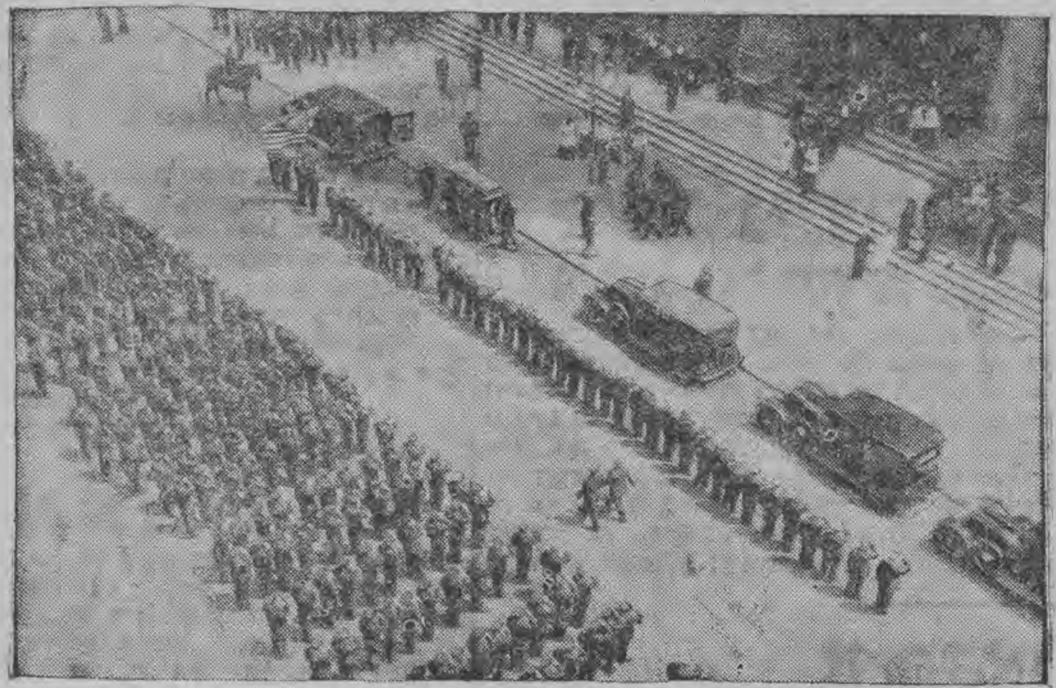

אויבען לינקס: אַ לויה פון 6 אומגעקומענע פייערלעשער אין ניו־יאָרק

אין דער זייט לינקס: דער אויסטראַליער קראָופאָרד האָט געזיגט אין אינטערנאַציאָנאַלען טעניס־טורניר אין בערלין

אונטען לינקס: די גרויסע ראַדיאָ־אויסשטעלונג אין בערלין, אַ בליק אין איינעם פון די זאַלען

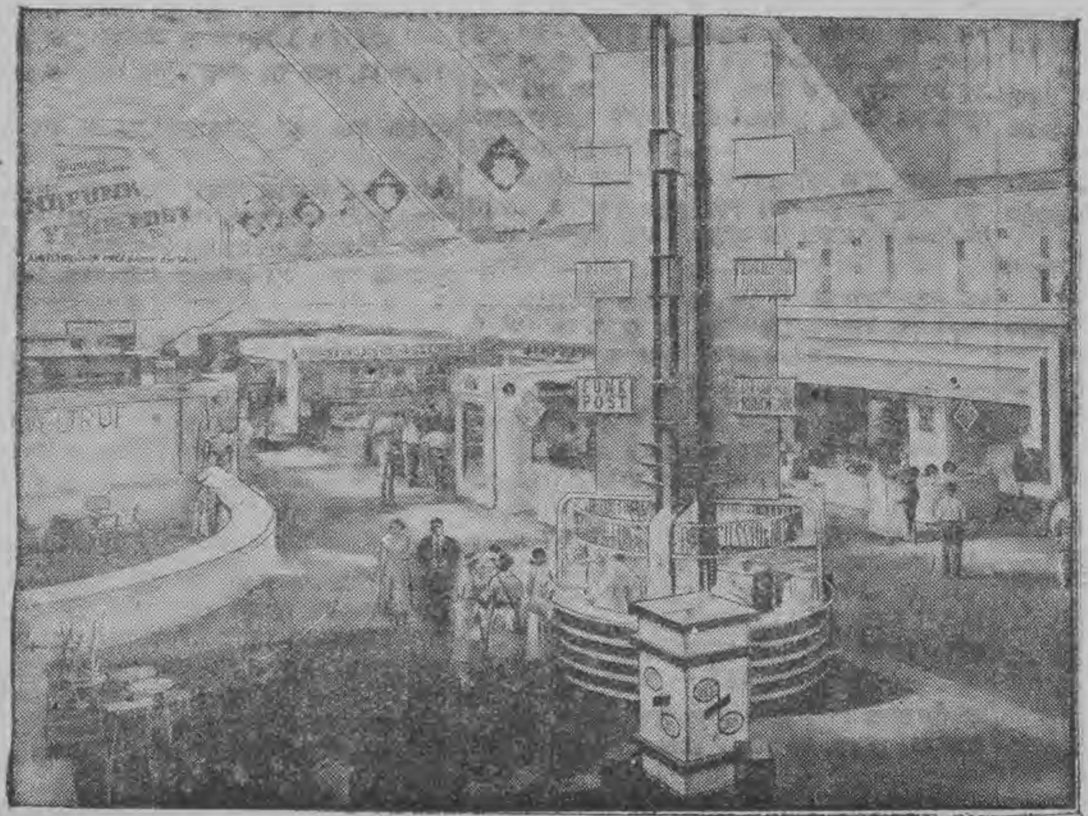

פאָליטיק פון דער וואָך

אין דער פאָליטיק איז איצט אַ מאָדע אויף דייטשלאַנד. פון אַלע זייטן — דייטשלאַנד.

וואָס הערט זיך אין דייטשלאַנד? היטלער און היטלער: געהערט, אַנ׳אָנשיקעניש — היטלער אויף אונזערע קעפּ.

מיר דיפּלאָמאַטען האָבען געוואָלט אַביסעל אָפּרוהען — עס איז דאָך פעריען־צייט — איז אונטערגעשפּרינגען היטלער און לאָזט נישט רוהען.

אוי, דייטשלאַנד, דייטשלאַנד! וואָס וויל דייטשלאַנד פון אונז פּאָליטיקער האָבען. אומעטום, אין אַלע לענדער הערשט פּאָליטישער קריזיס. עס איז שאַ, שטיל, נאָר דייטשלאַנד שטעהט אין פּאָליטישען הויך־סעזאָן און דולט אינז, פּאָליטיקער, אַ מטאַרעק, לאָזט נישט רוהען.

אוי, דייטשלאַנד, דייטשלאַנד!

—:.א.:—

דער נס ביי דער ווייסעל

אַ יוד אין רעדאַקציע: פּאַניע רעדאַקטאָרשע, כ׳האָב נאָר וואָס בעקומען אַ דעפּעשע פון טשעכאָטשינעק, אַז מיין שוויגער איז דערטרינקען געוואָרען אין דער ווייסעל.

רעדאַקטאָר: נו, וואָס זאָל מען שרייבען?

יוד: שרייבט, אַז ס׳איז געשעהען אַ „נס ביי דער ווייסעל.

אין געריכט

ריכטער (פרעגט דעם עדות): פערהייראַט?

עדות (זיפצט): פערהייראַט.

ריכטער (פרעגט אַ פרוי): פערהייראַט?

פרוי (זיפצט): אַ פריילין.

דער וועלט־קריזיס

דייטשלאַנד — די סאָציאַליסטען ציטערען.
איטאַליען — מיניסטאָרען פאַלען.
פראַנקרייך — העריא לעבט אין איין שרעק.
אַמעריקא — הובער האַלט פאַר נעילה.
פּוילען — סלאַוועק זוכט אַ „זאַסטעמפּצע" מיט ליכט, ס׳זענען אָבער נישטאָ קיין בעלנים.

דער נייער שטייערן־געזעץ
וויכטיג פאַר סוחרים, פאַבריקאַנטען און סתם קבצנים

פּאַראַגראַף 1. אַלע פאַבריקען, געשעפטס־לאָקאַלען און וואַרשטאַטען, מוזען זיין געבויט פון דורכזיכטיג גלאָז, כדי די בעאַמטע פון דער איזבא סקאַרבאָווא זאָלען צו יעדער צייט קענען כאַפּען אַ בליק, וואָס ס׳טוט זיך אינעווייניג.

פּאַראַגר. 2 אין יעדען קאַנטאָר, באַנק, ביוראָ, מוז זיך געפינען אַ ספּעציעל שלאָף־צימער פאַר די בעאַמטע פון „סקאַרב", וועלכע וועלען בעת אַ קאָנטראָלע כאַפּען אַ דרעמעל.

פּאַראַגר. 3. יעדער סוחר, פאַבריקאַנט, האַנדווערקער וועט מוזען טראָגען אַ שילדעל מיט אַן אויפשריפט: זיין נאָמען און אַדרעס, כדי דער סעקוועסטראַטאָר זאָל וויסען וועמען צו האַלטען „אויפ׳ן אויג".

פּאַראַגר. 4. די פּונקטען 1 און 3, זענען פעריפליכטענד פאַר אַלע אָהן אויסנאַהם, אַ חוץ פאַר די, וואָס געפינען זיך שוין 3 יאָהר אויפ׳ן עולם האמת.

א סקאַנדאַל!
אדער: א חוצפה פון א לאָדזער סוחר

צו אַ מאַגאַזינער אויף נאָוואָמיעסקאַ גאַס, קומט אַריין אַ שכן.

— פּאַניע דרייקנעפּעל, אפשר וואָלט איהר מיר פאָרט אַמאָל אָפּגעגעבען די 300 זל., וואָס איך האָב אייך געבאָרגט מיט אַ יאָהר צוריק, כ׳האָב שוין, דאַכט זיך גענוג געוואַרט. היינט מוז איך האָבען דאָס געלד, וויל מאָרגען פריה דאַרף איך צאָהלען אַ וועקסעל.

— אַ שיינע מעשה כ׳לעבען! — איהר וועט אייך אויף מיין רעכענונג אויסשטעלען וועקסלען — אַ חוצפה און אַ העזה דאָס האָט זיך!

ד״ער אייביגער זוכער
מאָנאָלאָג פון אַ לאָדזער סוחר

אַזוי ווי איהר קוקט מיך אָן בין איך אַנ׳אייביגער זוכער. מיין גאַנץ לעבען האָב איך געזוכט:

אַזוי ווי כ׳בין נאָר אַרויס פון דער מאַמעס בויך האָב איך געזוכט אַ טרוקענע ווינדעל.

שפּעטער האָב איך געזוכט ווי פּטור צו ווערען פון חדר.

אַז איך בין עלטער געוואָרען האָב איך געזוכט מיידלעך...

דערנאָך האָב איך חתונה געהאַט און געזוכט פּרנסה. אַזוי ווי פּרנסה איז אָבער נישט קיין מיידלעך, האָב איך דערווייל געזוכט — אַ גמילת חסד...

כ׳האָב אַזוי לאַנג געזוכט, ביז ס׳איז אויסגעבראָכען ס׳מלחמה׳לע.

אַז ס׳מלחמה׳לע איז אויסגעבראָכען, האָב איך מיך גענומען צו דער אַרבייט: כ׳האָב געהאַנדעלט מיט גוטאַלין, מיט האַלץ, מיט עסיג, הכלל כ׳האָב געטון וואָס כ׳האָב געקאָנט און וואָס כ׳האָב נישט געקאָנט, ביז כ׳האָב מיך גענומען צו דעם. וואָס אַלע מלמדים האָבען זיך גענומען — צו מאַנופאַקטור.

ביי דעם דאָזיגען פאַך האָב איך „אַריינגעטראָפען" און כ׳בין געגאַנגען הלוך וגדול.

כ׳זאָל זאָגען, אַז דאָס געהן איז מיר געווען לאַנגווייליג, קאָן איך נישט זאָגען. דער וועג איז מיר געווען גאַנץ היימליך... כ׳האָב געהאַט אַ טרייען בעגלייטער: ווען און וואו כ׳בין געגאַנגען איז מיר דער מאַיק נאָכגעגאַנגען... ער איז פון מיר נישט אָפּגעטרעטען אויף אַ מינוט, און ער האָט אַכטונג בעגעבען, אַז איך זאָל חלילה נישט געשעדיגט ווערען אין וועג...

אַז מיין בעגלייטער האָט אָבער דערזעהען, אַז ער האָט שוין קיין כוח נישט צו אָטעמען און ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אין מיטען וועג, איז מיר געוואָרען פינסטער אין די אויגען... און כ׳האָב מיר געטראַכט: מענדעל, ביזט שוין גענוג געגאַנגען אין דער פרעמד, איצט געה אַ „היים" און דרעה דאָרט אַ קאַטערינקע.

מילא, וואָס צו פערליערען האָב איך נישט געהאַט... בין איך טאַקע אין צוויי וואָכען אַרום געשטאַנען פאַר׳ן כותל המערבי און מיך גאַנץ גוט אויסגעוויינט....

געזעהען אָבער, אַז פון וויינען וועט גאָרנישט ווערען. אַז כ׳רעד צו דער וואַנד.... האָב איך גענומען „זוכען" אַ שיף אַהיימצופאָהרען.

מ׳האָט מיך אַפילו אָנגערעדט, אַז כ׳זאָל קויפען אַ שטיקעל לאַנד און ווערען אַ פּויער. אַ שכל איז עס אַפילו, אַ געשעפט דאַרף עס זיין בישט קיין שלעכטס: ס׳געהט זונטאָג אויך... ווייץ און גערשטען וואַקסט זונטאָג אויך... און וויפיל אייער די הינער לייגען דאַרף מען נישט איינשרייבען אין די אָבראָטאָווע ביכער... נאָר די גאַנצע מעשה איז, וואָס מ׳ברויך צו אַרבייטען... געה פלוצלונג און ווער פון אַ „זוכער" — אַנ׳אַרבייטער און נעהם דיך צו דער עבודה! אין עבודה בין איך עוסק בלויז איינמאָל אין יאָהר — דאָס איז יום־כפּור...

פיין, האָב איך געזאָגט צו מיר: מענדעל, דו ביזט געווען אַ „זוכער" און דו וועסט בלייבען אַ „זוכער" און כ׳האָב גענומען די לעדיגע קעשענעס און אויף די פּלייצעס און געמאַכט השיבנו באַזאַר.

מילא, רייכער געוואָרען אין א״ץ־ישראל בין איך נישט.... אָבער קליגער געוואָרען בין איך יאָ. ס׳איז דאָך פאָרט „אַוירא דא״ץ ישראל מחכים"...

וואָס קומט אָבער אַרויס פון מיין חכמה, אַז פריהער האָב איך געהאַט לעדיג אין קאָפּ און פול אין דער קעשענע און היינט האָב איך פול אין קאָפּ און אַ מאָגען מיט טראָטשענעס, און כ׳האָב מיך טאַקע ווייטער גענומען צו „זוכען".

ווי זאָגט אָבער מאַפּאַסאַן „יגעתי ומצאתי תאמין". כ׳האָב אַזוי לאַנג געזוכט ביז איך האָב געפונען.

יודען, כ׳האָב אַ גאָלדען געשעפט! ווען דאָס געשעפט זאָל אויסגעפיהרט ווערען, וואָלט אויסגעהאַלטען אַלע צרות.

וואָס קומט אָבער אַרויס? כ׳ברויך אַ מעקלער, ר׳זאָל דאָס געשעפט אַדורכפיהרען!

יודען, אפשר ווייסט איהר פון אַ פעהיגען מעקלער?

נישט קשה, אויב ער וועט דאָס געשעפט אַדורכפיהרען וועט ער אָפּלעקען אַ ביינדעל!

וואָס דאָס געשעפט איז, ווילט איהר וויסען? איהר וועט מיר צוזאָגען, אַז איהר וועט עס האַלטען בסוד?

יאָ, איהר זאָגט מיר צו? וועל איך אייך זאָגען, וואָס ס׳געשעפט איז:

כ׳וויל ווערען אַ שותף צו דער איזבאַ סקאַרבאָווא — איינגאַנצען אויף 10 פּראָצענט!

מעהר נישט ווי אויף 10 פּראָצענט....

וואָס איז? אַזוי לאַנג האָט זי געמעגט זיין מיין שותף — איצט וויל איך ווערען איהר שותף!..

יודען, אפשר ווייסט איהר פון אַ מעקלער?

ר׳ יאָסעלע.

א זיצונג פון דער קהל״ה

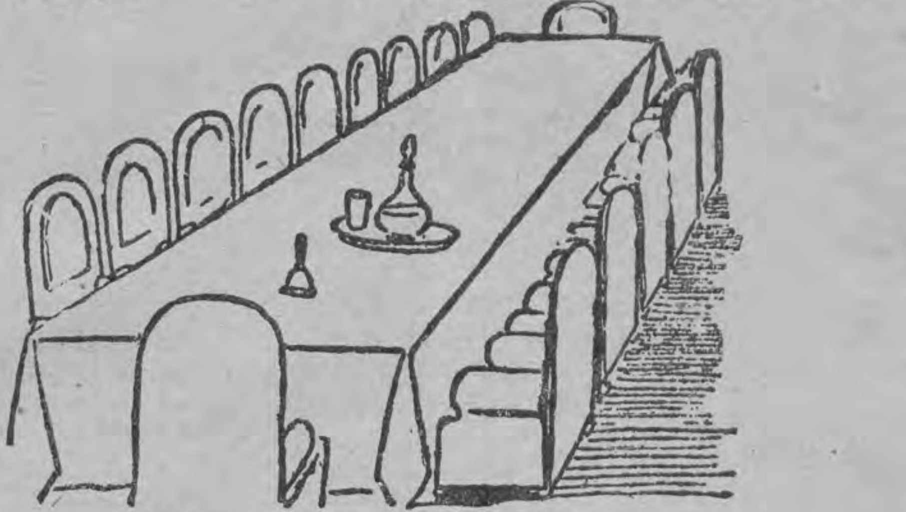

פון קאָמיטעט פאַר פּרנסה׳לאָזע יודען...

יודען פּאָליטיקירען
אין ווילקער בית המדרש בין מנחה־למעריב

— וואָס זאָגסטו, מענדעלע, איז מעגליך אין דייטשלאַנד אַ היטלער־שלייכער־קאַבינעט?

— נישט מעגליך.

— פאַרוואָס?

— ווייל ס׳איז אַנ׳איסור כלאים „לא תחריש בשור יבחמיר יחדיו"...

* * *

האָסט געהערט, היטלער זאָגט, אַז די דייטשקעס דאַרפען איצט טון דאָס זעלבע, וואָס אהרן הכהן האָט געטון אין דער מדבר; מ׳דאַרף זאַמלען גאָלד און צירונג פאַר דער נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישער בעוועגונג!

— דאָס איז אָבער נאָך ווייניג, מ׳דאַרף איין וועג זעהען, אַז היטלער זאָל נאָך צו מאַכען אַנ׳עגל (לייען: אייגעל).

* * *

אָבער וואָס זאָגסטו, אַלתר׳ל, צום פּראָפעסאָר פּיקאָר. ער איז דאָך געווען אויף יענער וועלט! זאָג מיר, כ׳בעט דיך, צי וואָס איז ער געפלויגען אויפ׳ן הימעל?

— וואָס פערשטעהסטו נישט? מ׳שמועסט דאָך, אַז דער פּיקאָר איז אַ משלנו׳דיגער, נו, איז ער מסתמא געפלויגען זוכען אַ נייעם אַפּזאַץ־מאַרק...

א רעטעניש
פאַר יודישע קינדער אין דייטשלאַנד

וואָס איז ערגער פון איין היטלעריסט? — צוויי היטלעריסטען

א טאָג־בוך
פון א היטלעריסט

17־טער אויגוסט 1922:
„היינט האָב איך אויסגעטרינקען צעהן באַמבעס בייריש ביער".

17־טער אויגוסט 1932
„היינט האָב איך געוואָרפען צעהן באָמבעס אויף יודישע געוועלבער — הייל היטלער"!

א דיסקאָנטע׳לע
ביי א לאָדזער פּראָצענטניק

צום היגען דיסקאָנטער הויטשינדער קומט אַריין אַ יוד מיט אַ 50־גער וועקסעלע.

— איך מאַך היינט נישט קיין שמערגעלען־דאָגט הויטשינדער. איך קען אייך געבען אַנ׳הלוואה אָהן וועקסעלע.

— זעהר גוט — ענטפערט דער יוד — אויף וואָסערע בעדינגונגען?

— אויף 10 פּראָצ. אַ יאָהר.

— אויסגעצייכענט!

— איהר מוזט מיר אָבער איבערלאָזען אַ משכון.

— מספּים.

— איך באָרג אָבער מינדעסטענס אויף 10 יאָהר.

— זאָל זיין אויף 10 יאָהר.

— נאָך איין בעדינג: די פּראָצענטער פאַר די 10 יאָהר, דאַרפט איהר פריהער־אויס בעצאָהלען.

— זאָל זיין אַזוי, וויפיל מאַכען אויס די פּראָצענטער?

— אויף 10 יאָהר 10 פּראָצ. פון 50 זל. מאַכט אויס פּונקט 50 זל.

דער יוד לאָזט איבער דעם רעגען־מאַנטעל אַ משכון, און די טראַנזאַקציע איז געשלאָסען...

אין קאָליע-גאָרטען

— זאָג מיר, הענעך, דו וואָלסט געוואָלט זיין אַ מיניסטער?

— אַ מיניסטער יאָ, נאָר אַ פּולקאָווניק וואָלט איך מורא געהאַט צו זיין.

* * *

מ׳שמועסט, אַז דער קאַנצלער פּאַפּען מיט היטלער׳ן האָבען געמאַכט צווישען זיך אַנ׳אָפּמאַך.

— וואָסערע אָפּמאַך?

— פּאַפּען וועט רעגירען, און היטלער וועט הערשען.

* * *

זאָג מיר, הענעך, וואָס איז דאָס אַזויגס אַ דיקטאַטאָר?

— דאָס איז אַזאַ פּריץ, וואָס האָט גענוג געלד אין דער קאַסע, און דאַרף נישט אָנקומען צו קיין קרעדיט, און דאַרף נישט אויסשטעלען קיין וועקסלען.

דעם מאַנ׳ס גוטע עצה

פרוי (צום מאַן, אַ לאָדזער זשורנאַליסט): כ׳זאָג עס דיר גאַנץ ערנסט: איך וועל דערשיסען יעדע ריוואַלקע מיינע:

מאַן: כ׳וואָלט דיך געראַטען צו קויפען אַ פּולעמיאָט.

די באַהן האָט מזל

אין פּוילען איז איצט אַזאַ הונגער און נויט, אַז ווען די באַהן, וואָלט געפיהרט די פּאַסאַזשירען, נישט אויפ׳ן שטיק, נאָר אויף דער וואָג, וואָלט די באַהן זיכער באַנקראָטירט.

קינדער איז די וויגען...

קינד: טאַטעשי וואָס איז דאָס אַזויגס פּיאָנקעס?

פאָטער: דאָס זענען אַזעלכע חערים, וואָס טרינקען מענשליך בלוט.

קינד: אהא, איך ווייס שוין — היטלעראָווצעס!..

ווער ווייסט?
די שרעק פון א לאָדזער סוחר

מאַן (אַ סוחר צום ווייב): ס׳איז עפּעס נישט קיין גלאַטיגע זאַך. שוין צוויי טעג, ווי דער סעקוועסטראַטאָר איז נישטאָ געווען. ווער ווייסט, צי ס׳איז נישט מיט איהם עפּעס געשעהען אַ צופאַל?

אַ בעריהמער

איין סוחר צום צווייטען; וואָס זאָגסטו נישט צו מיין אומגליק: מ׳האָט מיר היינט אויפ׳ן טראַמוואי אַרויסגעצויגען דעם פּאָרטפּעל מיט 50 זל.

צווייטער: דערצעהל נישט קיין באָבע־מעשיות — כ׳האָב פיינד בעריהמערס!..

אַ מאַן אַ נודניק

מאַן: זאָג מיר נאָר, פייגעלע, דו קענסט פּאַקטיש נישט רעדען וועגען קיין אַנדערע זאַכען, נאָר פון זיידענע זאַקען און פון פּאַנטאָפעל?

פרוי: אַך, דו נודניק איינער! און אַז איך רעד פון אַ הוט אָדער פון אַ קאָסטיום, טוסט דו דיך נישט דענערווירען?

א זעהר וויכטיגע סבה

רב: פאַרוואָס ווילסטו זיך גט׳ן מיט דיין ווייב, ס׳מוז דאָך זיין אַ וויכטיגע סיבה העראַבי?

מאַן: אַ זעהר וויכטיגע סיבה: ס׳טרעפט זיך מיר אַ בעסערער שידוך.

אלטע יודישע „הויפט-פריווילעגיעס"

אין דער אמאליגער פוילישער מלוכה

פון ד"ר משה שאר

— א. —

די יודען פון דער פוילישער רעפובליק שטעהען איצט אויפ'ן שוועל פון אַ נייער פּאָליטישער עפּאָכע און ס'איז דעריבער כדאַי אַ בלעטער צו טוּן די 600-יאָהריגע יודישע געשיכטע אין פּוילען אום צו זעהן, וואָס פאַר אַ רעכט און פּריווילעגיעס יודען האָבען דאָרטען גענאָסען אַמאָל.

דאָס, וואָס מיר מאָהנען איצט פון דער פּוילישער רעגירונג, אונטער דעם לאָזונג פון „גלייכע רעכט", איז בשום אופן נישט קיין נייע פאָדערונג, נאָר דער פערלאַנג צוריק צו בעקומען יענעם סטאַטוס פאַר די פּוילישע יודען, וועלכער איז זיי געווען פערזיכערט אין פערלויף פון פיל דורות, מצד די פּוילישע מלכים און שרים.

נישט נאָר זענען די איצטיגע פאָדערונגען נישט קיין נייע, נאָר פערקעהרט, דאָס איז אַ קאַמף פאַר דער צוריקשטעלונג פון יענע יודישע רעכט אין פּוילען, וועלכע זענען טיף פערוואָרצעלט אין דער טראַדיציע פון פּוילישען יודענטום.

טאָלעראַנט און יושר'דיג זענען געווען די פּויליש-יודישע בעציהונגען אין דער צייט פון אַלטען פּוילישען קעניגרייך. פון אָנהויב 13-טען יאָהרהונדערט ביז צום סוף פון 18-טען יאָהרהונדערט.

אין די שטעט און שטעטלעך פונ'ם אַמאָליגען פּוילען זענען די יודען געווען דער גרונט פונ'ם בירגער-שטאַנד, מיט זייער טעטיגקייט האָבען זיי דערפילט אַנ'עקאָנאָמישען בערוף. די יודען זענען דאַן געווען דאָס יורידישע אייגענטום פונ'ם קעניג, איהם אַליין זענען זיי געווען אונטערטעניג און ער איז אויך געווען דער בעשיצער און פערטיידיגער פון זייער לעבען און פערמעגען.

און אויב אַפילו די יודען זענען אַריינגעטראָטען אין געוויסע אָפּמאַכען אָדער זיי האָבען מאָדיפיצירט זייערע רעכט דורך אָפּמאַכען מיט אַנדערע פאַקטאָרען, איז דער קעניג נאָך אַלץ פערבליבען די העכסטע אינסטאַנץ, וואָס אָהן איהם איז אָפּגעהאַנגען דער גורל פון אַלע יודען צו יעדער צייט. וואָס יענע האָבען גוזר געווען, לגבי די יודען, האָט דער קעניג געקענט מבטל מאַכען אָדער מקיים זיין לויט זיין אייגענעם ווילען.

דאָך, נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס יעדער מלך, ווען ער האָט אַרויסגעגעבען אַ געוויסע פערארדנונג לגבי די יודען פון אַ בעשטימטער שטאָט אָדער פּראָווינץ, האָט בפירוש בעטאָנט אין זיין דעקרעט, אַז די זכיות וועלען געגעבען „אויף אייביג", פונדעסטוועגען האָט אַ נייער קעניג נישט געקענט מבטל מאַכען אָדער מוסיף זיין צום גנאָד פון זיין פאָרגענגער.

דעריבער איז ביי די יודען, דאַן געווען, די גרעסטע דאגה, ווי אַזוי צו געווינען חן און לייטזעליגקייט אין די אויגען פון דעם מלך.

און מיר זעהען טאַקע ווי יעדעס מאָל, ווען אַ נייער פּוילישער קעניג האָט בעשטיגען דעם טראָן, האָבען זיך די פּוילישע יודען צוגעאיילט צו דערלאַנגען איהם אַ ביטע צו בעשטעטיגען זייערע אַלטע זכיות, אָדער זיי צו מוסיף זיין מיט נייע.

לכתחילה איז די צאָהל פון יודען אין פּוילען געווען גאַנץ קליין, ס'האָבען זיך דאָרטען געפונען בלויז געציילטע גרעסערע קהלות, ווי פּוזען, קראָקע, סאַנדאָמיר און לעמבערג. יעדע קהלה האָט זיך געמאַכט שבת פאַר זיך.

און ווען ס'איז פאָרגעקומען די קאָראָנאַציע פון אַ נייעם קעניג, האָט יעדע קהלה געשיקט צו איהם איהר בעזונדער'ען שתדלן, אויסצווירקען פון דעם מלך פּריווילעגיעס, וועלכע זענען געווען גילטיג נאָר פאַר זייערע בעזונדערע קהלות.

אַזעלכע בעשטעטיגטע פּריווילעגיעס מיט דעם זיגעל פון דעם קעניג געפינען זיך היינט אין די אַרכיווען פון כמעט אַלע גרויסע יודישע שטעט אין פּוילען. און כמעט אַלע האָבען דעם זעלבען נוסח און דעם זעלבען אינהאַלט.

דאָס זענען די אַזוי-גערופענע „הויפּט פּריווילעגיעס", וואָס די עלטסטע פון זיי שטאַמט פון דעם פירשט באָלעסלאַוו קאַלישער, פונ'ם יאָהר 1264, און אָפּגעריבט מיט די בעשטעטיגונגען פון שפּעטערע פירשטען אַרום 14-טען און 15. יאָהרהונדערט.

אַ ראַדיקאַלע ענדערונג אין דער געגענזייטיגער בעציהונג צווישען די יודישע קהלות אין פּוילען איז פאָרגעקומען אין מיטען פון 16-טען יאָהרהונדערט, ווען די יודישע בעפעלקערונג פונ'ם לאַנד איז בעדייטענד פערגרעסערט געוואָרען מיט די ביי-איינגעוואַנדערטע יודען, וועלכע האָבען אין פּוילען געזוכט שוץ געגען די רדיפות, וואָס זענען געגען זיי געפיהרט געוואָרען אין פערשידענע אייראָפּעאישע לענדער, צוליב דער נייער רעפאָרמאַטאָרישער בעוועגונג.

און טאַקע צום סוף פון דעם 16-טען יאָהרהונדערט איז געלייגט געוואָרען דער פונדאַמענט פאַר דער יודישער אויטאָנאָמיע אין פּוילען, וועלכע איז בעקאַנט אונטער דעם נאָמען „ועד ארבע ארצות", און זיין נאָכפאָלגער „ועד מדינת ליטא" (פונ'ם יאָהר 1623), וועלכער איז געווען אין משך פון 200 יאָהר דער פאָרשטעהער און מליץ-יושר פון אַלע יודען פון פּוילען און ליטא.

צו דער זעלבער צייט דערשיינט אויף דער אַרענאַ דער טיפּ פונ'ם יודישען שתדלן, אייבער פון נדיבי-עם, אויסגעקליבען פונ'ם „ועד", מיט דער בעפולמעכטיגונג פון אַלע קהלות, צו זיין זייער פערטרעטער אין אַלע זייערע בעדערפענישען און פאָדערונגען צום קעניג און צו זיינע יועצים.

אַלס צענטער פון אַלע קהלות איז דאַן געווען די רייכע און בכבוד'יגע קראָקאָ, „עיר ואם בישראל" אינ'ם פּוילען זיך פון וואָרט, וועלכע איז אויך געווען די הויפּטשטאָט פונ'ם לאַנד.

פון יענער צייט זענען דערהאַלטען געוואָרען אין דעם אַרכיוו פון דער קראָקאָווער קהלה די „פּריווילעגיעס", וועלכע האָבען אָנגעיהרט דאָס גאַנצע פּוילישע יודענטום. פון די דאָזיגע „גרונט פּריווילעגיעס" זענען איבערגעבליבען נאָר עטליכע, די וויכטיגסטע פון זיי איז די פון דעם לעצטען קעניג, סטאַניסלאַוו אויגוסט (1765—1795) און איז בעקאַנט אַלס „די זאַמלונג פון „הויפּט פּריווילעגיעס", פונ'ם יאָהר 1765, דער יאָהר פון זיין טראָן-בעשטייגונג, און געפינט זיך עד היום אין דעם אַרכיוו פון קראָקאָווער קהלה.

די דאָזיגע מגילה איז אַ פּערגאַמענט באַנד פון 16 בלעטער, אין מיטען פונ'ם באַנד איז דורכגעצויגען אַ זיידענער שנור מיט אַ גרויסען שטאַטס זיגעל און דאָס אַלץ איז אַריינגעלייגט אין אַ קליין, בלעכען קעסטעלע. אויפ'ן שער בלאַט איז אָנגעשריבען אין העברעאיש: „פּרעווילעע וקונקרמציע מכל המלכים הקודמים ובאדוננו המלך האדיר, החסיד סטאַניסלב אוגוסט לכל היהודים במדינות פלניא ובפרטות ולקהלתנו ק"ק קראקא הנכתב והנחתם בשנת אלף תשס"ה".

די דאָזיגע דעקלאַראַציע איז דער וויכטיגסטער דאָקומענט, וואָס מיר פערמאָגען פון די עלטסטע צייטען ביז סטאַניסלאַוו אויגוסט, און וועלכען עס שפּיגעלט זיך אָפּ די בעציהונג פון דעם לעצטען פּוילישען געזעצגעבער לגבי די יודען.

דער עיקר פון דער גאַנצער זאַמלונג איז די רעכט-זעלהאַפטע פּריווילעגיע (אָהן אַ דאַטום) פונ'ם קעניג קאַזימיר דעם גרויסען, וועלכע איז אַרויסגעגעבען געוואָרען פאַר די יודען פון „גרויס פּוילען" און אַ 100 יאָהר שפּעטער איז בעשטעטיגט געוואָרען פונ'ם קעניג קאַזימיר יאַגעלאָ, אויף דער בקשה פון די פּוזנער יודען, אין יאָהר 1453, נאָכדעם ווי ס'איז אין דער שטאָט פאָרגעקומען אַ שרפה, און וועלכער אַ סך אַלטע דאָקומענטען זענען פערברענט געוואָרען.

וועגען דעם דאָזיגען דאָקומענט איז אָנגעגאַנגען אַ דיסקוסיע צווישען די פאָרשער בנוגע זיין עכטקייט, ווייל מאַנכע האָבען געהאַט אַ חשד, אַז דאָס איז אַ פעלשונג מצד די יודען פון דאַן (אין מיטעלאַלטער איז דאָס געווען אַ געוועהנליכע זאַך צו פעלשען דאָקומענטען אויך אין אַנדערע קרייזען) וואָרום זי איז מזכה די יודען מיט אַזעלכע ברייטע זכיות, וועלכע זענען לכאורה נישט צו געפינען אין די פריהערדיגע פּריווילעגיעס פון פירשט באָלעסלאַוו און קאַזימיר דעם דריטען, בפרט רעדט זיך דאָרט וועגען האָבען אייגענע ערד, ד. ה. וועגען נעהמען זיך צום באָדען, וועלכער איז אַוועקגענומען געוואָרען פון די קריסטליכע אַדעל-לייט פאַר נישט בעצאָהלטע חובות, און וועגען דער שבועה פון די יודען בנוגע צו עלילת-דם און אַנדערע ברייטע רעכט צום יודישען בית-דין א. א. וו.

מיט דער דאָזיגער פראַגע האָבען מיר זיך בעשעפטיגט אין דעם פאָרוואָרט צו אונזער אויסגאַבע פון דער „הויפּט פּריווילעגיען זאַמלונג" און דער רוסיש-יודישער צייטשריפט: „יעווריעיסקאיא סטאַרינאַ".

דאָרט האָבען מיר אויספיהרליך בעוויזען, אַז גערעכט זענען די, וועלכע בעטראַכטען דעם דאָקומענט פאַר אַן עכטען און, אַז דער פעלשונג-חשד האָט קיין שום גרונט נישט. נישט דאָ איז אָבער דאָס אָרט דאָס אַלץ איבערצוחזר'ן.

אַ טאָג אין עליס איילאַנד

אויפ'ן בערימטען אינזעל פון טרערען

פון ל. מלאד

דאָס ערשטע, וואָס פעראינטערעסירט אין עליס-איילאַנד, צו וואָס דאָס אויג ווערט צוגעשמידט אין דער לאַנגער זאַל, אין וועלכען עס שטעהען אויסגעשטעלט אַרום צוויי צעהנדליג שרייב-טישען, ביוראָ-שענקעלעך, טעלעפאָנען, שרייב-מאַשינען.

פון די פּעקלעך ציימונגען, וואָס ליגען אויף די טישען, דערקענט מען גלייך, אַז דאָ זיצען פאָרשטעהער פון פערשידענע פעלקער און לשונות. אָט אין פּויליש, גריכיש, איטאַליעניש. אָט זענען פאָרשטעהער פון ווייטען אָריענט. די קאַלענדאַרס אויף די ווענד דערצעהלען אויך וועגען דעם, אַז דער גרויסער שמעלץ-טאָפּ — אַמעריקע, וואָס קוקט אַריין אין די פענסטער איבער דעם וואַסער דורך צוויי זייטען, ניו-יאָרק און ניו-דזשערסי, קען פון דעסטוועגען איינגאַנצען נישט איינשלינגען, פערשמעלצען דאָס פרעמד-שפּראַכיגע, קען נישט פערלענדען די מנהגים, די אייגענאַרטיגקייטען פון די פרעמד פעלקערדיגע קינדער; זייערע נאַציאָנאַלע אייגענשאַפטען, וואָס זיי ברענגען מיט זיך אין די בלעכענע, אין די הילצערנע קלימיקלעך.

און פּונקט ווי די קלימיקלעך, וואָס ליגען אָנגעוואָרפען דאָרט הינטער די גראַטעס רייסען זיך אַרויס מיט זייערע קאָלירען און סטילען פערשידען איינס פון אַנדערען, אַזוי זענען די טישען דאָ אין דער אינטערנאַציאָנאַלער שטוב דאָ ווייט איינער פון אַנדערען. כאָטש איין גרויסער ווילען, איין געפיהל פון רחמים האָט זיי אַלע דאָ צונויפגעפיהרט. אַלע האָבען איין ציל פאַר זיך: העלפען, ליינדערען די פּיין פון זייערע לאַנדסלייט, וועלכע דאַרפען אָפּקומען חבוט-הקבר דאָרט אין יענער זייט טיר, אין די גרויסע, טונקעלע קאָרידאָרען, צווישען אייזערנע שטאַנגען, פערצוימונגען און גראַטען...

העלפען אַנ'אימיגראַנט, אָפטמאָל מיט אַ גוט וואָרט, מיט אַנ'עצה, מיט אַ טרייסט, קען טאַקע נישט קיין פרעמדער, ווי נאָר דער וואָס פערשטעהט דעם וואַנדערערס לשון, וואָס האָט אַליין אין זיך אויסגעטראָגען דעם זעלבען גורל מיט אַ סך יאָהרען צוריק.

און דער אימיגראַנט, וואָס מען פערהאַלט, וואָס מען שיקט צוריק, אָדער מען שיקט אַרויס פון לאַנד — דער אַריינקומען אין לאַנד איז אַזוי נישט ווילענדיג, ווי דער אַרויסגעהן, מוז מען אַלץ דורכגעהן די שמאָלע פערצוימונגען אין עליס איילאַנד, פּונקט ווי מען פיהרט דורך אָקסען אין זייער לעצטען וועג צום שעכט-הויז, איינציגווייז, אין דער שורה. איינס הינטער דעם אַנדערען געהען זיי אַזוי, און דער בעאַמטער מיט אַ געהיימען צייכען פון קרייד שטעמפּעלט שוין זיין סימן אויף דער פּלייצע פון דעם דורכגעהענדיגען און אין דעם סימן ליגט שוין איינגעפּרעגט דער גורל...

און די „אינטערנאַציאָנאַלע שטוב" איז ווי דער גוטער מיגן, פאַר די דאָרט, וואָס קומען אָן, פאַר די דאָרט, וועלכע צאַפּלען זיך אונטער די בליקען פון די מלאכי חבלה....

נישט פאַרהאַן קיין לאַנד אין דער וועלט, וואָס זאָל איהר פאָלק נישט האָבען אין אַמעריקע, און אָט די „פעלקער" האָבען זיך זייערע אינסטיטוציעס, זייערע לאַנדשאַפט פעראיינען, און די פעראיינען טיילען פון זיך אויס קאָמיסיעס, וואָס זאָלען זיין ממונה אויף די, וועלכע קומען אַהער פון יענער זייט ים, דאַרפען די קאָמיסיעס אויפפּאַסען, אַז עס זאָל חלילה קיין שלעכטס נישט געטון ווערען צו זייערע אייגענע. די קאָמיסיעס האָבען דאָס די ביוראָס אין דעם גרויסען געמיינזאַמען זאַל אין עליס איילאַנד.

און די פאַרשטעהער, וואָס זיצען ביי זייערע שרייב-טישען, זענען אַזעלכע מילדע, אַזעלכע צוגעלאָזטע. מען וויגט זיך אין די שטוהלען, מען גענעצט צו ביסלעך, די שרייב-מאַשינען זענען איבערגעדעקט מיט שוואַרצע סטראַטענע קופּקעס — נישט דאָ, וואָס צו טון. אַמאָל, אַמאָל, ווען די עמיגראַציע האָט „געברענט" זענען זיי אַל עגעווען „ביזי", איז מען אַרומגעלאָפען, געשוועבט צווישען טישעל און טישעל, פון דעפּאַרטאַמענט צו דעפּאַרטאַמענט פון בעאַמטען צו בעאַמטען. היינט, ווען דער „יאַריד האָט זיך אָפּגעשטעלט", ווען די בענק, די שוואַרצע בענק, מיט די קאַלטע אייזערנע אַנלען-ווענטלעך, זענען צונויפגערוקט, ווען די אייזערנע ווייסע בעטלעך זענען אויפגעשטעלט, צוגעלייגט איינס צום אַנדערען — האָט מען דאָ אויך נישט, אין דער „שטוב" פון רחמים, קיין סך צו טון.

ביים אַריינגאַנג הענגט אַ גרויסער שוואַרצער ברעט מיט ווייסע בוכשטאַבען אויסגעצייכענט אַלע אינסטיטוציעס, וואָס זענען פערטרעטען אין דער דאָזיגער שטוב. איך לייען איבער: „קריסטליכע יונג-פרויען הילפס-פעראיין", „מיסיאָנערען היים", „ביי-בעל געזעלשאַפט", „מיסיאָנען געזעלשאַפט" און נאָך אַזעלכע פרומע און גאָטפאָרכטיגע פעראייניגען, וואָס דאַרפען מיט'ן צלם און מיט די אויגען גלייזעניש, מיט פרומען שפּרוך אויף די ליפּען העלפען, לינדערען די נויט פון די פערצאָגטע שעפעלעך, וועמען דער גורל האָט אַרויסגעריסען פון די ליבע פאָטערלענדער און אַהערגעבראַכט אין דער פרעמדער אַמעריקע.

ביים סאַמע אַריינגאַנג, האָרט ביי דער טיר געפינט זיך דער „טיש" פון דער יודישער אימיגראַנטען שוץ געזעלשאַפט. ווי אויף אַלע אַנדערע טישען, געפינט זיך דאָ אויך אַ קליין שילדעל אין ענגליש און אין יודיש „הייאַס" און איבער דעם, דער נאָמען פון פאָרטרעטער: מר. וויליאַם ניעכאַז.

נעבען זיין טיש, געפינט זיך אויך דער טיש פון יודישע קינדער און פרויען הילפס-אַראַסאָציע, אָבער די פאַרשטעהערין פון דאָרט איז אַזוי אָהן אַרבייט ווי די פאָרשטעהערינס פון אַנדערע „אַסאָסיאַציעס". איך האָב זיך צוגעקוקט און געזעהען, אַז דער איינציגער בעדוו, וואָס לעבט וואָס איז טעטיג אין דער דאָזיגער שטוב, איז די אָפּטיילונג פון „הייאַס".

מיר שמועס מיט ה' ניעכאַז איז יעדע ווילע איבערגעריסען געוואָרען דורך די פערשידענע אינטערעסאַנטע קרובים, וועלכע האָבען אויסגעווירקט אַ וויזיט אין עליס איילאַנד זיך צו זעהען מיט זייער נאָהענטע, וועמענס גורל עס ליגט איינגעהילט אין די נעבלען, קומען אַהער זיך דאָ אַנ'עצה צו האַלטען. דער „הייאַס"-בעאַמטער גיט זיי, נישט בלויז קיין עצות נאָר שטעלט זיך גלייך אין טעלעפאָנישע פערבינדונג מיט דעם, אָדער יענעם אָפּטיילונג, ווי זיי מעהרען זיך און פערשפּרייטען זיך. און עס לויפט אַרום ווי אַ מליץ יושר און זוכט אַרויסצורייסען דעם קרבן פון מקטרג'ס הענד.

די „הייאַס"-ביוראָ אין עליס איילאַנד איז נישט בלויז צו דינען מיט מאָמענטאַלע עצות, אָבער געבען יודישע צייטונגען צו לייענען דעם אימיגראַנט זי האָט פיל ברייטערע אויפגאַבען. אין קיין שום אַנדערען געזעץ איז נישט פאַרהאַן אַזוי פיל פּלאָנטער ווי אין אימיגראַציע-געזעץ. מען שיקט אַרויס מענשען פון לאַנד, נאָך דעם ווי זיי האָבען שוין אַפילו קינדער געבוירענע אַמעריקאַנער. די בעאַמטע פון אימיגראַציע - דעפּאַרטאַמענט זוכען אויס פערשידענע חטאים פאַר זייערע קרבנות. אָט דאָס אַלץ געהערט זיך אָן מיט עליס איילאַנד. די „הייאַס" מוז האַלטען אָפען דאָס אויג פאַר יודישע אַנגעלע גענהייטען.

עס קומט אַריין, אַ לוסטיגער בחור פון אַ יאָהר פופצעהן, זיינע אויגען דריקען אויס פרייד און דאַנקבאַרקייט צום „הייאַס"-פאָרשטעהער, ער רעדט אַ פיינעם ענגליש — דער שמייכעל הענגט אַרויס פון זיינע אויגען, כאָטש זיין פּנים איז נאָך נישט פריי פון טרויער. ער דאַנקט...

— מיט דעם יונגעל איז געווען אַ מאַדנער ענין — ערקלערט מיר דער פאָרשטעהער — מיט 6 יאָהר צוריק איז זיין מוטער געקומען צוזאַמען מיט איהם, דאַן אַ יונג קינד, צוליב דעם, וואָס זי האָט זיך געוואָלט איינבערענגען אַ שיפס-קאַרט אָדער אַ טייל פון דער שיפס-קאַרט, האָט זי איהר קינד פערשריבען פאַר אַ סך יונגער. איצט, אַז דער בחור האָט אָבער געדאַרפט מאַכען אַ לעבען, פערדינען, הייסט עס, איז ער געגאַנגען אַרבייטען, האָבען איהם די בעאַמטע געכאַפּט, ער מוז נאָך געהן אין שול ער איז נאָך נישט אַרויס פון שול-עלטער, דערפאַר דאַרף מען איהם מיט זיין מוטער צוריקשיקען.

והאו צוריקשיקען? אין וועלכער לאַנד? אין וועלכער היים? אַז אַלץ איז אונטער איהר חרוב געוואָרען! אָבער דאָס געזעץ ווייסט נישט פון סענטימענטען.

האָט די „הייאַס" אָנגעווענדעט אַלע מיטלען די גזירה צוריקצוהאַלטען און עס האָט נישט געהאָלפען. מען האָט שוין געבראַכט די מאַמען מיט דעם זוהן אין עליס איילאַנד, שוין געהאַלטען פערשפּאַרט, דער טאָג איז שוין בעשטימט געוואָרען, אַפילו דער נאָמען פון דער שיף.

אָבער די ביוראָ פון „הייאַס" אין עליס איילאַנד האָט נישט גערוהט. זי האָט גע'פּועל'ט, אַז דער בחור וואָס איז פריה אַרויס פון שול זאָל אונטערזוכט ווער'ען פון אַ דאָקטאָר, כדי ער זאָל פעסטשטעלען אויף זיין קערפּער, צי איז ער נישט עלטער ווי ער איז פערשריבען. נאָך אַ סך מיה איז עס געלונגען. די אָפיציעלע דאָקטוירים האָבען פעסטגעשטעלט זיין עלטער. עס איז איהם ערלויבט צו אַרבייטען און דערנעהרען זיין מאַמען און זיך אַליין, זיי זענען גערעטעוועט געוואָרען פון צוריקגעשיקט צו ווער'ען. איצט איז ער געקומען אין זיין נאָמען און אין נאָמען פון זיין מאַמען דאַנקען דעם „הייאַס" פאָרשטעהער פאַר דער אונערמידליכער אַרבייט לטובת זיי.

א צווייטער פאַל.

אַ יונגערמאַן וועלכער איז אומלעגאַל אַריין אין לאַנד. האָט זיך עטליכע יאָהר אַרומגעדרעהט אין קובאַ, פון דאָרט ביי דער גרעניץ, איז ער געכאַפּט געוואָרען. ברענגט מען איהם אין עליס איילאַנד; קיין סך צערעמאָניעס וועט מען מיט איהם נישט מאַכען. מען שיקט איהם צוריק אָבער וואוהין? דער פאָרשטעהער פון דער „הייאַס" קעמפט געגען וואָס קעמפט ער? געגען דעם וואָס מען שיקט איהם צוריק? ער ווייסט, אַז דאָס איז אוממעגליך אויסצוקעמפען; פאַר די, וועלכע זענען אומלעגאַל אַריינגעקומען. איז קיין שום רחמים נישט פאַרהאַן. סיידען?.. יאָ, סיידען מען קען נישט אויסגעפינען צו וואָס פאַר אַ לאַנד ער געהערט. רוסישע אומלעגאַלע אימיגראַנטען קען מען נישט אַרויסשיקען, ווייל... ווייל אַמעריקע האָט נאָך רוס לאַנד נישט „אַנערקענט" און האָט במילא נישט דאָס רעכט אַרויסצושיקען רוסישע אימיגראַנטען, ווייל זי ווייסט נישט, וואו זיי צו שיקען, וואָרום אַ לאַנד וואָס זי האָט נאָך נישט אַנערקענט, עקזיסטירט דאָך פאַר איהר נישט. ווי-זשע וועט זי שיקען די אימיגראַנטען אין אַ לאַנד אַריין וואָס עקזיסטירט נישט?

הויבט זיך אָן אַ דינגעניש און אויפוויזעניש; מען ווענדעט זיך צום העכערען געריכט. מען גיט פייף אויג די בעאַמטע און מען קעמפט מיט געזעצליכע מיטלען נישט בלויז מיט שתדלנות. ענדליך די „הייאַס" זיגט. דעם יונגען מאַן וועט מען שיקען נאָר קיין קובאַ.

מיין באבע דערצעהלט...

(א מעשה) — פון אימ"ן

דער שטייגער פון מיין באבע רחל'עס דערצעהלען איז געווען אזא:

פאר דעם דערצעהלען פון א מעשה'לע, האט זי תמיד געהאט עטליכע מוסר - ווערטער, אביסעל שטראף-רייד פאר די קינדערלעך.

דאס מאל האט זי אזוי געזאגט:

„מיינע טייערע קינדערלעך, די שווארץ-אפלען פון מיינע אויגען. אויב איהר וועט מיר צוזאגען צו זיין גוט און פרום, וועל איך אייך דערצעהלען די מעשה פון „שעהן רחל'לע" און די גרויסע נסים, וואס מיט איהר איז געשעהען" — — — און זי האט אנגעהויבען.

— — — — — — — — — —

איך ווייס נישט וואו דאס האט זיך געטראפען און ווען דאס האט זיך געטראפען. איך ווייס נאר, אז די מעשה האט זיך געטראפען און, אז זי איז אמת.

דערצעהלט האט זי דער גרויסער רבי ר' סענדערל — זכותו יגן עלינו — ער אליין האט געקאנט די גאנצע מעשה און די משפחה פון „שעהן רחל'ע" און איהם מעג מען גלויבען.

געטראפען האט זיך די מעשה ערגעץ-וואו אין א גרויסען דארף, וואו זייער הייליגע מאטראנע שטעהט אוועקגעשטעלט אויסגעהאקט אינגאנצען פון גין-גאלד און א קרוין' פון לויטער'ע דימאנטען בעשטראהלט איהר קאפ.

דער דאזיגער ארט איז דערום פאר זיי א הייליגער, אהין זענען עולי-רגל טויזענדער פרומע, גלויביגע, מתפלל זיין.

פארהאן אין דעם ארט א סך קלויסטערס און פיל צלמים — און פארהאן א בעזונדער גרויסער קלויסטער פאר נאנעס (מאנאשקעס).

דא אין דעם קלויסטער הויבט זיך אן אונזער מעשה.

— — — — — — — — — —

אין היגעבענדיגען דארף, כמעט דריי תחום שבת פון דער הייליגער, האט געוואוינט א יוד, אן ארענדאר.

א יוד א פראסטער, אן ערליכער, א פרומער.

געהאט האט דער יוד א בת יחידה'לע, א געראטענע, א פרומע, א צניעה'דיגע, א שעהנע, מען האט זי גערופען „שעהן רחל'ע".

א משונה מיידעל געווען.

און לייכט די לבנה העל און זילבערדיג אין אנהויב פון חודש, שטעהט „שעהן רחל'ע" אין גארטען פון איהר הייזעל און טאנצט און עס לייכט איהר צורה זילבערדיג ווי א לבנה.

און פינקלען מיליאנען. מיליאסען שטערען — טאנצט שעהן רחל'ע אין גארטען און זינגט דערביי אזוי הארציגע פרעהליכע לידער, אז עס דאכט זיך אויס, די גאנצע וועלט פרעהט זיך, פייגעלעך פליהען ארויס פון זייערע נעסטען און זינגען מיט ווי משוררים ביי א גרויסען חזן.

נאר, העט ווייט פון דארף איז פארהאן א פריץ, א גראף, ער האט די ממשלה, ער איז דער שררה, איבער טויט און לעבען פון דעם גאנצען ארום, אינער אלעמען, וואס וואוינען דארט. אלע זענען זיינע אונטערטעניגע קנעכט. אפילו דער ארענדאר, אפילו שעהן רחל'ע. ער איז דער געוועלטיגער.

איז'ן — איז דער פריץ — אפילו א בייזער א שטרענגער, אבער, געוועלטיגען — געוועלטיגט ער — מיט חסד, מיט גערעכטיגקייט...

אלע איינוואוינער פון דארף ווייסען דאס, אלעמען איז דאס בעקאנט.

— — — — — — — — — —

און דער פריץ האט א זוהן.

א יונגער פאניטש, ווי אלע פאניטשעס, א פערשארטער, א ווילדער און רייט ער דורך מיט זיין פערדעל פאר דעם ארענדארס גארטען און זעהט שעהן רחל'ע טאנצען, און זעהט איהר ליכטיגע צורה. — — — — און הערט שעהן רחל'ע זינגען און הערט איהר זיסע שטים. שטייגט ער אראפ פון פערד, בינדט עס צו צום פלויט און שטעלט זיך אוועק פאר שעהן רחל'ע.

דערשראקט זיך שעהן רחל'ע, ווערט בלאס ווי מארמאר, איהרע אויגען גלאצען צו דער לייכטענדיגער לבנה. — זעהט עס דער יונגער פריץ, פעשטעהט ער, אז שעהן רחל'ע האט זיך פאר איהם דערשראקען. גלעט ער איהר בלייכען פנים. ער זאגט איהר: „שרעק זיך נישט שעהן רחל'ע, עס וועט דיר חלילה קיין בייז נישט געשעהען" — און נאך א ווייל זאגט ער:

„ווייסט שעהן רחל'ע, אז דו ביסט אזוי שעהן ווי יענע מאטראנע, די הייליגע, וואס שטעהט אוועקגעשטעלט אין גינגאלד אין צווייטען דארף און איך וויל קרוינען מיט טויזענד גאלד-זונען דיין מאטראנען-קאפ... צי ווייסטו"?

שטעהט שעהן רחל'ע דערשראקען, פערשטעהט נישט, וואס ער רעדט, פערשטעהט נישט זיינע רייד — זי שטעהט ווי א מארמארנע פיגור און קוקט אין זילבער פון דער לבנה.

נעהמט זי דער יונגער פריץ אן ביי דער האנד און פיהרט זי — געהט שעהן רחל'ע; פיהרט ער זי און פיהרט, איבער גרינע פעלדער, איבער א קליינעם וועלדעל, געהט שעהן רחל'ע און די לבנה שפאנט נאך שעהן רחל'ע. און קומט ער צו א שמאלען סטרומי-אוועדס ביז 4 א זייגער פארטאג און דאס פערד פערגעסען, דאס פערד נישט מיטגענומען....

נעהמט ער שעהן רחל'ע אויף זיינע הענד און טראגט זי אריבער דאס וואסערל.

און שעהן רחל'ע ווייסט נישט, וואס מיט איהר טוט זיך, שעהן רחל'ע איז פערטאמעלט, פערחלש'ט — — —

ווען שעהן רחל'ע איז דערוואכט, האט זי זיך דערזעהען אין א חדר מיוחד, א נאנע איז נעבען איהר בעט געזעסען און האט מיט א הארציגקייט געזאגט:

„א גוטען מארגען, פריד צו דיר שעהן רחל'ע"! רחל'ע איז געווען אין נאנען-קלויסטער.

— — — — — — — — — —

די באבע האט א ווייל אפגערוהט, בעטראכט די צורה'לעך פון די קינדערלעך און האט אנגעהויבען ווייטער דערצעהלען.

שעהן רחל'ע איז אין קלויסטער פערבליבען געלערענט זייערע תפילות, געגעסען זייערע מאכלים אבער אין הארצען איז געווען פערבארגען אן'אומעט א מורא'דיגער אומעט.... זי האט קיינעמען דערפון נישט [illegible] נישט געפלעקט, נאר אין מינוטען ווען קיינער איז נישט געווען ארום איהר, האט זי אויסגעוויינט באכען טרעהרען.

און א יעדען אוונד איז דער יונגער פריץ געקומען צו רייטען אויף זיין פערד. אין גארטען פון קלויסטער האט ער מיט איהר אין די לבנה נעכט ארומשפאצירט, איינגערוימט איהר זיסע סודות אין אויער. אבער שעהן רחל'ע איז געווען ענטשוויגען. זי האט קיין ווארט נישט גערעדט, איהרע אויגען האבען געהאפט אויף דער לבנה.

און איין מאל, איין און איינציג מאל, האט זי צו איהם געזאגט:

„ברענג מיך צוריק צו מיין ליבען פאטער, צו מיין גאט און מיין גלויבען. עס בענקט זיך מיר אזוי זעהר, אזוי זעהר".

דער יונגער פריץ האט שמייכלדיג געזאגט: „ניין, מאטראנע, מיינע וועסטו זיין"...

— — — — — — — — — —

אין א ווינטערדיגער לבנה-נאכט איז עס געשעהען.

ווען די נאנעס זענען דערוואכט פון שלאף און זענען אריין אין קלויסטער אפ'כטען זייערע מארגען-תפילות — האט מען דערזעהען, אז שעהן רחל'ע איז נישטא.

מען האט זי אנגעהויבען זוכען.

אין איהר צימער האט מען אנגעטראפען איהרע נאנען-קליידער. דער צלם און דאס געבעט-ביכעל איז געלעגען אויף דער פאליצע.

און עטליכע ווערטער אויף א צעטעל איז געווען אנגעשריבען:

„זוכט מיך נישט, איהר וועט מיך מעהר נישט געפונען. איך בין א יודישע הייליגע און קאן נישט דינען קיין פרעמדע אפגעטער".

— — — — — — — — — —

אין גאנצען דארף האט מען עס באלד געוואוסט די קלויסטער-גלעקער האבען עס אויסגעקלינגען. שעהן רחל'ע האט בעליידיגט די אמונה, זי איז פון די קלויסטער מויערן אנטלאפען.

רייטער זענען זיך צולאפען אין אלע ענדעו זר־

(ווייטער זעה 14. זייט).

פון יודישען הומאר-אוצר

פון דער איבערגעבליבענער זאמלונג פון אונזער פערשטארבענעם מיטארבייטער שר של אש

כשר און טרפה

א יודענע איז געקומען צום רב פרעגען א שאלה:

— רבי מיין זוהנס יארמילקע איז אריינגעפאלען אין א פליישיגען טעפעל מיט געקעכטס, צי איז די געקעכטס כשר?

— סתם א יארמילקע איז כשר.

— רבי, די יארמילקע איז געווען איינגעריכט אין מיסט.

— סתם מיסט איז כשר.

— רבי, מיין זוהן האט א פארך נישט פאר־איך געדאכט און איך שמיר איהם מיט פוטער האב איך מורא טאמער האט זיך די יארמעלקע איינגעשמירט אין פוטער.

— פוטער, — האט זיך דער רב אנגערופען, פוטער איז — טריפה...

גענוג צייט

א ישובה'ניק איז געקומען צו זיך אין שטוב, הערט ער ווי דער מלמד לערנט זיין זוהן קדיש זאגען.

— עס ווערט מיר פער'מיאוסט ס'לעבען, אז איך הער ווי די לערנסט מיין זוהן קדיש זאגען — האט דער ישובה'ניק צום מלמד געזאגט.

— זייט רוהיג — האט איהם דער מלמד געענטפערט — ביז דיין זוהן וועט זיך אויסלערנען קדיש זאגען, וועט דיר נאך פער'מיאוס'ט ווערען דאס לעבען...

זיין געשעפט

אן'ארימאן איז אריין צו א נגיד נאך א נדבה, האט צו איהם דער נגיד געזאגט:

— איצט האב איך קיין צייט נישט, איך בין שטארק פערנומען אין מיינע געשעפטען.

— איך בין איך צו דיר געשעפטליך געקומען — האט דער ארימאן געזאגט.

— וועגען געשעפט? האט זיך געוואונדערט דער נגיד — דו געהסט דאך איבער די הייזער בעטען נדבות?

— יא, — האט דער ארימאן געענטפערט — דאס איז מיין געשעפט.

אויפגעהלערט

א בחור פון רייכע עלטערען, וואס האט ליב געהאט צו לעבען א גוטען טאג און ער האט זיך איהם אויסגעשעפט אלע קוועלען, וואו צו נעהמען פרישגעלד, האט קיין בעטערען אויסוועג נישט געפינען פאר זיך, ווי צו טון א רייכען שידוך און ווערען א סוחר. האט זיך דער אלטער טאטע זעהר דערפרייט, סוף-כל-סוף איז דאך דער זוהן געקומען צום ריכטיגען שכל און וויל ווער'ען א מענש מיט מענשען גלייך.

ס'איז גאר קיין לאנגע צייט נישט אריבער נאך דער חתונה און דער סאל'ידער זוהן האט זיך ווידער בעוויזען צום פאטער וועגען אביסעל „ממתקים", האט זיך דער אלטער שטארק פערוואונדערט:

— געלד ביזטו שוין ווידער געקומען בעטען, געוויס לאכסטו פון מיר — האט דער פאטער געזאגט — וואו איז דאס דיין גרויסער נדן, וואס דיין ווייב האט דיר געגעבען?

— איך האב שוין אפילו איין גראשען אויך נישט.

— פון דרייסיג טויזענד?

— יא....

— ווי אזוי קאן דאס זיין? באמיר זאגען, אז פינף טויזענד איז דיר אוועקגעגאנגען אויף צו בעצאהלען אלטע חובות, פינף טויזענד אויף א דירה און איינריכטונג נאך פינף טויזענד אויף זאכען, וואס איך וויל גאר נישט וויסען, איז וואו איז דאס איבעריגע? —

— טאטע, האט זיך דער זוהן אויסגעלייכט און געענטפערט, און געשעפטען האב איך גאר נישט געפיהרט ?...

—):o:(—

פון איוב

פון הרב י. ל. זלאטניק

כ"ד

1. פארוואס האט בעשטימטע צייטען
גאט פאר זיין משפט נישט אויסגעזעצט?
און אפילו די, וואס קאנען איהם
האבען זיין יום-הדין נישט געזעהען!

2. די מעכטיגע
רוקען גרעניצען איבער,
גזל'ען צו סטאדעס שאף
און פאשען זיי עפענטליך
אהן שאנד און אהן מורא.

3. זיי בעהמען צו דעם אייזעל פונ'ם יתום
און דעם אקס פון דער אלמנה
פערהאלטען זיי פאר א משכון.

4. די ארימע האבען מורא
זיך אויפ'ן וועג צו בעוויזען,
די שוואכע מוזען זיך אויסבעהאלטען.

5. ווי די ווילדע אייזלען
געהען זיי ארויס אין דער מדבר
צו זייער ארבייט —
שפייז צו זוכען!
די וויסטעניש איז דאס ארט פאר זיי,
וואו ברויט צו געפינען פאר זייערע קינדער.

6. זיי שניידען —
אבער אין פרעמדע פעלדער!
זיי קלויבען טרויבען —
אבער דער גארטען געהער שוין נישט צו זיי,
ער איז דעם רשע'ס!

7. זיי נעכטיגען אהן א קלייד,
האבען נישט מיט וואס זיך צוצודעקען אין
דער קעלט.

8. פון דעם שטראם פון די בערגער
ווערען זיי דורכגענעצט.
און היימלאז אהן א דאך,
טוליען זיי זיך צו די פעלזען.

9. מ'גזל'ט אוועק א יתום
פון דער מוטער'ס ברוסט,
פון דעם ארימאנס פלייצעס ארונטער
נעהמט מען ס'מלבוש פאר א משכון

10. נאקעט, אהן א קלייד,
געהט ער ארום.
ער שלעפט בינטלעך תבואה,
דאך בלייבט ער הונגעריג.

11. אייל פרעסט ער אויס—אבער פאר [illegible]עמד'ע!
ער טרעט וויין אין א קעלטער, און בלייבט
דורשטיק.

12. אין א שטאט פיל מיט מענשען,
הילפלאז קרעכצען, זיפצען זיי,
צום הימעל געהט ס'געשריי
פון טויט - פערמאטערטע,
און איהר זאגט נאך אלץ:
גאט און זיין משפט איז גערעכט,
ער וועט קיין עוולה נישט טון!

13. פארהאנען אויך די
וואס בונטעווען זיך געגען ליכט,
האבען עס פיינד און פערדאמען עס,
ווילען נישט קאנען זיינע וועגען,
קיינמאל נישט געזעסען אין זיינע שטעגען.

14. איידער ס'ווערט טאג
שטעהט אויף דער רוצח.
ר'הרג'עט דעם ארימען, דעם שוצלאזען,
בייזאכט בעווייזט זיך אויך דער גנב

15. אויף דאס אויג פונ'ם נואף
ווארט פאר דער אוונד-פינסטערניש,
ער וויל דאס קיין אויג זאל איהם נישט זעהן,
ער פער'שטעלט זיך מ'זאל איהם נישט דער־
קאנען.

16. אנ'אנדערער
גראבט אונטער הייזער אין דער פינסטערניש,
בייטאג ליגען זיי בעהאלטען, ווי פער'חתמ'ט.
זיי ווייסען נישט ווי ליכט זעהט אויס.

17. דער מארגען שרעקט זיי
ווי טויט - שאטענס,
דערקאנט צו ווער'ען
איז ביי זיי טויט-שרעק!

18. איהר זאגט:
דער רשע איז גרינג אויפ'ן וואסער,
ס'פערשלעפט איהם, ס'וואשט איהם אוועק,
זיין פעלד איז פערשאלטען,
צו קיין ווינגארטען וועט זיין וועג נישט
פיהרען.

19. ווי א חתימה, א היץ גזל'ט אוועק
שניי - וואסער,
אזוי [illegible] ס'קבר דעם זינדיגען פערכאפען

20. ס'לייב וואס האט איהם געטראגען
וועט איהם פערגעסען....
ר'וועט זיין א זיס מאכל, א מערן פאר די
ווערים.....
ס'וועט פון איהם קיין זכר נישט בלייבען...
ווי א בוים וועט אומרעכט צובראכען ווער'ען...

21. ווייל ער האט צובראכען די עקרה —
הילפלאז אהן קינדער,
שוצלאז אהן א מאן.
און בעהאנדעלט שלעכט די אלמנה —

22. איך זעה אבער —
גאט טראגט מיט זיין כוח
דעם שטארקען, דעם בעל-גוף.
ער שטעהט אויף פון א קרענק
פון וועלכער ר'האט אליין נישט געגלויבט
ארויסצוקומען לעבעדיג.

23. גאט גיט איהם
ער זאל זיך קאנען פיהלען זיכער,
און ער פערלאזט זיך דערויף!
גאטס אויגען וואכען אויף זיינע וועגען
און היטען איהם.

24. ער איז דערהויבען —
און נאך א קורצער קרענק
אהן פערשלעפטע יסורים
שטארבט ער אוועק.

25. ווען ער פאלט —
ווערט ער, ווי אלע מענשען,
צו זיינע עלטערען איינגעזאמעלט
רייפערהייט און מיט אמאל
ווערט ער אפגעשניטען
ווי דער קאפ פון א פארטיגער תבואה-זאנג.

26. אויב ס'איז נישט אזוי —
זאל ווער קומען מ'יר אפלייקענען
און זאל ער צונישט מאכען
מיינע ווערטער.

גראָד ווי יוסף הצדיק...

(פון דער סעריע: „מעבשעז פון א גאנב'ע יאהר")

פון יוסף זעלקאוויטש

שבת נאָכמיטאָג, גאַטס וועלט רוהט זיך אוֹיס, גלייכט זיך אויס די ביינער נאָך דער אָפּגעהאָרעוועטער וואָך, דער מאַרק שלאָפט דעם שבת־נאָכמיטאָג שלאָף און ר' לייזער'ס חברה־שטיבל פוסטעוועט און באָדט אויס זיין טונקעלקייט אין דער זון, וואָס וואַרפט זיך אַריין זשעמניע־וויז דורך דער אָפענער טיר.

ר' לייזער האָט מיט אַ געניץ זיך אויפגעכאַפּט פון זיין נאָכמיטאָג־דרעמעל און דערמאָנט זיך, אַז היינט דאַרף דאָס משה אָנהויבן לערנען פּרק מיט'ן עולם, האָטשפּאַר גרויס צופרידענהייט אריינגעשטעקט אַ האַנד אין די האָריגע ברוסט אַריין און אָנגעהויבן איהר קראַצן פון אַלע זייטען, ער האָט צוזעקנעפּעלט די גאַטקעס און זיך אַרויסגעהויבן פון בעט אַרויס. נאָר אַריבערוואַרפענדיג אַ בליק צום צווייטען בעט אין וועלכען ס'איז געלעגען זיסע מיט אַ צעיורענעם גוידער ביז העט אַראָפּ צום אויסשניט פון די צולאָזענע ברוסטען, האָט ער אין בעט דערפיהלט אַ טעם פון פעלאיילעצטען טשאָלענט און פון נישט רעכט פאַרדייעטע ציבעלעס די איבעלדיגע געפיהלען זיינע האָט ער באַלד אויסגעלאָדענט פון זיך מיט אַ טיפען גרעפּס, וועלכען ער האָט אָן פאַרוואָס געלאָזט גלאַט אַזוי אין דער וועלט אַריין. אין אַ מינוט שפּעטער האָט ער זיינע פיס, דריקאַנטיגע און שוועריע, ווי די פּרעס־אייזענס אַריינגעשטעקט אין די כראָמאָווע שטיוועל אַריין און מיט אַ וויגענדיג גענגעל געגאַנגען אין חברה אַריין.

בּיסלעכווייז און איינציגווייז זענען זיך צוזאַמענגעקומען די איבעריגע קצבים, חברה־לייט יעדער מיט זיין שלוקערץ, יעדער מיט זיין גרעפּס, איז אַזוי אַרום דער טונקעלעריח פון פוסטען חברה־שטיבל געוואָרען אויסגעמישט מיט די ריחות פון שלעכט פערדייעטע טשאָלענטער, פון שווייס פון קצבישע הויטען און פון זייערע יוכטאָווע־שטיוועל, אויסגעשמירטע פּריש, לכּבוד שבת מיט ריצינאייל צי מיט טראָן.

האָבען זיי זיך צוזעצט, ווי די קלעצער שווערע און האָמעטנע אַרום דעם לאַנגען, דעמבענעם טיש. איינער ווי איינער שווער באַבערדעלט און גראָב בעוואָרטעט, ווי עס פּאַסט פאַר גאָטס פּראָסטע און היימישע יודען.

ר' זאַנוועל האָט פון טיפעניש פון איינע אַ הויזנקעשענע אַרויסבעקומען, די אַלטע, אָפּגעבליאַקעוועטע האָרענע טאַבאַק־פּושקע, געעפענט דעם דעקעל מיט אַ קנאַל, ווי פון אַ הוילען געשריי אין אַ ליידיגען פאַס אַריין און דערלאַנגט דעם עולם צו שמעק־טאַבאַק.

פערנומען אין ביסן, אין „לישועתך קויתך" און אין ווינשעווען זיך, איז אַריינגעקומען משה. משה אין זיידענעם שלאָפּראָקל, אינ'ם סאַמעטענעם קאַפּעל, פון וועלכען עס האָבען אַרויסגעהאַנגען צוויי שוואַרצע, געקרויזטע פּאות, ווי די טראָלדוען, וואָס הענגען נאָך פון יום־כּפּור'דיגען פּרוכת.

עולם האָט זיך געגעבען אַ כאַפּ־אויף פון די ערטער, ווי זיי פלעגען דאָס טון יעדעס מאָל, בעת דער אַלטער ר' פייוויש פלעגט אַריינקומען נאָר בעמערקענדיג דעם טעות, וואָס זיי האָבען געהאַט זענען זיי געבליבען אין אַ פערלעגענעם נישט־אַהין און נישט־אַהער.

דער אויבנאָן פונ'ם לאַנגען, דעמבענעם טיש איז געווען פריי. משה האָט זיך אַוועקגעזעצט.

נאָך קיינמאָל נישט געפּרובט לערנען מיט אַנ'עולם, נאָך קיינמאָל נישט געפּרובט מסביר צו זיין פאַר וועמען אַנ'ענין, איז ער געבליבען אַ דערשראָקענער און מיט אַ נישט־דרייסטקייט אָנגעהויבען.

אַלע אויגען האָבען אויף איהם געקוקט, אַלע אויגען האָבען איהם געבויערט, און אַלע אויערען אויפגעשטעלט גרייט איהם אויסצוהערען. ער האָט זיך פּערלוירען און טאַקי צוליב דער פּערלוירענקייט זיינע, האָט ער צוריקגעפינען די פאַנטאַזיע, וועלכע האָט איהם פונ'ם חטא אָן געהאַט פּערלאָזט:

— זאָגט די משנה: איזהו גבור — הכּובש את יצרו — ווייסט איהר רבותי, ווען מען קען אָנרופען „גבּור"? — אוי, נישט דעם, רבותי, וואָס קען איינער אַליין אַנ'אָקס בינדען און אויך נישט דער, וואָס קען אַנ'אָפּגעשינדענע דקה אויפהענגען איינער אַליין אויפ'ן האָקען — ניין, רבותי, נישט קיינעם, מעג ער בעווייזען די גרעסטע גבורות, קען מען איהם נישט רופען „גבור" — „גבור" קען מען נאָר אָנרופען דעם, וואָס האָט כּוח מנצח צו זיין דעם יצר־הרע...

דער עולם האָט שטילערהייט מסכּים געווען מיט איהם, ווער מיט אַ שאָקעל פון קאָפּ און ווער מיט אַזאַ מין הסכּמה־היסטעלע, די הסכּמה'לעך, זענען אויך געוואָרען מיט שטילע זיפצעלעך און האַציגע זיפצעלעך; יעדער איינער האָט עפּעס געהאַט אויפ'ן האַרצען און יעדער איינער וואָלט געוואָלט עפּעס צו דערציילען וועגען זיין נישט־גבורות'דיגקייט לגבי דעם יצר־הרע און אין דעם שטילען חשבון־הנפש, וואָס זיי האָבען געמאַכט, האָבען זיי נישט בעמערקט משה'ס פּלוצלינגע רויט־ווערען.

גראָד, ווי דער גאַנצער עולם, האָט ער זיך אויך דערמאָנט אָן זיין שוואַכקייט און אין דעם דמיון זיינעם האָט ער נאָכאַמאָל געזעהען דעם גאַנצען קאַמף, וועלכען עס האָבען צוליב איהם געפיהרט דער יצר־טוב מיט'ן יצר־הרע. און זיינע אויערן האָבען נאָכאַמאָל, ווי אַ ווייטע עכאָ אויפגעקלונגען די ווערטער, וועלכע דער יצר־טוב האָט אין איהם אַריינגערעדט:

— אַנטלויף, משה, אַנטלויף, יש קונה עולמו בשעה אחת פאַרוואָס איז ער דעמאָלט נישט אַנטלאָפען? ער האָט געהאַט אַזאַ גוטען צוהעלפער אין דעם קאַמף ווי דעם יצר־טוב פאַרוואָס האָט ער זיך געלאָזט מנצח זיין?

אין דעם געווימעל פון זיינע געדאַנקען, אין דער זעהונג פון זיין דמיון, האָט ער דערוויל פערגעסען, אַז דאָ וואַרט אויף איהם אַנ'עולם מענשען, אַז דאָס קוקט איהם יעדער אין מויל אַריין, אַז דאָ איז ער אַשר נאָך מעהר אויסגעשטעלט לפני קהל ועדה, ווי ביים רב, אַז דאָ קען אפשר פאַלען אַ קלאָציגע קשיא, וועלכע ער וועט, זייענדיג פערנומען מיט זיינע דמיונות, נישט וויסען צו פערענטפערען און אָט איז די קשיא פּלוצלונג געפאַלען, געפאַלען קלאָציג שווער און האָמעטנע, ווי שווער איז האָמעטנע עס איז געווען איהר פרעגער:

— אויב קיין שום מענש קען מען נישט אָנרופען „גבור", טאָ, פאַרוואָס האָט מען שמשונ'ען יאָ גערופען „גבור", שמשון הגבור?

אַ וואַגיקע איז די קשיא געווען און אַ גוט פערמאָסטענע: פאַרוואָס טאַקע האָט מען איהם גערופען גבור, צי האָט ער דען מנצח געווען דעם יצר־הרע אין זיין שפּיל מיט דלילה'ן?...

דאָך די עצם קשיא, ווי שווער און וואַגיק זי האָט נישט געזאָלט זיין, איז איהם געווען, ווי אַ תירוץ אויף זיינע מחשבות:

„אַהאַ, זעהסטו שוין, דו ווייסט דערויף, וואָס דו האָסט נישט געקענט מנצח זיין דיין יצר־הרע — עפּעס גרעסערס פאַר דיר האָט אויך נישט געקענט! אפילו שמשון, אַ שופט ביי יודען האָט עס נישט געקענט בעווייזען!...

דער קשיא־פרעגער האָט אָבער געמוזט זיין תירוץ בעקומען און משה האָט איהם געענטפערט מיט אַ דוחק־תירוץ, אַז דאָס האָט מען איהם אַזוי גערופען על שם סופו, ווייל סוף כּל סוף האָט ער דאָך מנצח געווען דעם יצר־הרע.

דער פרעגער וואָלט זיך אפשר שוין געלאָזט בעגנוגענען מיט דעם דוחק־תירוץ, איז ווידער פון צווייטען זייט טיש געפאַלען אַ נייע קשיא:

— און פאַרוואָס האָט מען יוסף הצדיק נישט גערופען „גבור" — ער האָט דאָך יאָ שוין מנצח געווען דעם יצר־הרע?...

אין דעם אויסזוכען אַ תירוץ אויף דער פרישע קשיא, האָט זיך איהם דערוויל די פאַנטאַזיע צעשפּילט און האָט איהם אַוועקגעטראָגען, אַזוי צו זאָגען, אויפ'ן אָרט פון געשעהעניש — צו זליכה'ן אין שטוב אַריין.

אַ זומערדיגער בין־השמשות, דורכן אָפענעם פענסטער אין גאָרטען אַריין גיסען זיך אַריין ריחות פון רויזען און פון אַלערליי פּירות. אַ הימעל־בעט, בעצירט און בעהאַנגען מיט בלויע, זיידענע פאָרהאַנגען, בעפּוצט מיט גאָלד און מיט פּורפּור. אינ'ם בעט ליגט האַלב אַנגעלעהנט זליכה, שיין און שמעקענדיג, ווי אַ יונגע טויב, אויסגעבאָדען אין אַ בשמים־וואַנע. די בריסטען אויפגערעקט, דאָס לייב איהרס ציטערט אין תּאווה־פיבער צו יוסף'ן. פּלוצלונג עפענט זיך די טיר און מיט לייכטע טריט שאַרט זיך אַריין יוסף, נאָך וואָס איז ער אַריינגעקומען? וואָס האָט ער בין־השמשות געהאַט צו זוכען ביי זליכה'ן אין שלאָפצימער? — יש אומרים, טייל זאָגען, ער איז אַריינגעקומען טון עפּעס אַנ'אַרבייט, ווי אין פּסוק שטייט: „לעשות מלאכתו" — מלאכתו ממש, און טייל זאָגען, ער איז פּשוט אין פּראָסט אַריינגעקומען זינדיגען מיט זליכה'ן...

זליכה דערזעהט איהם. אַ פייער צוצינדט איהר ענטבלויזטען קערפּער און אַ רויטקייט בעגיסט איהם... זי פערדעקט נישט די ענטבלויזטע טיילען... פאַר שרעק און פאַר תּאווה קלאַפּט איהר אַ צאָהן אָן אַ צאָהן. זי קען דאָס צאָהן־געקלונגעריי נישט פערהאַלטען...

יוסף וואַרפט אויף איהר פייערדיגע בליקען, פון פערלעגענהייט דערפון וואָס איהר קערפּער איז האַלב אויפגעדעקט, נעהמט ער זיך קווייזלען אַ פּאה... די בליקען אָבער קען ער פון איהר נישט אָפּרייסען...

זליכה קען די בליקען זיינע נישט אויסהאַלטען, זי מאַכט זיך אַ האַרץ, זי רופט איהם:

— יוסף, כ'בעט דיך, שייל מיר אָפּ אַנ'אתרוג און דערלאַנג מיר, כ'ווער פערברענט פאַר דורשט...

יוסף דערלאַנגט איהר, זי בעמערקט נישט דעם אתרוג; איהם, יוסף'ן עסט זי... מיט די אויגען עסט זי איהם...

— פאַרוואָס, נעהמסטו נישט דעם אתרוג, כ'האָב איהם פאַר דיר אָפּגעשיילט?!

זי הערט איהם נישט, זי איז פערש'כּור'ט פון זיין אָטעם, וועלכער הויכט איהר אין אויער אַריין...

יוסף'ן ווערט דאָס קול אונטערגעהאַקט און ער הויבט אָן צו טאַמלען:

— האָסט דאָך געזאָגט, האַריבטע, אַז דורשטיג ביזטו... אַנ'אתרוג האָסטו בעפוילען אָפּצושיילען!..

— איך בין דורשטיג? נו, יאָ, אַוודאי, מיין נשמה... מיין האַרץ און מיין גאַנץ לייב איז אויסגעפּילט מיט דורשט צו דיר!...

— מען טאָר נישט, האַריבטע, מען טאָר אַזוי נישט ריידען, עס קען מיין האַר פּוטיפרע אַריינקומען... מען טאָר נישט און איך... איך האָב אַנ'אתרוג אָפּגעשיילט....

— אַנ'אתרוג?.. אָפּגעשיילט?... — ניין, דו, אתרוג מיינער, דו! — דו שייל זיך אויס פון דיינע בגדים, בלייב פאַר מיר אַ נאַקעטער און זאָרג מיינע אויגען זיך קוויקען מיט דעם מאַרמאָר־ווייס פון דיין קערפּער... און מיין האַרץ זאָל זיך בערוהיגען אין דיינע אָרעמס....

עס שטרעקען זיך צו איהם אויס צוויי פערדיגע, תּאווה'דיגע הענד, זיי ציהען איהם צו, צו די ענטבלויזטע ברוסטען... פון הינטער די אָרעמס, פון גאַנצען קערפּער איהרען שלאָגט אַ שוויס... אַ שוויס געמישט מיט קטורת־בשמים... עס ווערט איהם אַנגסטיג, עס ווערט איהם הייס... ער וואַרפט פון זיך אַראָפּ די מלבושים... ער קען דעם נסיון נישט גובר זיין... אָט שטייט ער שוין כּמעט אַ נאַקעטער... און דאָ געשעהט עס:

עס עפענט זיך פּלוצלונג די טיר און עס קומט אַריין....

נישט פּוטיפרע, דער מאַן, וועמענס אַריינקום עס קען זיין בערעכטיגט און פערשטענדליך — פון דעם בין־השמשות שיילט זיך גאָר אַרויס די געשטאַלט פון זיין פאָטער יעקב... יעקב אבינו מיט דערצאָרענטען בליק, וועלכער קוקט אויף איהם אַזוי שטרענג, אַזוי בייז,... יוסף דערשרעקט זיך, ער אַנטלויפט און לאָזט איבער ביי איהר זיינע בגדים און....

אָט איז דאָך דער תירוץ:

— ניין, יוסף'ן קען מען נישט רופען „גבור", יוסף האָט דאָך מיט'ן אייגענעם כּוח נישט גובר געווען דעם יצר־הרע, ער האָט זיך דאָך נאָר דערשראָקען און ווען עס בעווייזט זיך נישט יעקב, וואָלט ער טאַקע געווען געזינדיגט!...

פון דעם תירוץ זענען אַלע געווען צופרידען. משה אַליין האָט אויך אין איהם געפונען אַ פערענטפערונג אויף זיין שוואַכקייט:

„נו, זעהסטו שוין, ביזט דער אייגענער מורינו, וואָס יוסף הצדיק; די האָסט זיך דאָך אויך אַמאָל דערשראָקען פאַר דיין טאַטענס אַ שנאָרך... אָבער אַז דער טאַטע איז נישט געווען, האָסטו טאַקע געזינדיגט, גראָד, ווי עס וואָלט געזינדיגט יוסף, ווען ער דערזעהט נישט זיין פאָטער"...

DR. MED. J. ŁUBICZ
כירורג־ארטאפעד
פאלודביאַווא 9, טעל. 183-17
קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען,
פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
איינענע פראַצאַווניע פון זעמטליכע ארטאפעדישע
אפּאַראַטען ווי: וקלערקעס אויף פלאַטפוסען, קינסטליכע
הענד און פיס, גארטעלען א. ז. וו.
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 2.30 ביז 4.30 נאָכמיטאָג

ר. איזראעל

דאס בופעט־מיידעל

103)

א סענסאַציאָנעל־עראָטישער ראָמאַן פון דער לאַדזער ווירקליכקייט

— גוט האָט גוטשא געזאָגט, איך וועל דאָס אַלץ ערלעדיגען

אין דרויסען האָט שוין דערווייל אָנגעהויבען צו טאָגען און בערגערס פּנים אין אינגאַנצען אַנדערש געוואָרען, ער איז געוואָרען אונרוהיגער, נערוועזישער, ער האָט זיך געריבען די אויגען, אַזוי ווי ער וואָלט אויפגעשטאַנען פון אַ שווערען שלאָף און זיך געקליבען אוועקצוגעהן, נאָר איידער ס'הויבט זיך אָן וועלכע ס'איז בעוועגונג אין גאַס, אַזוי ווי ס'איז געווען זיין געוואוינהייט האָט ער זיך מיט קיינעם נישט געזעגענט, נאָר שוין האַלטענדיג די קליאַמקע אין האַנד האָט ער ביי'ן מיט אַ וואָרנונג איז קול געזאָגט צו גוטשאַן.

— אַלזאָ געדענק, היינט אין גערייכט, ליאָווקע זאָל דאָרט זיין, מיין געוועהר האָב איך איבערגעלאָזט אין שופלאָד פון מיין שרייבטיש

גוטשא האָט גאָרנישט געענטפערט, נאָר אַ שאָקעל געגעבען מיט'ן קאָפּ אַלס צייכען אַז זי האָט אַלץ גוט פערשטאַנען.

קאַפּיטעל 33

אויך פראַנקענשטיין אין בערלין

מאַנקע האָט גוט געדענקט דעם אַדוואָקאַט באַרעלסקיס עצה, אַז דאָס גלייכסטע פאַר פראַנקענשטיינען און פאַר דעם גאַנצען ענין וואָלט געווען, אַז דער ענטלאָפענער זאָל אַוועקפאָהרען קיין אויסלאַנד, דערייבער האָט זי זיך אַזוי צוגעאיילט מיט באָרגען זיך ביי „משה יאַט" געלד, וואָס זי וואָלט אין אַנ'אַנדער פאַל קיינמאָל נישט געטון. די סצענע, וועלכע זי האָט איבערגעלעבט אין דער שענק מיט ליאָווקען איז פאַר איהר געווען אַ זעהר פּיינליכע, זי האָט דאָך נישט געקענט אַנדערש האַנדלען, צום בייעט לעבענסוועג וואָס זי האָט זיך אָנגעצייכענט, האָט זי געמוזט געהען עקשנות'דיג און זאָהן שום אָפּהאַלט, זי האָט זיך דאָך נישט געקענט לאָזען בעליידיגען פון אַזאַ יונגעל, ביי איהרע אַמאָליגע בעדינגונגען, אין וועלכע זי האָט געלעבט, וואָלט דאָס קיין שום בעליידיגונג נישט געווען, פערקעהר'ט דאָס וואָלט געווען פון די שפּאַסען, אויף וועלכע מ'האָט זיך אין דער דאָזיגער אומגעבונג גאַנץ אָפט ערלויבט, אָבער נאָך דעם אַלעם וואָס איז פאַרגעקומען. נאָך דעם טויט פון ברוך'ן מיט בערישן. נאָך דעם קאַמף וואָס האָט זיך צופלאַקערט צווישען די אַזוי גערופענע יונגע און אַלטע, האָט ליאָווקעס אויפפיהרען זיך געהייסען אַנ'אַרויספאָדערונג צום קאַמף וואָס מאַנקע האָט געמוזט אויפנעהמען, דערביי האָט זי פון ליאָווקעס ווערטער פערשטאַנען, אַז ער איז ספּעציעל געקומען צו איהר, ער האָט דאָך בפירוש געזאָגט, אַז ער איז געווען ביי פריידמאַנען און נישט געפינענדיג זי דאָרטען האָט ער זי אויפגעזוכט ביי משה'ן אין שענק, און דאָס טאַקע איז געווען אַנ'אָנזאָג אַז מען מיינט זי טאַקע און אפשר אַנ'אָנזאָג אַז עס ע'וואַרט זי דערזעלבער סוף וואָס איהרע בעקאַנטע, אָבער קיין הילף האָט זי נישט געהאַט וואו צו זוכען, זי האָט זיך געמוזט פערלאָזען אויף איהר אייגענעם גורל, און צוליב דער דאָזיגער געפאַהר וואָס זי האָט אינסטינקטיוו געפיהלט, האָט זי פערשטאַנען די נויטווענדיגקייט, אַז פראַנקענשטיין זאָל וואָס גיכער אַוועקפאָהרען קיין אויסלאַנד, זי האָט געוואָלט בלייבען מיט איהר געוויסען רוהיג, אָבער זי הויבט דאָך נישט אָן צו וויסען ווי אַזוי זי זאָל דאָס איינאָרדנען, זי איז געווען אַזוי אונערפאַהרען אין לעבען, אַז זי האָט זיך אַפילו מאַנכע פּרימיטיווע ערשיינונגען נישט געקענט אויסטייטשען, זי איז נישט פעהיג געווען צו מאַכען קיין שום פאַראויסזעהונגען און אויסרעכענונגען, אַלץ וואָס זי האָט געטון איז געשטיצט געוואָרען אויף דעם אינערליכען געפיהל, אַז זי טוט אַ גוטע און גערעכטע זאַך, אַהן שום אויסרעכנונגען, אַז זי וועט שפּעטער דערפאַר בעלויבט ווערען.

דעם זעלבען טאָג האָט זי זיך נאָך געזעהען מיט פראַנקענשטיינען און איהם איבערגעגעבען, וואָס דער אַדוואָקאַט האָט געהאַלטען פאַר נויטיג צו טון. פראַנקענשטיין איז שוין געהאַט געקומען צו זיך פון די טראַגישע אין שרעקליכע איבערלעבענישען, ער האָט שוין צוריק בעקומען די פעהיגקייט צו טראַכטען און האַנדלען אַזוי ווי אַמאָל, צו געפינען אַנ'עצה אין אַ קריטישען מאָמענט און זיך צו אָריענטירען אין דער ענטשפּרעכענדער צייט.

פראַנקענשטיין האָט געזעהען מאַנקעס פערזענליכקייט... מאַנקען פאַר דעם אַלעם, וואָס זי טוט פאַר איהם.

און צוליב וואָס? נאָר צוליב עפּעס אַ צופאַל, וואָס איהר פריינד האָט איהם צופעליג געזעהען אין דער שמוציגער טורמע קאַמער

— נישט נאָר צוליב דעם דאָזיגען צופאַל, האָט מאַנקע געזאָגט, נאָר צוליב דעם, ווייל איך ווייס און בין איבערצייגט, אַז ער איז אומשולדיג געפיינגט געוואָרען, אַז איהר זענט קיין שום פערברעכען נישט בעגאַנגען און דער גורל אַליין האָט געוואָלט, אַז איהר זאָלט נישט אויפגעהאַנגען ווערען און איהר זענט על־פּי־נס אָפּגעראַטעוועט געוואָרען.

פראַנקענשטיין האָט געזעהען מאַנקעס פערלעגענהייט צוליב דעם וואָס זי קען איהם נישט קיין עצה געבען, ווי אַזוי ער זאָל ענטלויפען קיין אויסלאַנד, פראַנקענשטיין האָט צוליב דעם ערקלערט, אַז ער איז שוין אַ דערוואַקסענער מענש און, אויב ס'איז נויטיג, וועט ער שוין אַליין איינאָרדנען זיין ענטלויפען, ער האָט צוגענומען דאָס קנאַפּע ביסעל געלד פון מאַנקען און זיי האָבען זיך האַרציג געזעגענט

נאָך דעם צוזאַמענטרעף איז פראַנקענשטיין אוועקגעפאָהרען. און מאַנקע איז איצט געבליבען איינע אַליין און אפילו נישט געהאַט מיט וועמען אַ וואָרט אַרויסצורעדען, זי איז געבליבען מיט איהרע שווערע געדאַנקען, וועלכע קיינער האָט נישט געקענט פערשטעהען, מיט עטליכע ווערטער וואָלט זי דאָך געקענט איבערשניידען דעם קנופּ.

— אָבער ווי אַזוי קען איך דאָס? וויפיל מאָל איך האָב שוין געוואָלט געהען צו מענשען, אויסשרייען דעם גאַנצען אמת, אַלץ וואָס זי ווייסט, אָבער ווי שווער דאָס איז אַזוי צו טון, צי וועט זי זיך ענדליך קענען דערצידי'ען אויף אַזאַ שריט. ס'מוז דאָך אָבער קומען אַ סוף! ווי לאַנג וועט זי אַזוי אויסהאַלטען, אין אפשר וועט מען זי אויך דערהרג'ענען אַזוי ווי ברוך'ן און בערישן. צי וועט זי דעמאָלס איהר סוד מיטנעהמען אין קבר אַריין? צי האַנדעלט זי עהרליך און גערעכט?

(פאָרזעצונג קומט).

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער רעבע׳

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
כ
26
נחם אב תרצ"ב

אויגוסט
זון-אויפגאנג 4.39
זון-אונטערגאנג 6.36
ליכט-צינדען: 6.26

פון האנדעלס-געריכט

רעגולאציע פון אלעקסאנדער לאנדוי בעשטעטיגט דורכ'ן אפעלאציע-געריכט

אין שייכות דערמיט, וואס דער געוו. סינדיק פון דער פירמע „א. ג. באַרשט און זגעזש" געהט איצט אויף צ"פ מיליטער-איבונגען, האט זיך דער לעצטער געווענדעט צום געריכט, אז דער איצטיגער סינדיק אדוו. פעליקס זאל איבערנעמען דאס פערמעגען פון דער אופאדלאשטש-מאסע.

דאס געריכט האט דעם אדוואקאט פעליקס איבערגעגעבן די פערוואלטונג פון דער אופאדלאשטש-מאסע.

* * *

דעם בעזיצער פון אפטייק-סקלאד אלעקסאנדער לאנדוי (ציגעל-גאס 23) איז אין יאהר 1930 פערעפענטליכט געווארען אנ'אופאדלאשטש, און איז צוליב דעם איינגעזעצט געווארען אין ארעסט, נאר שפעטער בעפרייט געווארען צוליב דעם גלייט, וואס ער האט בעקומען.

מיט א צייט שפעטער, האט ל. פארגעלעגט די קרעדיטארען 10 פראצ. דאס געריכט האט אבער דעם פארשלאג נישט בעשטעטיגט. אויך דאס אפעלאציע געריכט האט בעשטעטיגט די דעציזיע פון קרייז-געריכט.

ל. האט מיט א קורצע צייט צוריק ווידער געמאכט א נייעם פארשלאג. דאסמאל אויף 12 פראצ. אויך דעם פארשלאג האט דאס האנדעלס-געריכט אפגעווארפען.

דאסמאל אבער, האט דאס אפעלאציע-געריכט די דעציזיע פון קרייז-געריכט אפגעווארפען, און דעם אפמאך בעשטעטיגט.

געכאפט 4 געפעהרליכע באנדיטען

וואס האבען אויסגעפיהרט דעם רויב-אנפאל אויף דעם אייער-סוחר מרדכי קיאווסקי

(א) ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, איז אויפ'ן אייער-סוחר מרדכי קיאווסקי און קרעשלאווסקער וואלד הינטער לאסק, אויסגעפיהרט געווארען א רויב-אנפאל, בעת וועלכען די באנדיטען האבען צוגערויבט א קאסטען אייער.

ווי מ'טיילט איצט מיט, איז דער פאליציי בעת א נ'אבלאווע געלונגען צו כאפען אלע אנטייל-נעמער אין דעם אנפאל, דיי זענען: באלעסלאוו פאסבער, יאן פלאשקא, יאן יאניק און וואצלאוו יאנעק. ביי אלע האט מען געפונען רעוואלווערען, מאסקעס און פערשידענע איינברוך-מכשירים. די באנדיטען האבען אויף זייער געוויסען א גאנצע רייהע רויב-אנפאלען, אלע זענען זיי געשמידעט אין קייטען אפגעפיהרט געווארען אין דער פעטריקאווער תפיסה. די אויספארשונג ווערט געפיהרט אין טעמפא פון שנעל-געריכט, וועלכע ס'דראהט טויט-שטראף.

געפונען א רוימישע אורנע מיט אדלערס

פון 3-טען און 4-טען יאהרהונדערט

און א גאנצע רייהע אנטיקען אין א דארף הינטער לאדז

מיט עטליכע חדשים צוריק, האבען די פויערים פון דארף דזשאזשאנא הינטער לאדז בעת'ן גראבען אין דער ערד געפונען מערקווירדיגע פיגורען און כלים, ווי: בעכער'ס, אייגעס און אנד. כלים, די דאזיגע ידיעה, האט ביי די לאדזער ארכעאלאגען ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג.

פון דאן אן, ווערט די אויסגראבונגס-ארבייט אויף דעם דערמאנטען טעריטאריום געפיהרט אונטער דער אויפזיכט פון מלוכה'שע ארכעאלאגישען מוזעאום.

איצט האט דער סטאראסטע זשעווסקי ארויסגעגעבן א פעראָרדנונג, לויט וועלכער דער צוטריט צו די גרובונגען האבען נאר די, וואס זענען דערצו בעפולמעכטיגט.

ביז איצט זענען אויסגעגראבען געווארען פיל זאכען, וואס האבען א גרויסען מוזעאלען ווערט. וועלכע זאלען שטאמען פון 3 און 4-טען יאהרהונדערט, צווישען אנדערע, איז געפונען געווארען א רוימישע אורנע מיט אדלער'ס, וואס שטאמט פון די צייטען, ווען די רוימישע לעגיאנען האבען פערנומען דאס דאזיגע טעריטאריום. די דאזיגע אורנע האט א גרויסען ווערט פאר'ן עטנאגראפישען מוזעאום אין לאדז. די דאזיגע אורנע צוזאמען מיט נאך א גאנצע רייהע מערקווירדיגקייטען, זענען שוין איבערגעשיקט געווארען קיין עטנאגראפישען מוזעאום אין לאדז, וועלכע וועלען בקרוב אויסגעשטעלט ווערען.

מוטער האנדעלט מיט איר אייגענער פערהייראטער טאכטער

א גרויסער פאמיליען-סקאנדאל האט זיך אפגעשפילט אין א קאלומנער פענסיאנאט

אין איינעם פון די פענסיאנאטען אין קאלומנא זענען פערגאנגענעם דאנערשטאג געקומען 2 פרויען אנ'עלטערע און א יונגערע און זיך געוואנדען א צימער. דאס זענען געווען צוויי עלעגאנטע דאמען, די יונגערע איז געווען זעהר א שעהנע און זיי האבען זיך אנגעגעבען אלס מוטער און טאכטער.

זעהט אויס, אז די מוטער מיט דער טאכטער האבען געהאט זעהר פיל בעקאנטע אין קאלומנא, ווייל באלד ווי זיי האבען זיך אביסעל איינגעארדענט, האבען צו די פרויען אנגעהויבען צו קומען פערשידענע עלעגאנטע הערען צו בעזוך.

דאס וואלט נישט געווען דאס ערגסטע, ווען די בעזוכען פון די מאנספערשוינען וואלטען געווען בלויז בייטאג, האבען אבער די פרויען געהאט אויך נאכט-בעזוך און דאס גאנץ אפטער, דעם פענס יאנאט-בעזיצער איז דער גאנצער ענין נישט געפעלען געווארען, ער וואלט גאנץ גערן געוואלט פטור ווערען פון די דאזיגע עלעגאנטע דאמען, האט ער אבער נישט געהאט קיין קאנקרעטע סיבה צוליב וואס ער זאל זיי בעווייטיגען פון זיין פענסיאנאט.

דער בלאטער האט אבער באלד געפלאצט. הייבטיגען זונטאג ארום 12 בייטאג זענען אלע געסט פון פענסיאנאט אויפגעוועקט געווארען דורך הויכע געשרייען, וואס האבען זיך געטראגען פונ'ם צימער, אין וועלכען ס'האבען געוואוינט די צוויי עלעגאנטע דאמען.

ווען מען איז ארויף אין צימער האט מען דארט געזעהן אנ'עלעגאנטען יונגען מאנספערשוין שטעהט בייזערט זיך. זידעלט זיך און רייסט זיך אפילו מיט די צוויי אויסגעגליזשטע דאמען, וועלכע זענען געשטאנען אין די בלויזע נאכט-העמדער.

ווען מ'האט די דריי מענשען בערוהיגט, האט זיך ארויסגעשטעלט פאלגענדע שרעקליכע געשיכטע:

די צוויי פרויען זענען טאקע א מאמע מיט א טאכטער, דער יונגער מאנספערשוין איז דער מאן פון דער יונגער דאמע, זיי לעבען שוין צווישען זיך עטליכע יאהר צוזאמען, נאר בלויז די שוויגער האט שטענדיג זיך בעמיהט צו שטערען דאס שלום-בית אפרעדענדיג די טאכטער פון מאן. די יונגע פרוי איז שטענדיג געווען אונטער דעם שטענדיגען טעראר פון איהר מוטער, אנ'אלמנה און הגם זי האט געליבט איהר מאן און געוואלט מיט איהם לעבען בשלום, האט זי אבער שטענדיג געמוזט פאלגען אלץ וואס עס הייסט איהר מוטער.

דער מאן האט שוין לאנג געהאט א חשד אז זיין פרוי פערראט איהם, ער האט דאס געהערט פון זיינע בעקאנטע, מ'האט איהם געווארענט פון אלע זייטען, ער האט אבער נישט געוואלט מאכען קיין אוואנטורעס, כל-זמן ער האט נישט קיין קאנקרעטע בעווייזען, איבעריגענס האט ער נאך אלץ נישט געוואלט גלויבען, ווייל ער האט זיין יונגע פרוי שטארק געליבט, מיט אמאל, דאס איז געווען די פערגאנגענע וואך, איז זיין פרוי פערשוואונדען צוזאמען מיט זיין שוויגער די מכשפה, ער האט אנגעהויבען נאכצושפיאנירען וואוהין זיי האבען געקענט אוועקפאהרען און האט זיך איינגעכאפט דערוואוסט, אז ביידע פרויען געפינען זיך אין פענסיאנאט אין קאלומנא, איז ער געפאהרען קיין קאלומנא אין געהיים, פאר קיינעם זיך נישט געוויזען און פון ווייטענס אבסערווירט זיין ווייב און שוויגער, דא האט ער זיך ערשט דערוויסט א שרעקליכען אמת: די שוויגער איז ארומגעגאנגען איבער'ן גאנצען דארף און ווערבירט „געסט" פאר איהר אייגענער טאכטער. דער מאן איז געווארען שטארק איבער'ראשט, אבער ווען ער האט ווייטער אבסערווירט האט ער זיך איבערצייגט, אז דאס איז אמת, בייטאג און אויך ביינאכט זענען די „געסט" געגאנגען צו זיין פרוי לויט דער אנווייזונג פון איהר אייגענער מאמע. דער מאן האט שוין מעהר נישט געקענט אויסהאלטען און זונטאג ביינאכט האט ער זיך ארייגעריסען אין צימער פון זיין פרוי און ס'איז געקומען צו דעם וויסטען סקאנדאל, די „גוטע" שוויגער האט צוערשט געוואלט פארשטעלען דעם ענין אויף דעם אופן, אז איהר איידעם איז א משוגענער, אבער די טאכטער אליין האט מיט א גרויס געוויין דערצעהלט, אז דאס אלץ איז אמת, אז אויך אין לאדז פיהרט מיט איהר די מוטער האסזעלבע געשעפט און ווען זי האט זיך געוואלט אפטרייסלען דערפון, האט די מוטער געדראהט, אז זי וועט דערצעהלען דעם מאן און אלע בעקאנטע, די טאכטער איז געפאלען צו די פיס פון איהר מאן און געבעטען, ער זאל איהר מוחל זיין און געבעטען מ'זאל זי בעפרייען פון איהר מוטער.

די פאליציי וואס איז אנגעקומען בעת דער אוואנטורע האט צונויפגעשטעלט א פראטאקאל און דעם גאנצען ענין איבערגעשיקט קיין לאדז.

די „טרייע" מאמע האט געצוואונגען איהר טאכטער צו אויסגעלאסענקייט אויס ריין מאטעריעלע טעמים.

מיט וואס די געשיכטע וועט זיך ענדיגען איז נאך נישט בעוואוסט.

צוגאב-פאבאר

(א) מאנטאג דעם 29. אויגוסט הויבט אן אמטירען אויף קאשטשושקע 21, א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פ. ק. או. לאדז שטאט 2.

עס דארפען זיך שטעלען די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1911 און עלטער, וועלכע וואוינען אין די שטחים פון די פאליציי-קאמיסאריאטען 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13, און 14, און האבען ביז איצט נישט רעגולירט זייער בעציהונג צו מיליטער-דינסט.

פרעז. זשעמיענצקי און לאווניק קוק געפאהרען קיין ווארשא

(2) קיין ווארשא זענען נעכטען געפאהרען פרעזידענט זשעמיענצקי מיט'ן לאווניק קוק. זיי וועלען איבטערווענירען אין איבערן-מיניסטעריום וועגען אפשאפען די פעראָרדנונג איבערצוגעבען דאס אויספיהרען עקזעקוציעס פאר שטאטישע שטייער-חובות דעם פינאנץ-אמט.

פאליציי-קאמענדאנט פון נאוואסאלני

בעגאנגען זעלבסטמארד

(2) דער פאליציי-קאמענדאנט פון נאוואסאלני, סטאניסלאוו פיעטע האט זיך דערשאסען אויפ'ן סטויט, צוליב דעם, וואס מען האט איהם חושד געווען אין נישט פינקטליך אויספיהרען זיינע פליכטען.

ליקווידירט דאס לאדזער שול-קוראטאריום

(2) דאס לאדזער שול-קוראטאריום איז ענדגילטיג ליקווידירט געווארען און אלע אקטען, פון זעלבען קוראטאריום, זענען נעכטען איבערגעשיקט געווארען קיין ווארשא.

אין „ווידזעווער מאנופאקטור"

דויערט ווייטער דער שטרייק

(2) נעכטען זענען ביים ארבייטס-אינספעקטאר פארגעקומען אונטערהאנדלונגען צווישען די פערטרעטער פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור" און ד שטרייקענדע ארבייטער.

צו קיין פערשטענדיגונג איז נישט געקומען צווישען ביידע צדדים.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) לייבוועבער, (פרייהייטס-פלאץ 2). הארטמאן, (מליגארסקא 1). דאנילעצקי, (פעטריקאווער 127). פערלמאן, (צעגעלניא 32). צימער, (וואולטשאנסקא 37). וואויטשיצקי, (נאפיורקאווסקי 27).

Dr. med. H. LUBICZ

ספעצ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקה.

צעגעלניאנא 7, טעל. 141-32

צוריקגעקעהרט.

נעמט אן פון 8–10 פריה, פון 12–2 נאכמ. און פון 5–8 אוונד. זונטאג פון 9–11 מיטאג. 4984

די גאנצע ציוויליזירטע וועלט פייערט איצט דעם 300-טען געבורטסטאג (1632—1932) פון פילאזאף ברוך שפינאזא.

זאל פון פילהארמאניע ● מיטוואך, דעם 31 אויגוסט, 9 אוונד

עפענטליכער משפט איבער'ן חרם אויף ברוך שפינאזא

הויפט-בעשולדיגער: לעא פינקעלשטיין. הויפט-פערטיידיגער: רעד. ש. י. סטופניצקי

אלס עקספערטען טרעטען ארויס: רעד. י. העפטמאן, ד. ב. מאלקין.

א חוץ די ריכטער, עקספערטען און זאכקענער, וועלכע קומען ספעציעל פון ווארשע, וועלען זיך אין משפט אויך בעטייליגען אלס עדות פון ביידע צדדים א רייהע בעקאנטע פערזענליכקייטען פון לאדז ווי אויך א פארשטעהער פון דער ארטאדאקסיע.

נאך די אדורכגעפיהרטע עקספערטיזען וועלען פארקומען די רעפליקעס פון די הויפט-שולדיגע און הויפט-פערטיידיגער. צוו. אנד. וועט דאס געריכט בעהאנדלען פאלגענדע טעזען: 1) די אמסטערדאמער יודישע קהלה — אוריאל אקאסטא און ברוך שפינאזא; 2) ר' שאול מארטיירא און מנשה בן ישראל; 3) פילאזאפיע און פריידענקעריי; 4) דאס פראבלעם פון טאלעראנץ; 5) דענקער און פאלשע משיחים; 6) שפינאזא צווישען יודען און קריסטען; 7) רעליגיע און מלוכה; 8) חרם אלס פערהיטונגס-מיטעל; 9) צי פערשטעהט אונז די וועלט?

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע

בעקאנטמאכונג.

די בעוואוסטע און רענאמירטע

קאנקורענץ-פערפומעריע

י. דרוקער

5 זאוואדזקא 5

טעל. 175-92

מאכט בעקאנט איהרע געעהרטע קונדשאפט, אז פון 1-טען אויגוסט ה. י. זענען די פרייזען אויף אלערארט קאסמעטיק ווייטער רעדוצירט געווארען

עמפפעהלט דעם רייכסטען אויסוואהל פון די נייעסטע פאריזער פערפומען, די פיינסטע פודערן, טואלעט-זייפען א. ז. וו

בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען ספעציעלען ראבאט!!!

אַ שפּראָצענדער געזונד

פערזיכערן מיר זיך און אונזערע קינדער דורך עסטערס געברויכען

עטקער'ס בודין.

מיר קויפען איין דערביי נישט גור נוצליך, נור דערגרייכען אויך אַנ'ענטשפּרעכענדע און אמת'דיגע נאַהרונג, עטקער'ס בודין איז אונגעוועהנליך גוהרהאַפט, געשמאַקהאַפט און לייכט פערדייליך. ער פערטרעט לייכט אַנ'אַנדער מאכל, נישט פעראורזאַכענדיג דערמיט אַנדערע אויסגאַבען. אַ דאַנק דעם גרויסען אומזאַץ קען מען עטקער'ס בודין אומעטום און שטענדיג בעקומען פריז.

Dr. August Oetker.

גרויסע שרפה אין יעזאוו

14 הייזער, 13 סטאַדאָלעס, פערד און עופות זענען פערברענט געוואָרן

(2) אין שטעטעל יעזאָוו האָט פּאַרגעסטערן 11 אַ זייגער בייטאָג אויסגעבראָכען אַ שרפה אין אַ סטאַדאָלע. דאָס פייער האָט זיך בליץ־שנעל פערשפּרייט און אַרומגעכאַפּט די שכנישע בנינים, אויפ'ן זעלבען הויף אין סאַמע מיטען מאַרק.

גראָד איז אין שטעטעל געווען יאָהר־מאַרק, צו וועלכען עס זענען זיך צוזאַמענגעפאָהרען די איינוואוינער פון דער סביבה. דער מאַרק איז געווען איבערפולט מיט מענשען און פוהרען, צוליב דעם איז די רעטונגס־אַקציע געווען שטאַרק בעשווערט.

אין שטעטעל איז אויסגעבראָכען אַ גרויסע מהומה, ווייל דאָס פייער האָט זיך כסדר פערשפּרייט.

עס זענען אַלאַרמירט געוואָרען די פייערלעשער פון דער סביבה און דער רעטונגס־אַקציע האָבען זיך בעטייליגט 15 פייערלעשער־אָפּטיילונגען.

אין משך פון אַ האַלבע שעה צייט זענען געשטאַנען אין פלאַמען 14 וואוין־הייזער, 16 סטאַדאָלעס אָנגעפילט מיט תבואות, 13 שטאַלען פון בהמות און אַ גרעסערע צאָהל פערשידענע ווירטשאַפטליכע קלענערע בנינים.

צווישען די הייזער, וואָס זענען געשטאַנען אין פלאַמען האָט זיך אויך געפונען די פּאָסט און טעלעגראַף־בנין. די פלאַמען האָבען פערניכטעט די טעלעפאָנישע איינריכטונגען, אַזוי אַז די טעלעפאָן־פערבינדונג איז איבערגעריסען געוואָרען און דאָס שטעטעל איז צוליב דעם אָפּגעשניטען געוואָרען פון דער סביבה.

די אַלע דערמאָנטע בנינים זענען פערברענט געוואָרען. דאָס פייער האָט געבושעוועט אַ גאַנצען טאָג. די מהומה אין שטעטעל איז געווען אומגעהויער, יעדער האָט געזוכט צו ראַטעווען זיין ביסעל האָב און גוטס. אין אַלע געסלעך האָבען די איינוואוינער געפּאַקט זייערע שטוב־זאַכען. צוליב דער היץ און מאַנגעל אין וואַסער האָט געדראָהט, דאָס פייער זאָל אַרומכאַפּען דאָס גאַנצע שטעטעל. אַ דאַנק אַבער די אונגעהויערע אָנשטרענגונג פון די פייערלעשער און אויך פון די אָרטיגע איינוואוינער איז געלונגען דאָס פייער צו לאָקאַליזירן.

ווי די אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, איז די שרפה ענטשטאַנען פון אַ נישט פערלאָשענע פּאַפּיראָס, וועלכע עמיצער האָט אַוועקגעוואָרפען אין דער דערמאָהנטער סטאַדאָלע, דערפון איז ענטשטאַנען אַ פלאַם, וואָס האָט אַרומגעכאַפּט דאָס שטרוי און פון דאָרט האָט זיך דאָס פייער ווייטער פערשפּרייט.

דער שאָדען איז זעהר גרויס. עס האָבען פון דער שרפה געליטען מעהרערע יודישע פאַמיליעס. 7 מענשען זענען שווער אָפּגעבריהט געוואָרען, 2 פערד און אַ גרעסערע צאָהל עופות זענען פערברענט געוואָרען.

MYDŁO **Kollontay** jest lepsze...

pierze, chroni, oszczędza

Z PRALKĄ

210a

יודען וועלען נישט מעהר דאַרפען שטעהן אין דער רייה אויף שטיצע אום שבת

אינטערווענץ פון ראַטמ. יחיאל יצחק בערמאַן אין דער אָפּטיילונג פאַר סאָציאַלע הילף ביים מאַגיסטראַט

אויף דער אינטערווענץ פון ראַטמאַן יחיאל יצחק בערמאַן, וועלען פון איצט אָן די יודען, וואָס בעקומען געלד-און פּראָדוקטען-שטיצע פון דער אָפּטיילונג פון סאָציאַלע הילף ביים מאַגיסטראַט, וועמענס ליטערעס ס'פאַלען אויס אום שבת—די שטיצע קענען אָפּנעמען מאָנטאָג.

געוואָלט אָפּשרעקען זיין ווייב

איז ער בעגאַנגען „זעלבסטמאָרד"

(2) אויף אָרלא 10 האָט דער 30-יעהריגער באגומיל ניעדזשעלסקי גענומען אַ רעוואָלווער און זיך אריינגעשאָסען אין קאָפּ אריין. אַ פערוואונדעטען האָט די שטאָטישע פּאָגאָטאָוויע איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאַל אויף דרעוונאָווסקע. דער „זעלבסטמערדער" איז אָבער ענטלאָפען פון שפּיטאַל.

ווי עס האָט זיך אַרויסגעוויזען האָט ניעדזשעלסקי זיך צוקריגט מיט זיין ווייב און ווילענדיג איהר אָפּשרעקען, האָט ער אויסגעשאָסען און זיך לייכט בעשעדיגט די הויט.

פּאָליציי פערנעמט זיך מיט דעם „זעלבסטמערדער" וועלכער האָט בסך הכל נישט געהאַט קיין ערלויבעניש צו טראָגען געוועהר.

שטייערען-קאַלענדאַר

וועלכע שטייערען זענען צאָהלבאַר אין סעפּטעמבער

(2) אין חודש סעפּטעמבער זענען צאָהלבאַר פאָלגענדע שטייערען:

דעם 5-טען — דער עלעקטריע־שטייער. דעם 7-טען — הכנסה־שטייער פון פענסיעס. דעם 15-טען — די 3-טע ראַטע פון הכנסה־שטייער, און אומזאַץ־שטייער פאַר'ן חודש אויגוסט פון די 1. און 2. קאַטעגאָריע האַנדעלס־פּאַטענטען, און פון 1. ביז 5-טע קאַט. אַרבייטס־פּאַטענטען, וועלכע פיהרען האַנדעלס־ביכער. ביז'ן 15-טען — די 2-טע קוואַרטאַל זאַליטשקע פון אומזאַץ־שטייער פאַר'ן יאָהר 1932 ביז'ן 20-טען — עלעקטריע־שטייער פאַר'ן 2-טען האַלבען חודש אויגוסט ד. י.

אין סעפּטעמבער זענען אויך צאָהלבאַר אַלע פעריגענע שטייערען, וואָס זענען פונאַנדערגעלעגט געוואָרען אויף ראַטעס, וואָס די טערמינען זענען בעשטימט געוואָרען אויפ'ן חודש סעפּטעמבער ד. י.

די אויסצאָהלונגען פון דרינגענדע אונטערשטיצונגען פאַר אַרבייטסלאָזע

היינט, פרייטאָג, דעם 26 אויגוסט דאַרפען זיך מעלדען די אַרבייטסלאָזע, וואָס זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן מיט די אותיות:

M N O P P S T U W Z Ź Ż

אַ פּאָליטישער פּראָצעס

(2) דאָס קרייז-געריכט האָט נעכטען פערמשפט דעם 19-יעהריגען אברהם נחום רעגענבוים אויף 2 יאָהר תפיסה און משה זילבערבערג אויף 5 חדשים תפיסה.

ביידע זענען געווען בעשולדיגט אין קאָמוניסטישער אַגיטאַציע.

מען גנב'עט קוילען פון די וואַגאָנעס

אַ קוילען-גנב איז דערשאָסען געוואָרען

(2) לעצטענס האָבען זיך פערמעהרט די קוילען-גנבות פון די וואַגאָנעס, אויף די באַהן-ליניעס פון בזשעזשין, פּיעטריקאָוו און ראַדאָם.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז פערשטאַרקט געוואָרען די פּאָליציי־אישע שמירה און נעכטען אין אָוונד האָט אַ פּאָליציאַנט בעמערקט ווי די גנבים „בעאַרבייטען" די קוילען-וואַגאָנעס. דער פּאָליציאַנט איז געווען געצוואונגען עטליכע מאָל אויסצושיסען אויף דער באַהן-ליניע טשאַרנאָטשין-ראָקאָטשין. דער 18-יעהריגער מאַריאַן פּאַוועלעק איז דערשאָסען געוואָרען.

פער'חתמעט דעם לאָקאַל פון „עזרת אחים"

(2) נעכטען איז דער רעסטאָראַטאָר שטיצקי (פון זשעלאָנאַ 2) געקומען מיט אַ קאָמאָרניק מאָהנען זיך אַ וועקסעל־חוב ביים סאָדע־וואַסער־פאַבריקאַנט חיים וואַרשאַווסקי (ביי־אַלעקסאַנדריסקאַ 10).

וואַרשאַווסקי, זיין פרוי אסתר, און די צוויי אָנגעשטעלטע יחיאל ראָזענסאָן און יעקב מאַרגאָליס האָבען געשטעלט אַ העפטיגען ווידערשטאַנד דעם קאָמאָרניק און שטאַרק צושלאָגען שטיצקי'ן.

אַזוי־ווי וואַרשאַווסקי איז דער וויצע־פּרעזעס פון דער געזעלשאַפט „עזרת אחים" איז דער לאָקאַל פון דער דאָזיגער געזעלשאַפט פער'חתמ'עט געוואָרען.

צוזאַמענפליה פון ברית טרומפּעלדאָר אין לאָדז

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן 15־יעהריגען יובל פון יודישען לעגיאָן, עפענט זיך היינט אין לאָדז אַ צוזאַמענפליה פון בית־תרומפעלדור פון דער לאָדזער וואָיעוואָדזטווע, וועלכער וועט דויערען 3 טעג. אין צוזאַמענפליה נעמען אַנטייל טויזענד ביתרים. אַ גרויסער טייל איז שוין דאָנערשטאָג אָנגעקומען צו פוס פון אַלע טיילען פון לאָדזער קרייז. דער צוזאַמענפליה קומט פאָר אויף איינעם פון די גרעסטע ספּאָרט־פּלעצער.

קרן-קימת טעטיגקייט אויף די זומער וואוינונגען

אבצייכען פערקויף אין ווישניאָווא-גורא און פאַדעמביצע

היינט פרייטאָג קומט פאָר אויף די זומער־וואוינונגען ווישניאָווא-גורא און פאָדעמביצע אַ אָבצייכען-טאָג לטובת דעם קרן-הקימת לישראל. צו דער אַרבייט פון אָפּצייכען-טאָג האָט זיך געמאָלדען די גאַנצע ציוניסטישע יוגענד וועלכע געפינט זיך אויף די דערמאָנטע זומער-וואוינונגען.

מען דאַרף ערוואַרטען, אַז די יודישע בעפעלקערונג אויף די זומער-וואוינונגען וועט אַרויסווייזען איהר פערשטענדניש פאַר דער אויפבוי אַרבייט פון ארץ-ישראל און מיטהעלפען, אַז דער אָפּצייכען טאָג זאָל אַדורך מיט אַ נעהעריגען ערפאָלג.

אַ קינדער פאָרשטעלונג אין קאַזשימיערוש

די פערגאַנגענע וואָך איז אויף דער זומער-וואוינונג פון קאַזשימיערוש (ביי לוטאָמירסק) פאָרגעקומען אַ קינדער פאָרשטעלונג לטובת דעם קרן-הקימת-לישראל.

אין דער פאָרשטעלונג האָבען אַנטייל גענומען מיטגלידער פון בית"ר און מיט דער אָרגאַניזירונג פון דער פאָרשטעלונג האָבען זיך פערנומען בעזונדערס די ה"ה: צבי רזשאָטקעוויטש און אליעזר בלום.

אַ דאַנק דער גוטער אָרגאַניזאַציע איז די פאָרשטעלונג אַדורך מיט ערפאָלג און אריינגעבראַכט דעם קרן-הקימת אַ בעדייטענדע הכנסה.

וועבער שטרייק אין זגערזש דויערט

(2) די קאָנפערענץ פון פערטרעטער פון די זגערזשער שטרייקענדע וועבער־אַרבייטער מיט די פאַבריקאַנטען, וועלכע האָט געזאָלט פאָרקומען נעכטען אין זגערזשער מאַגיסטראַט איז אָפּגעלעגט געוואָרען. די קאָנפערענץ איז בעשטימט געוואָרען אויף מאָרגען, שבת פאַרמיטאָג.

PRYWATNE POGOTOWIE LEKARSKIE

TEL. 12-333 ☛ **ZIELONA № 6.** ☚

Szybka pomoc lekarska.–**PRZEWÓZ CHORYCH**

אַרעסטירט די בעלי-הבתים פון כאַינער שעכט-הויז

פאַר נישט פינקטליכקייט אין די ביכער

(א) די קאָמיסיע פון דער קרייז-סטאַראָסטווע, האָט אַדורכגעפיהרט אַ רעוויזיע אין כאָינער שעכט-הויז, וועלכע האָט ענטדעקט אומפּונקטליכקייטען אין די ביכער צוליב וואָס דער סיימיק און די פינאַנץ-קאַמער האָבען געליטען אַ שאָדען.

די בעלי-הבתים די ברידער גבריאל און חיים רובין זענען אַרעסטירט געוואָרען, אויך דער דריטער שותף שמעון פּלאַט איז צוגעצויגען געוואָרען צו געריכטליכער פעראַנטוואָרטליכקייט.

שרודמיעסקאַ 15   „סקאַלאַ" טעאַטער   טעלעפ. 232-33

פערבאַנד-טרופּע פון ווילנער און וואַרשעווער בעסטע אַרטיסטישע קרעפטען.

לעצטע 4 געזעגנונגס=פאָרשטעלונגען! ▬ פּרייזען פון 50 גר. ביז 2 זל.

פרייטאָג, ד. 26-טן, 9 אָוונד און שבת, ד. 27-טן, 4 נאָכמ.

די פּאָפּולערע פּיעסע פון לעאָניד אַנדרעיעוו

„די זיבען געהאַנגענע"

רעזשי: שמואל לאַנדוי.

שבת נאָכמ. פון 50 גר. ביז 1 זל.

שבת, ד. 27 און זונטאָג, ד. 28-טן. 9 אָוונד לעצטע סעזאָנס. פּרעמיערע!

„אמעריקאַנער טראַגעדיע"

פון טעאָדאָר דרייזער אין 6 בילדער, רעזשי: חבל בוזגאַן. — עס נעמען אנטייל: באַרסקאַ-פישער, רבקה שילער, דבורה ראָזענבלום, דאָרא רובינא, שמואל לאַנדוי, לייב שריפטזעצער, חבל בוזגאַן, יוסף סטרוגאַטש, שבתי בליאַכער, נחום מעלניק, ק. גוטמאַן און מ. אייזענבערג.

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער „סקאַלאַ"

3 שעה'דיגע פערוויילונג

פערגרעסערטער כאר און ארקעסטער

אריגינעלע מזרח-טענץ

הארציגע מעלאדישע נגינים

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע"
פערבאנד-טרופע פון א. א. פ. אין פוילען. — אנפיהרונג: א. בעזמאן.

איינציגע אפערעטען-טרופע אין לאדז.

VI-טע סענסאציאנעלע פרעמיערע! היינט, פרייטאג, 9.30 און מארגען, שבת, 9 אזייגער
ווייטערע גאסטשפילען פון די איבעראל-באליבטע אפערעטען שוישפילערין

מרים קאראלאווא

קאמבאראוו'ס גאנץ נייע אינסצעניזאציע

„מאשקע" (— דאס — וואלגא-מיידעל)

27 פרעכטיגע געזאנג-נומערן 27

אווענד-פרייזען פון 50 גר. ביז 2 זל.

אפערעטע אין 2 גרויסע אקטען פון י. סיגעל, מוזיק פון אלשינעצקי. רעזשי ה. קאמבאראוו, מיט מרים קאראלאווא אין דער הויפט-ראלע. מיט אנטייל פון פענאמענאלען טענצער ה' קאמבאראוו און יוגענד. ליבהאבער אדאלף טעפנער
ס'בעטייליגען זיך פרויען: קאראלאווא, אמזעל, בעזמאן, האניגבוים, טופמאן. מענער: קאמבאראוו, טעפנער, אמזעל, באל-בירסקי, האמבורגער, האניגבוים, הערשקאוויטש, טופמאן. —— אדמ.-לייטונג: ש. הערשקאוויטש.
טעכנישע לייטונג: ד. אריעל. סופלאר: וו. נייהויז. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

מארגען. שבת, 4 נאכמ.
צו ביליגע פרייזען
פון 50 גר. ביז 1.60
צום לעצטען מאל מיט
מרים קאראלאווא
די זעהר פרייליכע אפערעטע
„רייזעלע פון כינע"
ספעציעלער כינעזישער באלעט מיט אנטייל פון פענאמענאלען באלעט-מייסטער
ה' קאמבאראוו.

ביי די יודישע אקאדעמיקער

פון טעטיגקייטס-בעריכט פון „אקאדעמישען עמיגראנטען ביוראָ" אין ווארשא, אפטיילונג אין לאדז גדאנסקא 40.

דורך דער ביוראָ זענען ארויסגעפאָהרען קיין אויסלאנד ביז 9000 יוד. סטודענטען, וועלכע האָבען צוליב פערשידענע סיבות נישט געקענט שטודירען דאָ אין לאנד.

ביים היינטיגען טאָג שטודירען אין אויסלאנד אנ'ערך 8,000 יודישע סטודענטען פון פוילען, דערפון 3,200 אין פראנקרייך, 3,000 אין טשעכיען, 3,500 איז עסטרייך, 250 אין דער שווייץ און 250 אין איטאליען.

דאָס „אקאדעמ'שע עמיגראנטען ביוראָ" האָט זיך געשטעלט פאר א ציל צו רעגולירען די אקאדעמ'שע עמיגראציע.

צוליב פערשידענע סבות איז די סטוד. עמיגראציע נאך טשעכאסלאוואקיי געוואָרען איינגאנצען אפגעשטעלט, עס ווערען אפילו נישט געגעבען קיין וויזעס פאר די, וועלכע זענען שוין אויפגענומען אויף די הויכשולען, דעריבער ווערט די אקאדעמישע עמיגראציע דאָס יאָהר געפיהרט הויפטזעכליך נאך איטאליען, וועלכע זעהט זעהר גערן אויסלענדישע סטודענטען און גיט זיי בעדייטענדע פערלייכטערונגען. אויסלענדישע סטודענטען צאהלען אין איטאליען בלויז א העלפט שכר למוד. עס ווערען געפיהרט אונטערהאנדלונגען מיט דער איטאליענישער באטשאפט וועגען ערטיילען נאך גרעסערע הנחות די איטאליענער דעלאָזען אבער נישט גרינדען קיין סטודענטען-פעראיינען פון אויסלענדער און דאָס צוליב פאליטישע טעמים.

מעהר ווי א העלפט יודישע סטודענטען האָבען ביז איצט שטודירט מעדיצין, נאר צוליב דעם, וואָס עס איז לעצטענס שווער זיך איינצואָרדענען אלס מעדיצינער, אינזשינירען א. א. וו. האָבען זיך א גרויסע צאָהל געלאָזט צווענדען צו מעהר פראקטישע שטודיומס ווי למשל גארבעריי, פאפיער טעקסטיל, עס איז אינטערעסאנט, אז יונגע אביטוריענטען פאָהרען אין דער זייגערמאכעריי הויך-שול וואו דער שטודיום געדויערט נאר 2 יאָהר און גיט א מעהר זיכערע פרנסה.

דאָס „אקאדעמ'שע עמיגראנטען ביוראָ" בעזיצט דעם רייכסטען מאטעריאל און ידיעות וועגען אויסלענדישע הויכשולען.

דאָס רוב יודישע סטודענטען, וואָס שטודירען אין אויסלאנד זענען צום גרעסטען טייל נישט פערמעגליכע אזוי, אז דער פערבאנד העלפט ארגאניזירען אין אויסלאנד ביליגע קיכען, סטוד.-היימען און ערטיילט אויך סובסידיעס. אזוי איז פאר דעם יאָהר 1931 צוטיילט געוואָרען 9.434 זל. אין פראנקרייך, טשעכאסלאוואקיי, עסטרייך און שווייץ, לויט די צאָהל יוד. סטודענטען, וועלכע געפינען זיך דאָרט. דער פערבאנד איז אויך אנגעבונדען אין דער אינטערנאציאנאל - אינטעלעקטועלע קאָאפעראציע ביים פעלקער-בונד.

עס ווערען ארויסגעגעבען צ. י. ע. (אינטער-נאצ. סטוד.-קארטען) אלע ענינים וואָס זענען פערבינדען מיטן ארויספאָהרען נאך אויסלאנד שטודירען ווע ערלעדיגט דורך דעם אקאד. עמיגראנטען ביוראָ" ווי אויפנאהמען אויף אויסלענדישע שולען פאס און וויזע-הנחות, גרויסע באהן-הנחות א. א. וו.

אין אלע ענינים פערבונדען מיט'ן ארויס - פאָהרען דארף מען זיך אין דער איינציגער בערופענער דערצו אינסטיטוציע אין איבזער שטאָט: „אקאדעמ'שער עמיגראנטען ביוראָ" גדאנסקא 40.

אין די יודישע טעאטערס

ביי די „ווילנער"

די דירעקציע ביי דער ווילנער טרופע האָט בעשלאָסען איבערחזרן פרייטאג, שבת און זונטאג די ביזאהער שוין-געשפילטע פיעסען: אזעף, פרנסה, אָרימע מלוכה, צו ביליגע פרייזען.

דינסטאג 30 טען אויגוסט קומט פאר די פרעמיערע „א מיליאָן צרות" פון וואלענטין קאטאיעוו, א הומארפולע קאמעדיע פון היינטיגען סאוויעטישען לעבען. עס נעמט אנטייל יעקב ווייסליץ.

אין „סקאלא"

די טרופע אין „סקאלא"-טעאטער שפילט שוין די לעצטע טעג.

היינט פרייטאג און מארגען שבת בייטאג ווערט געשפילט אנדרעיעווס „די זיבען געהאנגענע".

שבת אין אָווענד ווערט געגעבען די פרעמיערע „אמעריקאנער טראגעדיע" פון אמעריקאנער שרייבער טעאָדאָר דרייזער.

עס נעמט אנטייל דער גאנצער אנסאמבל.

אין פילהארמאני

היינט פרייטאג און מאָרגען שבת ווערט געגעבען די אָפערעטע „מאשקא", שבת בייטאג ווערט געשפילט „רייזעלע פון כינע", ביידע אפערעטען ווערען געגעבען מיט מרים קאראלאווא אין דער הויפט-ראָל.

דיריגענט ל. זעלמאן.

וויכטיגע טעאטער-נייעס

די טעג קומט קיין לאדז דער ווארשאווער רעווי-טעאטער „סקאלא".

עס קומען בעקאנטע רעווי-סטארען מיט ערשטקלאסיגע פראגראמען, וועלכע זענען אויפגעפיהרט געוואָרן אין ווארשאווער „סקאלא"-טעאטער

מעלדונג

איינשרייבונגען אויף פראָספעקטע-נעלע פאך-קורסען פון „ארט" וואלטשאנסקא 27, טעל. 111-23

עס ווערען אָנגענומען איינשרייבונגען אויף פאָלגענדע קורסען און ווארשטאטען:

1. מעכאנישע רונד-טריקאטאזש-ארבייט
2. מעכאנישע רונדזאָקען ארבייט
3. מעכאנישע וועבעריי, ענגליש און קארט שקארפעטען.
4. מעכאנישע קעטלען פון שטרימף און
5. מעכאניש שפולען און טרייבען
6. סוויטער-שטריקעריי פון פארצייכנער
7. הענטשקע-ארבייט אויף שליטען-מאשינען
8. ראדיא-טעכניק (טעאָריע און בוי פון אפאראט).
9. גארסעטען-ארבייט מיט מאדעלירען און צושניידען
10. פרויען-שניידעריי מיט צושניידע
11. מאשין-האפט מיט פערצייכנען
12. האנד-שטיקעריי אלע טעכניקען
13. וועשנייעריי מיט צושניידען.
14. הוט-פוצעריי
15. אנדולאציע און האר-פארבען
16. מאניקיר.
17. צושניידער-קורסען פאר הערען און דאמען שניידער.

די יובל-פייערונג פון גראף-קאלי

אין ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען. אפגעלייגט געוואָרען אויף דעם קומענדיגען דינסטאג, 9 אין אָוועגד.

אויף דער פייערונג ווערט צ. א. געגעבען ווע-רען א פאָרשטעלונג פון דעם יודישען טעאטער אין „פילהארמאָניע" מיט מרים קאראלאווא בראש.

דער פרט, וואָס די פייערונג איז געוואָרען אָפגעלייגט גיט די מעגליכקייט, אז דאָס פראָגראם וועט בעדייטענד פערברייטערט ווערען.

אזוי ווי אזוי איז צו ערווארטען, אז די פיל לייענער און פערעהרער פון גראף קאלי'ס טאלענט וועלען איהם מאסענווייז קומען אויסדריקען זייער פרייגדליכקייט צו זיין יום טוב.

צווייטער קאנצערט פון משה קוסעוויצקי אין העלענאוו

צוליב'ן גרויסען ערפאָלג בעת'ן לעצטען קאנצערט אין העלענאוו, טרעט אויף דער אבערקאנטער פון ווארשאווער סינאגאָגע משה קוסעוויצקי מיט א צווייטען קאנצערט מיטוואָך, דעם 31 ד. ח.

„בר-כוכבא — „יקאפע"

זונטאג, דעם 28 ד. ח. 21 א זייגער פריה קומט פאָר אויפ'ן ספאָרט-פלאץ פון „י.ק.ב. אגראַ-28 א פריינדשאפטס-מעטש צווישן „בר כוכבא" און „יקאפע" ביידע מאנשאפטען געפינען זיך אין א זעהר גוטע פאָרם און טרעטען ארויס אין זייער בעסטען צוזאמענשטעל. 9 אזייגער פריה א פאָר-מעטש פון די רעזערוון „בר-כוכבא" 2 „יקאפע" 2.

גאל. נירען און בלאזענשטיין=קראנקע
וואָס מענשען וועלכע ליידען פון אן'איבערטעמפיגער הארן-זויערע בילדונג און גיכט-קראנקהייטען רעגולירען דורך דעם געברויך פון נאטירליכער ביטערוואסער
Franciszka Jòzefa
איהרע דארם-פונקציאָנען. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעקשנעם.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג דעם 26 אויגוסט

11,58 צייט-סיגנאל, 12,10 טעגליכע פרעסע-איבערזיכט, 12,40 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 12,45 גראמאפאָן-פליטען, 3,35 גראמאפאָן-פליטען, 4,35 קאמוניקאט פאר שווימער און שיפער, 4,40 רעפעראט, 5,00 פאפולערער קאנצערט, 6,00 פארלעזונג, 6,20 לייכטע מוזיק, ראדיא-פרעסע, 7,45 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, רעפערטואר פון די טעאטערן, 8,00 סימפ. קאנצערט, 9,50 ראדיא-פרעסע, 9,55 קאמוניקאט פאר לופטפליהער, 10,00 טאנץ מוזיק, 10,40 ספאָרט-ידיעות, 10,50 טאנץ-מוזיק

* * *

אויסלאנד

3 בריסאל—קאנצערט פון קלאסישע מוזיק, 7,55 הילווערסום—סימפאנישער קאנצערט, 8 דאווענטרי—בעטהאווען-אוועגד, 8,15 לאנדאן – אויפ-דיציע, 8,25 בערן—אָפערע פון וואגנער, 8,45 מיילאנד—סימפאנישער קאנצערט, 9 בריסאל—טר. פון קורהויז אין אָסטענדע, 9 מינכען – סימפאנישער קאנצערט, 9,20 לאנדאן—סימפאנישער קאנצערט.

שבת דעם 27 אויגוסט

11,58 צייט-סיגנאל, 12.10 טעגליכער פרעסע-איבערזיכט, 12.40 מעטעאראלאגיטער קאמוניקאט, 12,45 גראמאפאָן-פליטען, 3,40 אוידיציע פאר קינדער, 4,05 גראמאפאָן-פליטען, 4,35 קאמוניקאט פאר שווימער און פישער, 4 40 רעפעראט, 5 קאנצערט, 6 פארלעזונג, 6,20 רעפאָרטאזש, טאנץ-מוזיק, 7,10 פערשידענעס, 7,35 ראדיא-פרעסע, 7,45 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, רעפערטואר פון דער טעאטערן. 8 אָוועגד-קאנצערט, 9,50 פרעסע-בעריכט, 9,55 קאמוניקאט פאר לופטפליהער, 10,00 שאפען-קאנצערט, 10.40 ספאָרט-ידיעות, 10,50 קאנצערט פון גראמאפאָן-פליטען.

* * *

אויסלאנד

7.30 בראטיסלאוו—אָפערע. טר. פון סלאָוואצקי-טעאטער, 7,30 דאווענטרי – סימפאנישער קאנצערט, 8 לאנדאן—קאנצערט, 8,45 רוים—אָפערע, 8,55 דאווענטרי—קאנצערט.

ראדיא=טעלעגראם!
דער בעריהמטער ווארשעווער רעווי=טעאטער
„סקאלא"
מיט'ן אנטייל פון אלע רעווי=סטאר'ן, קומט די טעג קיין לאדז אויף
5 פארשטעלונגען 5
ווען? לייענט זונטאג וואו?

מיין באבע דערצעהלט...

(ענדע פון דער 10-טער זייט)

כען שעהן רחל'ע, שוין ווייט גאנץ ווייט, אין א הייל פון א וואלד-פעלזען, האָט מען זי געטראָפען זיצענדיג.

מען האָט זי ארויפגעלייגט אויף א פערד און זי געבראכט צוריק אין דאָרף צום משפט.

גלחים און נאָנעס האָבען ארויסגעזאָגט א גאָר שארפען משפט.

„אין פערפרוירענעם טייך, ווערט אויסגעהאקט אן עפענונג. די ווידערשפעניגסטע שעהן רחל'ע ווערט — מיט א נאקעטען לייב — אריינגעשטעלט אין דער עפענונג פון אייז-טייך, ביז צו איהרע בריסטען, פון אכט א זייגער אָוועגד ביז 4 א זייגער פארטאג און שטארבט שעהן רחל'ע — האָט דער הימעל אויף דער זייט פון דער קלויסטער אמונה גע'משפט. און שטארבט זי נישט — האָט דער הימעל גע'משפט פאר דער אמונה פון שעהן רחל'ע.

— — — — — — — — —

גלחים און נאָנעס האָבען זיך צוגעגרייט.

אין א לבנה נאכט איז שעהן רחל'ע אנגעטון געוואָרען אין ווייסען. פויערים פון דאָרף און דער סביבה האָבען זיך פערזאמעלט ביים טייך צוצוזעהען די אויספיהרונג פון משפט.

א מאסע אין אייז אין דער פאָרם פון א צלם איז אויסגעהאקט געוואָרען. א נאקעטע, ביז צו איהרע ברוסטען איז רחל'ע אריינגעשטעלט געוואָרען אין אייז-טייך.

די לבנה האָט געלויכטען זילבערדיג און זילבערדיג איז געווען די צורה פון שעהן רחל'ע.

איהרע אויגען האָבען געהאָפט אויף דער לבנה.

און די גלחים, און די נאָנעס און די פויערים און די פויערטעס, האָבען בעטראכט די פרידעדיגע צורה און עפעס ווי פון איין מויל, האָבען איינער דעם אנדערען צוגעשעפטשעט:

„די צורה פון דער הייליגער מאטראנע — פריהרט אין אייז-וואסער".

— — — — — — — — —

און מען ווייסט נישט, וואָס עס איז געשעהן:

א ווארים ווינטעל איגמיטען פון א שבת-נאכט האָט געווייעט, איבער דעם טייך, א ווארים ווינטעל ווי אין תשרי-נעכט, ווי אין אלול-נעכט...

גלחים און נאָנעס — אין זייער'ע ווינטער-געוואנדען, האָבען פאמעלעך ארונטערגעוואָרפען זייערע איבערע שווערע געוואנדען און זענען אין די לייכטערע שטעהן געבליבען. דאָס ווארימע ווינטעל האָט אלץ געווייעט.

עס האָבען די פויערים זייערע שערמיצענעס אויסגעטון, עס האָבען די פויערטעס זייערע שאף-פעלצען אראָפגעוואָרפען, עס איז הייס געוואָרען, גאָר הייס....

און ווען טויזענדער אויגען האָבען אריינגעקוקט אין וואסער, וואו שעהן רחל'ע איז געשטאנען, האָט זיך פון טויזענדער מיילער ארויסגעריסען א געשריי פון שרעקען:

דאָס אייז שמעלצט. און צושמעלצט, די קריעס הויבען אן, צוגעהען, עס איז א פינגער, אן'אָנווייזונג פון הימעל....

און שעהן רחל'ע איז געשטאנען אין אייז-וואסער, די זילבערנע לבנה האָט געלויכטען איבער איהר.

דער געשריי „א נס פון הימעל" איז געוואָרען שטארקער און שטארקער נאך איין ווילדער געשריי האָט זיך ארויסגעריסען פון אלעמענס הערצער:

„זי איז א הייליגע, זי איז א מאטראנע".

— — — — — — — — —

דער עלטסטער פון די גלחים האָט צוגערופען עטליכע פון זיינע בעראטער. די עלטסטע פון די נאָנעס און עטליכע פון איהרע בעראטערינס צו א נייעם משפט.

דער משפט איז ארויס:

„ארויסנעהמען שעהן רחל'ע פון וואסער. שעהן רחל'ע איז א יודישע מאטראנע. איהר צניעות און צדקת איז גרויס. דער הימעל האָט פאר איהר רעכט גע'משפט"....

— — — — — — — — —

און מיין באבע האָט אויסגעפיהרט:

„פערשטעהט איהר דעם גרויסען נס".

דער הימעל אליין האָט גע'משפט...

„מען ווייסט נישט אויף געווי" — האָט מיין באבע אויסגעפיהרט — „וואָס מיט שעהן רחל'ע איז געשעהען".

דער רבי ר' סענדעל זכותו יגן — האָט געזאָגט, אז שעהן רחל'ע איז אוועק קיין ארץ-ישראל דאָרט האָט זי חתונה געהאט מיט א גרויסען רבי'ן און אליין גענומען קוויטלעך....

זי איז געשטאָרבען א זקנה.

און אין גאנץ לעבען, האָט זי קיינעמען די מעשה נישט געוואָלט דערצעהלען, ווען מען האָט זי געפרעגט האָט זי נאָר געזאָגט:

„מלאכים האָבען דאָס וואסער געוואָרעמט, איך האָב אפילו נישט געוואוסט, צי ס'איז אייז. איך האָב זיך געפיהלט ווי איך וואָלט געזעסען אין א וואַרימער וואנע"....

WYNALAZEK.

powidła ziołowe

przeciw **astmie, gruźlicy i suchotom**

wynalezione przezemnie St Śliwańskiego w 1902 roku, są jedynym środkiem, którym można zapobiec tym chorobom. O skuteczności ich świadczy szereg listów dziękczynnych, przeszło 3 tysięcy, które w każdej chwili można przejrzeć.

Wytwórnia „POWIDEŁ ZIOŁOWYCH"
mieści się **w Łodzi,**
przy ul. **Brzezińskiej 33**
Stanisław ŚLIWAŃSKI

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר הראנקע אויף קילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס איז גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאָזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראָך ווערט גרוים אזוי ווי א מענשען-קאָפּ, אָדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פעלט אריין אין דעם פיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פעררדריען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל גענענע הייל באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך הרויסע פראפעסאָרען פיט מיינע בע-האנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר

דאקטאר בראָבירעווינר בעזייטיגען זיכער דעם שווערסטען און נעפעהר. ליבסטען ברוך. אויך פאר הויקערס, לייטונגען מיט הייל-גארטעטען און אפּט-ראַטען פאר פערקרומטע פיס און פלאַט-פיס, ספעציעלע איינלאגען אין די שיך קינסטליכע גוטע פיס און הענד, גוטענע זאָקען, פאר די גרעסטע קראנקע אָדערן. עמפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אין אָוועגד

ארטאפעדישע אנשטאַלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאָס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. די פלאָמען האָבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראָפעסאָרען: פראָפ. ד״ר באַראנטש, פראָפ. ד״ר י. מאַרישער, פראָפ. ד״ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאַנקזאָגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין בעסטען דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט ה׳ ד״ר. י. ראפאפארט, וואוינהאפט אין לאָדז, וואָלטשאנסקא 10 פאר זיין גענצליך אויסקורירען מיך פון א שווערער ברוך-קראנקהייט.
היינט פיהל איך מיך גאנצליך געזונד.

א קראהז, רב.

Dr. med **REICHER**

פאלודניאָווא 28, טעל. 20193
ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע=בעהאנדלונג
קינדערלאזיגקייט און סעקסועלע בעראטונגען
צוריקגעקעהרט.
נעהמט אָן פון 5 — 8 אָוועגר.
זונטאָג און יום-טובים פון 9 ~ 1 בייטאָג.

Samochody
moto i cykle używane.
Kupno, sprzedaż, komis zamiana.
Auto-Agencja
Gdańska 82 tel. 189-28

קעכער
אויף דער מאשין
ווערען אויסגענייט
שרודמיעסקא 8.

Dr. HELLER

ספעציאַליסט פאר הויט, וועגערישע קראַנקהייטען און מענער-שוועכע
האט זיך איבערגעצויגען אויף
טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעמט אָן ביז 10 פריה און פון 4—8 אָוועגר, פאר פרויען פון 4—5 נאכט. אין א ספעציעלען ווארטע-זאל.

Dr. med. **Haltrecht**

ספעציאל-ארצט פאר הויט-
און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אָן פון 9 ביז 11 פריה, פון 1 ביז 2 מיטאָג און פון 5–9 אָוועגר. זונטאָג פון 10–1 בייטאָג.
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע - פרייזען.

Dr. med.
LUDWIK RAPEPORT
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאָז- און אורין-קראַנקהייטען
האָט זיך איבער-געצויגען אויף **ציגעל-גאַס 8** (פריהער 40) טעל. 236-90.
עמפפאַנגס-שעהן פון 10–9 פריה און 6–8 אָוו.

Dr. med. **Lajchter**

צאהן-כירורג
צוריקגעקעהרט
5013 **Zielona 9, tel. 149-66.**

בילינגער ווי איבעראל

אויף׳ן זומער-סעזאָן פעלד-בעטלעך פון אייגענער אויסאר-בייטונג. לעזשאַקעס, האמאקעס. קינדער-בענקלעך, איינזערנע צוויי-בעטלעך, מאטראצען. ספארט-וועגעלעך צו פאַבריק - פרייזען עמפפעהלט

KRAJOWA CENTRALA ŁOZEK
66 Piotrkowska 66
פאָדערט איבעראל די בעוואוסטע פעלד-בעטען מיט דער פירמע **„CENTRA"**
בעמ.: כ׳באָרג אויס בעטלעך אויף זומער-וואוינונגען.

אוראלאגישער אַנשטאלט

פון ד״ר מעד.
באגומיל ענדערלמאַן

ווארשא, זיעלנא 35, טעל. 254-30
נירען, בלאָז- און אורין-קאנאלען - קראנקהייטען.
קאָמפאָרט-צימערן, איינצעלנע און געמיינזאמע.

קוכען

מאדערנע מעבעל, קארידארען
און קינדער-צימערן
עמפפעהלט די בעקאנטע פירמע
SZ. DZIECIARSKI
פיעטריקאווער 16, אין הויף
צו נידריגע פרייזען.

אלע דארפען וויסען

אז די פירמע
פערדער זגערזשער 7

לוטאמירסקא 2 און זגערזשער 20
איז די איינציגע קוועלע, וואו מען קריגט אמביליגסטען צו קויפען
דאמען- און מענער-היטען

פון די נייעסטע פאסאנען און מאָדערנסטע קאָלירען, און גלייכצייטיג ווערט אָנגענומען צו איבערפאסאנירען מענער- און דאמען-היטען פון גאר אלט אויף גענצליך ניי אין אלעס צו ביליגע פרייזען און רעעלע בעהאנדלונג.
געדענקט די אדרעסע !

„SANATO"

כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאַלט

אגראַראווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד״ר מעד. ש. אייגער, ד״ר מעד. י. בוים, ד״ר מעד. רייטלער-סוריאנסקא ד״ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד״ר מעד. י. פאלאכאוו
כירורגישע אָפטיילונג פון ד״ר מעד. מ. סאנטאר.

אינ: א מביליגסטען / מבעסטען / מבעקוועמסטען

נור אין דער בעוואוסטער פירמע פון אייזען-מעבעל-פאַבריק
I. B. WOŁKOWYSKI, ŁÓDŹ

פאבריק-לאגער:
נאַרוטאָוויטשאַ (דזיעלנא) 11, טעל. 137-70

און דער גרעסטער אויסוואהל פון מעטאל-בעטען, מאטראצען פערשידענע סאָרטען, קינדערוועגעלעך, פעלד-בעטען מעטאלענע, Perfekt-Patent. ווי אויך וואש-געשירען, סערוויזען, וויזשימאטשקעס, אייז - קאסטענס, וואנעס, קינדער-בענקלעך, ראָוערען א. ד. גל.
עקזיסטירט פון 1896 יאָהר.

בעדייטענד נידריגע פרייזען!

בעמ.: בעטלעך מיט שאטקעס און דראָט-מאטראצען פון 30 זל. אָן ס׳ווערט אויסגעבאָרגט בעטען אויף זומער-וואוינונגען.

אבערקאנטאר פאר דער גרויסער סינאגאגע אין לאדז

ווערט צוליב דעם טיפען אלטער און שוואכען געזונדצושטאנד פון יעצטיגען לאנגיעהריגען אויבערקאנטאָר, פער זאפארט געזוכט. נור ערשטקלאסיגע חזנים קענען זיך שריפטליך מיט אויספיהרליכע אָפערטען מעלדען אויפ׳ן אדרעס:
Komitet Synagogi Łódź, Al. Kościuszki 2. 4991

DUBIED - שטריקמאשינען

זענען ערשטקלאסיג און אונאיבערשטיגבאר אין קוואליטעט און פרעציזקייט.
פאָדערט ביי בעדאַרף דירעקט ביים פערטרעטער:
EMIL HENKE, ŁODŹ
SW. ANNY 21. TELEFON 213-94

וויכטיג נייעס

— פאר —
סוועטער- און טריקאטאזש-
פאבריקאנטען!
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזערע
רייזפערשלוסן

זענען נאר צו בעקומען ביי אונזער אויסשליסליכען פערטרעטער
הורט-גאַלאַנטעריע-געשעפט
ה. אפּפעלבוים

לאדז, פולנאצנאַ 2
טעלעפאָן 142-92
בעמערקונג: פון 1. אויגוסט זענען די פרייזען בעדייטענד רעדוצירט.
מיט אכטונג **„REOR"**
sp. z ogr. odp.

מצבות פון 30 זל. אן

וויכטיג פאר לאדז און פראווינץ!

ביז צו די טייערסטע גראניט-דענקמאלען
איהר איך אויס ביליג און סאליד. אויף וואונש בעזוך איך די ג׳ קונדשאפט אויך אויף דער פראווינץ קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אכטונג פירמע **„GRANIT"**
לאדז, פאמארסקא 39.
8818

יעדער איינציגער
האט זיך איי-בערצייגט, אז פאר
מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראָבען או״וו
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23

טעלעפאָן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אָוו.
זונטאָג און יום-טוב פון 9–1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען

חדר „תורה ודת"

עם גן-ילדים

פל. וואלנאשטשי (נייע שטאָט) 6
מאכט בעקאנט דאָס נאך א גרינדליכען רעמאָנט ווערט דאָס חדר צום נייעם שול-יאָהר פולשטענדיג רעאָרגאניזירט און פערפולקאָמט אויף אלע געביטען פון למודי קודש און למודי חול.
איינשרייבונגען פון נייע תלמידים אויפ׳ן קומענדיגען שול-יאָהר 1932/33 אין אלע מחלקות ווי אויך אין גן-ילדים (פרעבעל-שול) קומען פאר יעדען טאָג פון 9–1 בייטאָג.
עלטערן! פערשרייבט אייערע קינדער אין חדר „תורה ודת", וואו סווערט געלייגט גרויס אכט אויף דער ערציהונג און דרך-ארץ׳דיגע אויפפיהרונג און ס׳ווערט געלערנט דורך מלמדים ספעציאַליסטען תורה ודרך ארץ און אלעס, וואָס א יודיש קינד דארף צו וויסען !
קינדער פון 4 ביז 8 יאָהר ווערען אהיים-געפיהרט דורך א ספעציעלען מענש.
צוליב׳ן קריזיס – הנחה-פרייזען.

Dr. med.
W. Eychner

אַקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאַנאַ 4
(נעבן קינא „טשארי") טעל. 134-72
נעהמט אָן פון $2\,{}_{1}/{}^{2}$ – 4 און פון 7 – 8 אָוועגד

וואו רשטעל
פון
שירמס

און שפּאַציר-
שטעקענס
ס. פייגענבוים,

לאדז, נאַרוטאָוויטשאַ 19
עמפפעהלט אין א רייכען אויסוואהל פון קאלירטע דאַמען- און מענער-שירמס און שטעקנס צו קאנקורענץ-פרייזען.
נעמט אָן אלערליי רעפּעראַטורן פון שירמס און שטעקנס

לעטשניצע

פון דאקטוירים-ספעציאַליסטען

17 זגיערזשער 17,
טעלעפאָן 116-33
ס׳נעהמען אָן דאָקטוירים פון אלע ספעציאליטעטן.
ד״ר גאלדשטיין-פאלאק, ד״ר יוסטמאַן, ד״ר מ. קאנטאר, ד״ר ציעגע, ד״ר ראַקאווסקי, ד״ר ראזענצווייג, ד״ר רוזשאַנער, ד״ר ווייגבערג, ד״ר סטופעל,
צאהן-ארצט גראדזיענטשיק-קאראשיאווא
ווי אויך וויזיטען אין שטאט.
רענטגען-בעשטראלונגען, קווארץ, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, און ערצטליכע אנאליזען.

Helenów

מארגען, שבת, דעם 27 אויגוסט
לעצטער אויפטריט פאר'ן אפפאהרען
K. OSTROWSKI און די טענצערקע NIA CARRY פון 5 א זייגער נאכמיטאג נאכמיטאג-קאנצערט אונטער דער לייטונג פון סעוו. פיעטרושקא.
אכטונג! בעת'ן קאנצערט טענץ אויף דער פרייער לופט.
איינטריט 1 זל. — הנחה-בילעטען 50 גר.

Sasza Barański

ציגיינער און רוסישע ראמאנסען, לידער פון ווערטינסקי
ביים אנטייל פון באלעט פון דער פאזנער אפערע

זונטאג, דעם 28-טען פריהמארגען-קאנצערט.

קלאנג-קינא-טעאטער
Grand-Kino
אנה. 4.30 נמ. שבת און זונטאג 12.30 בייטאג

היינט און פאלגענדע טעג! אונגעוועהנליך מעכטיג, עקזאטישער פילם איבער אלע פילמען! א מייסטערווערק וואס איבערשטייגט „ווייסע שאטענס"
וואונדערשעהנע, קינסטלערישע דראמע מיט א מעכטיג עראטישען אינהאלט. — רעזשי פון בעריהמטען מייסטער F. W. MURNAU
TABU
פאסצינירענדער פילם פון אונגעוועהנליכער פעראינטערעסירונג. שעהנע מעלאדיעס. וואונדערבארע טענץ. אין די הויפטראלען טרעטען אויף די איינוואוינער פון די דרום-ימים און פרויען און חוה'ס קליידער. אויסערן פראגראם: פליישערס גראטעסק ווי אויך פאראמאונטס אקטואליטעטען. די פרייזען פון די פלעצער טראץ דעם רייכען פראגראם זענען פערקלענערט. — פרייזען אויף די פריהמארגען-פארשטעלונגען פון 50 גראשען.

הלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE

זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)
אנהויב 4 נ"מ, זונטאג און יום-טוב 2 נ"מ
פרייזען I—1.25, II—90 גר. III—60 גר. 1-טער סעאנס אלע פלעצער 50 גר.

היינט און פאלגענדע טעג! ! ערשיטערענדע דראמע רעאליזירט דורך E. A. DUPONT א. נ.
„דער טויט-שפרונג"
אין די הויפטראלען: Gina Manes, Roger Maxime, Daniel Mendaille
אויסערן פראגראם: פילם-אקטואליטעטען.

קלנאג-קינא-טעאטער
„CORSO"
זשעלאזנא 2/4.
אנהויב 4 נ.מ. שבת, זונטאג, יו"ט 12 מיט.
דער זאל איז געהעריג ווענטילירט

גרויסער דאפעלטער רעוועלאציע-פראגראם!
I. הערליכע סענסאציאנעלע מורח-קלאנג-דראמע א. נ.
די כלה פון מאנדארינען-דור
אין דער הויפט-ראל די בעריהמטע מורח-ארטיסטין ANNA MAY WONG און דער בעקאנטער Warner Oland און Sessue Hayakawa און Nicolas Susaniu
הערליכע אויפנאהמע! —:— רייכער אינהאלט! —:— געוואלדיגע טעמפא!
א פילם, וואס האט געשלאגען דעם וועלט-רעקארד!
II. ## מיט בירד'ען צום דרום-פאל
הערליכער פילם, וועלכער אילוסטרירט די הינדערנישען פון קאנטר-אדמיראל R. E. Byrd און זיין רייזע צום דרום-פאל.
הערליכע אויפנאהמען! — הערליכע מוזיק! — רייכער אינהאלט!

איינציגער קלאנג-קינא-טעאטער אין גארטען
RAKIETA
שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22
אנהויב טעגליך 4 נאכמ. שבת 2 נאכמ. זונטאג 12

היינט און פאלגענדע טעג!
Ramon Novarro
צויבערט און פערכאפט אין פילם א.נ.:
בעגינען
לויט'ן ראמאן פון ארטור שניצלער
היינט און פאלגענדע טעג!
די טעאטער-געביידע איז הערליך געבויט, פערזיכערט אין פאל פון שלעכטע וועטערן און קעלט, און פערזעהן מיט א איינריכטונג צו דעמאנסטרירען ביים טאג-ליכט אין גארטען. אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גראשען. דאס קאפע-הויז איז טעטיג א גאנצען טאג.

KINO-TEATR
LIRA
אלעקסאנדראווסקא 37

— היינט —
און פאלגענדע טעג!
גרויסער הערליכער שפאנענדער פילם א. נ.
„די רויטע שווערד"
אין 12 גרויסע שפאנענדע אקטען. צאר ניקאלאי, אונטערגעהענדער רעזשים. אכזריות'ן וואס פערגליעסען דאס בלוט אין די אדערן.
אין די הויפטראלען: MARION NIXON, CARMEL MYERS, WILLIAM COLLIER —:— אויסגעלאסענקייט, הולאנקעס, די שווערד בושעוועט.
בעת די אנטראקטען א מוסטערהאפטער כאר-געזאנג-קאנצערט. —::— אנהויב אין געוו. טעג. 4 א זייגער נאכמיטאג. שבת און זונטאג 1 בייטאג.

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי
קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פריצע פאסטענס

ס'ווערט געזוכט פון זאפארט א פעהיגע אר-בייטערין צו ריסונקעס (Robótki Ręczne) ביי עדעלסבערג, נאוואמיעסקא 20.
5100

ס'ווערט געזוכט א שניידערין צו קליידער ווי אויך א לערן-מעדעל פון זאפארט. צו מעלדען זיך פאמארסקא 35, לעאן לינדען, 3-טער שטאק, וו. 27.

2 קוואליפיצירטע ארבייטער צו עקספארט-הויזען קענען זיך מעלדען פאלודניאווא 30, ש. לעווקאוויטש.
5089

ס'ווערען פון זאפארט געזוכט לערן-יונגלעך און מעדלעך ביים שאכטעל-מאכער הארטשטארק, פיעטריקאווער 37.
5085

קוואליפיצירטע האנד-שטולפער (רינס) קענען זיך מעלדען ציגעל-נאס 56, ביי קאפלאן.
5083

ביוסטעהאלטערס צו נייען גיט ארויס פיעט-ריקאווער 55, וו. 17. ווענדען ביז 10 פריה און פון 8 אווענד.
5044

ס'ווערט געזוכט אנ'ערשטקלאסיגער נייהער ביים קאמאשען-שטעפער י. זיסמאן, זשעלאזנא 23, צו מעלדען זיך זונטאג 9 א זייגער אווענד.
5065

א פריילין צו דאמען היטען קען זיך מעלדען לאגעווניצקא 27, ביי שעראקאווסקי.
5064

עס ווערט געברויכט איין קוואליפיצירטער קירזשנער און איין מאשינער ביי שווארצמאן, נארוטאוויטשא 42.
5060

ס'איז נויטיג סאמבורירערס צו טיול-גארדינען שטענדיגע ארבייט, זגערזשער 36, פראנט 1-טער שטאק, גאלדוואג.
5039

עס ווערט געזוכט א קוואליפיצירטער שטרי-קער-ארבייטער אין דער סוויטער-פאבריק א. ווארשאווסקי, ביעטריקאווער 9
5066

א קעטלערין צו א 16-ער מאשין קען זיך מעלדען. צו ערפאהרען קאמיענגא 14 ביי סראובע, איז דער נידער אין טויער.

א לעכער-נייהער צו וועש ווערט געזוכט, פאדושעטשנא 29, ביי בלאהשטיין.
5080

עס ווערט געזוכט א קוואליפיצירטער פער-קויפערין צו קאנפעקציע, גלובנא 48, פאפירגיק.

עס ווערט געזוכט אנ'ארבייטער צו סוויטערס און רענדער, אדרעס שרודמיעסקא 32, וו. 7.

ס'איז נויטיג אנ'אבערלאך-נייער (ין) ווי אויך מאשין-נייהערינס צו ס'וויטער-ארבייט, באהאריער, פאלודניאווא 38
5102

ס'ווערט געזוכט א מעדעל פון א בעסערער פאמיליע אין א געשעפט אריין, צו ערפאהרען אין פאפיר-געשעפט, זשעלאזנא 6.
5104

לאקאלען

א פראנטאווע צימער, בעזונדערער איינגאנג פאר 2–3 יונגעלייט אדער פריילינס אויף לאזשי עוואנטועל מיט בעקעסטיגונג. זשעראמסקיעגא 4, 1 שטאק, וו. 8.
5067

איבערצוגעבען פון באלד 3 גרויסע צימערן זעהר ביליג. צו ערקונדיגען זיך אלעקסאנדראווסקא 26, גאלדוואג.
5059

א לעצט צימער אוועקצוגעבען צו שלאפען פאר צוויי אנשטענדיגע יונגעלייט אדער מיידלעך, אגראדאווע 12, וו. 28.
5079

איבערצוגעבען א שטוב מיט א קיך, אנ-ענצעלנע שטוב, עוואנטועל 2 צימערן און קיך אן אבטרעט-געלד. צו ערפאהרען טעלעפאניש 213-85
5092

זאפארט צו פערמיטען 2 צימער און קיך יט בעקוועמליכקייט, 1 שטאק מיט באלקאן, זאוואדזקא 23 וו. 31.
5077

א פאמיליע זוכט א לעדיג צימער אדער 2 קען זיין מיט א בעזונדערען איינגאנג אויף צו וואויגען. עס איז דא א ארט פאר א דאמען-שניי-דער צו ארבייטען, אפ. אונטער כ. ב.
5076

צו פערדינגען פערשידענע סקלאדעס, קעלערס און שאפעס אויף וואולטשאנסקא 7. צו ערפאהרען ביי קאפראווסקי און רושעצקי, נאוואמיעסקא 1.

עס ווערען געזוכט וואוינונגען, לאקאלען, פאבריקס-לאקאלען, געוועלבער, מעבלירטע צימער, הייזער, פלעצער, אין אלע שטאטטיילען דורך די ביורא „Polruch" אל. קאשטשושקי (פראמענאדע) 27, טעל. 141-01.
5112

קויף און פערקויף

ס'ווערט געזוכט צו קויפען שניידער-מאשינען אין גוטען צושטאנד, אפערטען אונטער „C" אין אדמיניסטראציע
5043

איינינע האנדשוה-שטריק-מאשינען 9-ער און 10-ער זייפער און דאנער אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען צו ערפאהרען אין אדמ.
5662

איך זוך צו קויפען א דרייבאנק עוועגטועל צו דינגען, צו ערפאהרען פולנאצנא 18 ביים מע-כאניק.
5078

א 9 ער געגוצטע העגטשקע-מאשין צו פער-קויפען. צו ערפאהרען וואולטשאנסקא 27, געז. „ארט".

פערשידענעס

אכטונג, סוויטער-פאבריקאנטען! איך נעם אן אלערליי סוויטערס אויסצוארבייטען אויף א 9-ער 80 צמ. צו ביליגע פרייזען. איך זוך אויך א שטריקער-ארבייטער. ליבערמאן, שוו. יאקיבא 5.
5095

א קוואליפיצירטער שטריקער וויל א היימ-נעהמען ארבייט אויף א גייע 9/90 מאשין. צו ער-פאהרען פיעטריקאווער 79 וו. 63
5096

ס'ווערט געזוכט א 10-ער כמשין 70–80 אויף אפנוץ עוועגטועל ארויסצוגעבען אויף לוין. צו ערפאהרען אין אדמיג.
5087

א געווועזענער מנהל אין א גרויס חדר אין לאדז בעוואוסטער פעדאגאג לערענט גרינדליך תנ"ך משניות ש"ע תלמוד מיט א גוטע הסברה זוכט א שטעלע אלס מנהל אדער מלמד. ערפאהרען זשעראמסקיעגא 67 וו. 24.
5045

ערשטקלאסיגער בוכהאלטער—קארעספאנדענט נעמט אן ארבייט שעה'ן-ווייזע אויך ביי זיך אין דערהיים, ביטע טעלעפאנירען 194,49
5036

א משמש. דער וואלבארזשער רבי, וואס וואוינט אין לאדז, זגערזשער 38 זוכט א משמש א בחור אדער א טענש, וואס איז אליין אהן פא-מיליע און ער וועט האבען אלץ וואס ער דארף. זיך צו מעלדען צום רבי'ן אויפ'ן אנגעוויזענעם אדרעס.
5023

דערמיט בעטען מיר ענטשולדיגונג ביי דער פערוואלטונג פון דער שאכטעל-מאכער קארפאראציע פארן נישט אויספיהרען א בעשלוס, מיר ערקלעה-רען אז מצהר וועט אזעלכעס נישט פארקומען.
קליין און פריים

צוליב דער אויבענדערמאנטער ערקלערונג ווערט דער בעשלוס וועגען אויסשליסען די ח"ח קליין און פריים פון דער קארפאראציע אנולירט.
די פערוואלטונג.
5086

איך וויל זיך בעקענען מיט דער מאדערנער פרוי, וועלכע פיהרט די נייע מאדערנע שדכנות-ביורא אין לאדז פאלודניאווא 94 וו. 9. איך בין געקומען פון ארץ-ישראל און איך פערלאנג פון איין א שדוך. איך האב איבער צעהן טויזענט דא-לאר מיינע. איך זוך א פריילין פון א רעליגיעזער אנשטענדיגער היים. איך נויטיג מיך נישט אין קיין געלד, נור א סאליד פריילין.
5047

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער שורה
פאר'ן טעקסט—8 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט 24 גר. אין דער נייעס 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 " " " 60— " " " " 4 "
נאכ'ן טעקסט—12 " " " 18— " " " " 8 "
אויסער דער שטאדט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען-20 גר. א מ/מ (אין דער זייט 8 שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנאמענטס-פרייז:
אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

פעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר'ן אינהאלט און טער מין פון די אנאנסן איז דער פערלאג נישט פעראנט-ווארטליך. די אדמינ. איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.